

Lisää liiketoimintaosaamista korkeakouluista

Liiketoimintaosaamisen selvitysryhmän raportti

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:38

Lisää liiketoimintaosaamista korkeakouluista

Liiketoimintaosaamisen selvitysryhmän raportti

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:38

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2007

ISBN 978-952-485-408-5 (nid./htf)

ISBN 978-952-485-409-2 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:38

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
14.8.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Liiketoimintaosaamisen selvitysryhmä Puheenjohtaja: Kari Neilimo Sihteerit: Jan-Erik Krusberg, Hanna Lehtimäki	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä Toimeksiantaja Opetusministeriö Toimielimen asettamispvm 26.10.2006 Dnro 67/040/2006		
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Lisää liiketoimintaosaamista korkeakouluista (Effektiverad utbildning i affärskunnande på högskolenivå)			
Julkaisun osat Muistio + liitteet			
Tiivistelmä Raportissa on kuvattu yliopistosektorin kauppatieteellinen ala ja ammattikorkeakoulusektorin yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala yhtenä kokonaisuutena. Luvussa 2 on esitetty selvityksen lähtökohdat ja toimeksianto. Luvussa 3 kuvataan liiketoimintaosaamisen merkitys Suomen kilpailukyvyllä, globaalissa ja kansallisessa kontekstissa, ja luvussa 4 esitetään liiketoimintaosaamisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen nykytilanne Suomessa. Luvussa 5 kuvataan kilpailukykyinen liiketoimintaosaamisen korkeakoulun koulutus- ja tutkimusyksikkö. Suositukset siitä, miten liiketoimintaosaamisen koulutus ja tutkimus tulee tulevaisuudessa järjestää ja mitoittaa korkeakouluissa, on esitetty luvussa 6. Keskeisimmät suositukset ovat seuraavat: 1. Koulutuksen mitoitus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa - Pyritään valmistuneiden kauppatieteiden maistereiden määrän kasvuun lähivuosina ja lisätään ylempien amk-tutkintojen määrää lievästi. - Opiskelija-opettaja-suhde korkeakouluissa tarvitsee merkittävän korjauksen. 2. Rakenteellisen kehittämisen toimet - Kehitetään yliopistosektoria vahvistamalla nykyistä rakennetta ja olemassa olevia yksiköitä. Suomeen ei tarvitse perustaa uusia kauppatieteellisiä tiedekuntia tai muita yksiköitä. - Ruotsinkieliset korkeakoulut keskittävät liiketoimintaosaamisensa kahteen kampuskaupunkiin – Helsinkiin ja Vaasaan. - Ammattikorkeakouluissa jatketaan yksikkökoon suurentamista ja alueellista uudelleen kohdentamista. 3. Työnjako yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä - Lisätään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusyhteistyötä alueelliset erityispiirteet huomioiden. - Lisätään merkittävästi kehittämisaktiviteetteja ja yhteistyötä työelämään kytkeytyvässä täydennyskoulutuksessa ja innovaatiotoiminnassa. 4. Työnjako tutkimustoiminnassa - Opetusministeriö kehittää tulostavoitteita (tulosohjaus), jotka tukevat yksiköiden erikoistumista. - Yliopistot ja ammattikorkeakoulut perustavat yhteisiä innovaatio-/tutkimuskeskuksia, yhteensä 5–6 kappaletta, niille paikkakunnille, missä jo on kriittistä osaamismassaa. 5. Koulutusohjelmarakenne: yliopistojen maisteriohjelmien ja ylempien amk-tutkintojen rooli ja tarve - Työelämässä tarvitaan monipuolista koulutusta ja erilaisia osaajia. Sen vuoksi sekä yliopistojen erilliset maisteriohjelmat että ammattikorkeakoulujen ylempät AMK-tutkinnot ovat tarpeellisia ja edustavat erilaista keskenään koulutusmallia ja -kulttuuria - Siirrytään oppiainekohtaisista koulutusohjelmista monipuolisiin liiketoimintaosaamisen koulutusohjelmiin. - Toimiva koordinaatio ja työnjako maisteriohjelmien ja ylempien AMK-tutkintojen kesken on välttämätöntä. Liike-toimintaosaamisen vahvistamista palvelee, että alueellisesti räätälöityihin kauppatieteellisiin maisteriohjelmiin ja liiketalouden ylempiin AMK-tutkintoihin voidaan hyväksyä toisen sektorin tutkinnon perusteella ja myös harkitusti pohjakoulutukseltaan muiden alojen osaajia.			
Avainsanat Liiketoimintaosaaminen, koulutus, tutkimus, kehitystoiminta, ammattikorkeakoulut, yliopistot			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:38	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-408-5 (nid.) 978-952-485-409-2 (PDF)	
Kokonaissivumäärä 71	Kieli Suomi	Hinta	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Yliopistopaino	Kustantaja Opetusministeriö		

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
14.8.2007

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) En utredningsgrupp för affärskunnande	Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
Ordförande: Kari Neilimo Sekreterar: Jan-Erik Krusberg, Hanna Lehtimäki	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	Datum för tillsättande av 26.10.2006
	Dnro 67/040/2006	
Publikation (även den finska titeln) Effektiverad utbildning i affärskunnande på högskolenivå (Lisää liiketoimintaosaamista korkeakouluista)		
Publikationens delar Promemoria samt bilagor		
Sammandrag <p>I rapporten beskrivs det ekonomiskt-merkantila utbildningsområdet inom universitetssektorn och det samhällsvetenskapliga, företagsekonomiska och administrativa området inom yrkeshögskolesektorn som en helhet. I kapitel 2 presenteras utredningens utgångspunkter och uppdrag. I kapitel 3 beskrivs affärskunnandets betydelse för Finlands konkurrenskraft i ett globalt och nationellt perspektiv. I kapitel 4 presenteras nuläget i Finland inom utbildningen på högskolenivå och inom forskningen i affärskunnande. I kapitel 5 presenteras en konkurrenskraftig utbildnings- och forskningsenhet inom affärskunnande. Rekommendationer om hur utbildning och forskning inom affärskunnande skall ordnas och dimensioneras i högskolorna presenteras i kapitel 6.</p> <p>De centrala rekommendationerna är följande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dimensioneringen av utbildningen i universiteten och i yrkeshögskolorna<ul style="list-style-type: none"> - Antalet utexaminerade ekonomimagistrar behöver ökas en aning de närmaste åren, likaså behöver antalet nybörjarplatser för högre yrkeshögskoleexamen inom företagsekonomi något ökas. Den ökningen möjliggörs av en liten minskning av antalet nybörjarplatser för yrkeshögskoleexamen. - Förhållandet elev-lärare behöver göras avsevärt mycket längre. 2. Åtgärder för strukturell utveckling<ul style="list-style-type: none"> - Universitetssektorn utvecklas genom att den nuvarande strukturen och existerande enheter stärks. Nya fakulteter eller andra enheter för utbildning inom ekonomiska vetenskaper behöver inte grundas i Finland. - De svenskspråkiga högskolorna koncentrerar sitt affärskunnande i två campusstäder – Helsingfors och Vasa. - Inom yrkeshögskolorna fortsätter arbetet med att förstora enheterna med beaktande av regional nyallokering. 3. Arbetsfördelningen mellan universitet och yrkeshögskolor<ul style="list-style-type: none"> - Utbildningssamarbetet mellan universiteten och yrkeshögskolorna byggs ut med beaktande av regionala särdrag. - Inom sådan fort- och kompletteringsutbildning som ansluter sig till arbetslivet och i olika slags verksamhet som stärker innovationskraften behövs ökat samarbete. 4. Arbetsfördelningen inom forskningen<ul style="list-style-type: none"> - Undervisningsministeriet tar fram resultatindikatorer (resultatstyrning), som stöder enheternas specialisering. - Universiteten och yrkeshögskolorna grundar gemensamma innovations-/forskningcentraler, totalt 5–6 stycken, på orter som redan har kritisk kunskapsmassa. 5. Utbildningsprogrammets uppbyggnad: behovet av magisterutbildningar och högre yrkeshögskoleexamina samt deras roll<ul style="list-style-type: none"> - Närings- och arbetslivet behöver månsidigt kunnande. Både magisterexamen och högre yrkeshögskoleexamen behövs för att stärka mångfalden. - Utbildningsprogrammen utvecklas från läroämnescentrerade till utbildningsprogram i affärskunnande som sträcker sig över disciplin- och läroämnegränser. - Det är nödvändigt att samarbetet mellan magisterprogrammen och utbildningsprogrammen för högre yrkeshögskoleexamina fungerar. Affärskunnandet stärks av att det till regionalt skräddarsydda magisterprogram eller program för högre yrkeshögskoleexamen antas både ekonomiekandidater och tradenomer, samt i viss utsträckning även sökande med annan lämplig grundexamen.		
Nyckelord affärskunnande, utbildning, forskning, utvecklingsverksamhet, yrkeshögskolor, universitet		
Övriga uppgifter		
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:38	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-408-5 (htf.) 978-952-485-409-2 (PDF)
Sidoantal 71	Språk finska	Pris
		Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetsstryckeriet		Förlag Undervisningsministeriet

Description

Publisher Ministry of Education		Date of publication 14.8.2007	
Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Chair: Kari Neilimo Secretaries: Jan-Erik Krusberg, Hanna Lehtimäki		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 26.10.2006	Dnro 67/040/2006
Name of publication The role of the Finnish Higher Education Institutions as providers of business know-how needs to be enhanced. (Lisää liiketoimintaosaamista korkeakouluista)			
Parts Memorandum + appendices			
Abstract The report looks at the field of economics and business administration in universities and the fields of social sciences, business and administration in polytechnics as one entity. Chapter 2 presents the background and assignment, Chapter 3 describes the significance of business know-how for Finland's competitiveness in the national and global contexts and Chapter 4 reviews the present situation in relevant education and research in Finland. Chapter 5 describes a competitive business education and research unit. Chapter 6 contains recommendations for future organisation and quantification of business education and research. The key recommendations are:			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Extent of education in universities and polytechnics <ul style="list-style-type: none"> - The aim is to increase the annual number of business graduates in the coming years and effect a slight increase in the number of master's degrees both in polytechnics and universities; - A significant improvement is needed in the student/teacher ratio. 2. Structural development <ul style="list-style-type: none"> - The present structure of the university sector and units will be reinforced; Finland needs no new economics and business faculties or any other new units in the field. - Swedish-language higher education institutions will concentrate their business know-how into two campuses in Helsinki and Vaasa. - Polytechnics will carry on enlarging units and reallocating them regionally. 3. Division of work between universities and polytechnics <ul style="list-style-type: none"> - Cooperation between universities and polytechnics will be intensified in view of regional specificities. - Measures will be taken to increase development activities and cooperation in continuing professional education and innovation linked to working life. 4. Division of work in research <ul style="list-style-type: none"> - The Ministry of Education will develop outcome indicators (performance-based management) in support of the specialisation of units. - Universities and polytechnics will set up joint innovation/research centres, 5-6 in all, in towns and cities that already have a critical knowledge mass. 5. Degree programme structure: the role of and need for university and polytechnic Master's programmes <ul style="list-style-type: none"> - Cooperation between universities and polytechnics in Master's degree programmes will be enhanced. Both degrees are needed and they ensure that the increasingly diversified demand for education in business know-how is met. - Subject-specific programmes will be supplanted by comprehensive economics and business know-how programmes. - Division of work and cooperation between university units and polytechnics in Master's-level education will be developed. 			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2007:38		ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-408-5 (pbk.) 978-952-485-409-2 (PDF)
Number of pages 71	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 26.10.2006 korkeakoulujen rakenteelliseen kehittämiseen liittyen selvitysryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella liiketoimintaosaamisen koulutusta ja tutkimusta yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Ryhmän tehtäväksi annettiin tuottaa ehdotuksia siitä, miten liiketoimintaosaamisen koulutus ja tutkimus tulee tulevaisuudessa järjestää ja mitoittaa korkeakouluissa.

Pääjohtaja, vuorineuvos, Kari Neilimo kutsuttiin selvitysryhmän puheenjohtajaksi ja jäseniksi professori Anne Kovalainen ja emeritus rehtori Mauri Panhelainen. Selvitysryhmän sihteeriksi nimitettiin vararehtori Jan-Erik Krusberg ja dosentti Hanna Lehtimäki. Sihteeristön assistenttina on toiminut projektitutkija, tradenomi ja kauppatieteiden maisteri Mari Tegelberg.

Selvitysryhmän tehtävänä oli vastata seuraaviin kysymyksiin:

- 1 Onko liiketoimintaosaamisen tutkintoon johtava koulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa oikein mitoitettu?
- 2 Rakenteellisen kehittämisen toimet
  - Mitä rakenteellisen kehittämisen toimia tarvitaan vahvojen, liiketoimintaosaamisen kehittämisestä vastuussa olevien yksiköiden kehittämiseksi?
  - Millä tavoin nykyistä yksikkörakennetta kummallakin korkeakoulusektorilla tulee kehittää?
- 3 Työnjako yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä
  - Selkeä vai päällekkäisyyksiä?
  - Miten työnjakoa tulee kehittää?
  - Mitkä ovat tarpeet ja mahdollisuudet yhteistyön kehittämisessä?
- 4 Työnjako tutkimustoiminnassa
  - Millaisia tutkimusprofiileja ja painoaloja eri korkeakouluille on tarkoituksenmukaista rakentaa?
  - Millä keinoin yritysten, työelämän ja liiketoimintaosaamisen koulutuksen ja tutkimuksen yhteistyötä tulisi vahvistaa?

5 Koulutusohjelmarakenne

- Millainen rakenne on tarkoituksenmukainen työelämän ja tutkimustoiminnan tarpeiden kannalta?
- Mikä on yliopistojen maisteriohjelmien ja ylempien amk-tutkintojen rooli ja tarve?

Selvitysryhmä kokoontui 8 kertaa ja järjesti kaksi kuulemistilaisuutta, 22.3.2007 ja 24.4.2007. Ensimmäinen tilaisuus suunnattiin korkeakoulujen edustajille, molempien sektoreiden opiskelijajärjestöille (SAMOK ja SYL) ja rehtorineuvostoille. Tilaisuudessa oli noin 40 osallistujaa. Toinen kuulemistilaisuus suunnattiin työelämän edustajille ja mukana olivat edustajat Elinkeinoelämän keskusliitto ry:stä, Suomen ekonomiliitto ry:stä ja Tradenomi-liitto Tral ry:stä. Tilaisuuksissa ryhmä esitteli selvityksen suuntaviivoja ja kokosi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen näkemyksiä kehittämishaasteista. Keskustelevat tilaisuudet ovat olleet informatiivisia. Eri tahojen esittämät näkemykset ja kannanotot on huomioitu raportissa.

Ryhmän puheenjohtaja on lisäksi keskustellut ammattikorkeakoulujen edustajien kanssa Ammattikorkeakoulupäivien yhteydessä 9.–10.5.2007, ja pitänyt lyhyen esityksen selvitysryhmän työstä Kauppateollisen yhdistyksen ja Suomen Ekonomiliiton järjestämässä seminaarissa 13.6.2007.

Raportissa on kuvattu ammattikorkeakoulusektorin yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala sekä yliopistosektorin kauppateollinen ala yhtenä kokonaisuutena. Luvussa 2 on esitetty selvitysryhmän lähtökohdat ja ryhmän toimeksianto. Luvussa 3 kuvataan liiketoimintaosaamisen merkitys Suomen kilpailukyvyllä, globaalissa ja kansallisessa kontekstissa ja luvussa 4 esitetään liiketoimintaosaamisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen nykytilanne Suomessa. Luvussa 5 kuvataan kilpailukykyinen liiketoimintaosaamisen korkeakoulun koulutus- ja tutkimusyksikkö. Varsinaiset johtopäätökset ja suositukset on esitetty luvussa 6. Keskeisimmät suositukset ovat seuraavat:

Koulutuksen mitoitus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa

- Parannetaan kauppateollisten yliopistoyksiköiden toimintaedellytyksiä ja pyritään valmistuneiden kauppateollisten maistereiden määrän kasvuun lähivuosina. Aloituspaiikkoja tulee kuitenkin rakenteellisen kehittämisen myötä keskittää nykyistä harvempiin yksiköihin. Ylempien ammattikorkeakoulujen tutkintojen määrää tulisi jokin verran lisätä (180–220 aloituspaikkaa) vähentämällä tradenomikoulutuksen kokonaisvolyymiä 140–180 aloituspaikalla vuoteen 2012 mennessä.
- Opettaja-opiskelijasuhte korkeakouluissa tarvitsee merkittävän korjauksen ja se tulee saattaa tasolle, joka on 16 opiskelijaa / opettaja. Perusvoimavarojen kuntoon saattamiseksi laaditaan opetusministeriössä viiden vuoden toimenpideohjelma, joka yhdistetään rakenteellisen kehittämisen toimenpiteisiin. Tavoitteeksi asetetaan opettaja-/opiskelijasuhteen palauttaminen kansainvälisesti vertailukelpoiselle tasolle sekä tutkimuksen/tutkimus- ja kehittämistoiminnan riittävien perusvoimavarojen turvaaminen 2010-luvulla.

Rakenteellisen kehittämisen toimet

- Kehitetään yliopistosektoria vahvistamalla nykyistä rakennetta ja olemassa olevia yksiköitä.

Suomeen ei tarvitse perustaa uusia kauppatieteellisiä tiedekuntia tai muita yksiköitä. Pyritään yhdistämään voimavaroiltaan heikoimpia suurempiin yksiköihin ja kehittämään kauppatieteiden oppiaineiden yhteistyötä muiden tiedekuntien kanssa entistä vahvemman soveltavan osaamisen lisäämiseksi.

- Ruotsinkieliset korkeakoulut keskittävät liiketoimintaosaamisensa kahteen kampuskaupunkiin – Helsinkiin ja Vaasaan – ja muilta osin toteuttavat työnjakonsa sovitun strategiansa mukaisesti.
- Ammattikorkeakouluissa jatketaan yksikkökoon suurentamista ja alueellista uudelleen kohdentamista. Kriteereinä käytetään yksiköiden vetovoimaa, läpäisyastetta ja työllistymisvaikutuksia.

Työnjako yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä

- Lisätään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusyhteistyötä. Yliopistokoulutuksen ja ammattikorkeakoulun antaman kauppatieteiden/liiketalouden koulutuksen keskinäinen volyymi ja niiden muodostama kokonaisuus voi vaihdella alueittain riippuen alueellisista työmarkkinoista ja kummankin sektorin yksikön toiminnallisesta volyymistä. Volyymien ollessa pieniä on alueen ja sen elinkeinoelämän etu, että toinen voi luopua jostakin koulutustehtävästä toisen hyväksi, jolloin molemmat yksiköt voivat vahvistua omilla vahvuusalueillaan. Opetusministeriöllä tulee olla aktiivinen rooli tavoite- ja tulossopimuskäytännön kautta.
- Lisätään merkittävästi kehittämisaktiviteetteja ja yhteistyötä työelämään kytkeytyvässä täydennyskoulutuksessa ja innovaatiotoiminnassa. Tätä voi toteuttaa verkostorakenteena, jossa mukana ovat myös muut aluekehitystoimijat (teknologiakeskus, maakuntaliitto, TE-keskus, yms.). Kehittämällä yhteistyötä vahvistetaan yliopistojen kauppatieteellisten yksiköiden kytkeytymistä yritysten ja muiden organisaatioiden liiketoimintaosaamisen kehittämiseen.

Työnjako tutkimustoiminnassa

- Opetusministeriön tulee kehittää tulosmittareita (tulosohjaus), jotka tukevat yksiköiden erikoistumista. Toiminnan painopiste voi vaihdella korkeakouluittain siten, että muutamat yksiköt keskittyvät vahvemmin perustutkimukseen, toiset soveltavaan tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan yritysten kanssa ja kolmannet kehittyvät ensisijaisesti opetuksen ja oppimisen laatu-yksikköinä. Tämä ei tarkoita sitä, että mistään yksiköstä suljetaan pois jokin näistä tehtävistä.
- Tutkimuksellinen profiloituminen vaatii erityisiä panostuksia. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut perustavat yhteisiä innovaatio-/tutkimuskeskuksia, yhteensä 5–6 kappaletta, niille paikkakunnille, missä jo on kriittistä osaajamassaa. Lähtökohtana tulee olla kansallisen ja alueellisen innovaatiojärjestelmän kehittäminen (esim. Lapin yliopiston, Oulun yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun tapaisia ratkaisuja). Tavoitteena on kummankin korkeakoulusektorin yksikön ja työelämän toimijoiden vahvuuksia hyödyntävä yhteistoiminta.

Koulutusohjelmarakenne sekä yliopistojen maisteriohjelmien ja ylempien amk-tutkintojen rooli ja tarve

- Selvitysryhmä suosittaa, että kandidaatin-/AMK-tutkintosisältöjen koordinoimiseksi kehitetään ammattikorkeakoulu-yliopistoyhteistyötä. Se mahdollistaa resurssien allokoimisen erikoistuvien ja laadukkaiden maisteriohjelmien ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen rakentamiseen.
- Siirrytään oppiainekohtaisista ohjelmista monipuolisiin liiketoimintaosaamisen ohjelmiin. Tasokas korkeakouluyksikkö integroi liiketaloudelliset oppiaineet yhteen liiketoimintaosaamisen opetuksesi siten, että oppiaineiden väliset synergiaedut resurssien käytössä saadaan hyödynnettyä ja että opiskelijat kehittyvät liiketoimintaosaamisen kokonaisuuden ymmärtäjinä.
- Kehitetään yliopistoyksikköjen ja ammattikorkeakoulujen työnjakoa ja yhteistyötä maisteriohjelmissa ja ylempien amk-tutkintojen osalta. Sovittaessa nykyistä pitemmälle menevästä työnjaosta sovitaan myös parhaiden opettajavoimien käyttämisestä yli korkeakoulu- ja yksikkörajojen. Liiketoimintaosaamisen vahvistamista palvelee, että hyväksytään alueellisesti räätälöityihin kauppatieteellisiin maisteriohjelmiin ja liiketalouden ylempiin AMK-tutkintoihin toisen sektorin tutkinnon perusteella ja harkitusti pohjakoulutukseltaan muiden alojen osaajia.

Työryhmä kiittää tässä yhteydessä kaikkia työhön osallistuneita tahoja arvokkaasta ja asiantuntevasta avusta. Toimeksiantonsa suorittuaan selvitysryhmä luovuttaa yksimielisen mietintönsä ja siihen liittyvät ehdotukset kunnioittavasti opetusministeriölle.

Helsingissä 26. heinäkuuta 2007

Kari Neilimo

Anne Kovalainen

Mauri Panhelainen

Jan-Erik Krusberg

Hanna Lehtimäki

Sisältö

1	Johdanto	11
2	Liiketoimintaosaamisen koulutus selvityksen kohteena	13
2.1	Toimeksianto	13
2.2	Liiketoimintaosaaminen	15
3	Liiketoimintaosaamisen merkitys kansakunnan kilpailukykytekijänä	17
3.1	Suomi osana osaavaa Eurooppaa globaalissa taloudessa	17
3.2	Suomen kansantalouden eri osaamisalueiden kasvunäkymät	18
3.3	Suomen väestörakenteen muutokset	19
3.4	Kehityssuuntien merkitys korkeakoulutukselle	19
4	Liiketoimintaosaamisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen nykytilanne	21
4.1	Liiketoimintaosaamisen koulutuksen valtakunnallinen rakenne	21
4.2	Koulutusohjelmat ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa	25
4.3	Tutkintokoulutuksen vetovoima ja sivuaineopintojen kysyntä	30
4.4	Työllistyminen	35
4.5	Voimavarat ja niiden kehitys	38
4.6	Tutkimuksen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan volyymi ja rahoitus	40
4.7	Kansainvälistyminen	43
4.8	Korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö	45
5	Kilpailukykyinen liiketoimintaosaamisen tutkimus- ja koulutusyksikkö	48
5.1	Tavoitteena vahvat ja kilpailukykyiset tutkimus- ja koulutusyksiköt	49
5.2	Toimintakykyä rakenteellisilla uudistuksilla	53
6	Selvitysryhmän ehdotukset ja suositukset	55
6.1	Liiketoimintaosaamisen tutkintoon johtavan koulutuksen mitoitus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa	55
6.2	Rakenteellisen kehittämisen toimet vahvojen, liiketoimintaosaamisen kehittämisestä vastuussa olevien yksiköiden kehittämiseksi	57
6.3	Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä	58
6.4	Työnjako tutkimustoiminnassa	59
6.5	Työelämän ja tutkimustoiminnan tarpeiden kannalta tarkoituksenmukainen koulutusohjelmarakenne	60
6.6	Yliopistojen maisteriohjelmien ja ylempien AMK-tutkintojen rooli ja tarve	60
	Lähteet	62
	Liite. Ammattikorkeakoulujen aloituspaikat 2005–2008 koulutusaloittain	65

1 Johdanto

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen merkitys muuttuu ja kasvaa globalisaation edetessä ja talouden pohjautuessa entistä enemmän tietoon ja osaamiseen. Korkeakoulut ovat keskeisiä uuden tiedon tuottajia, innovaatiotoiminnan kehittäjiä, tiedon välittäjiä ja osaavan työvoiman kouluttajia. Kyky tutkia sekä etsiä, analysoida ja käyttää tietoa ovat tärkeimpiä taitoja, joita korkeakoulut voivat opiskelijoille tarjota.

Toimintaympäristö kansainvälistyy, digitalisoituu ja verkostoituu. Osaamisen merkitys Suomen kilpailukykytekijänä kasvaa globaalissa taloudessa. Erityisesti Suomessa on korkea koulutustaso, joka tuottaa osaajia ja osaamista ja mahdollisuuden kilpailla osaamisella. Erityisesti Suomessa, mutta myös Euroopassa, korkea koulutustaso luo mahdollisuuden muodostaa osaamisesta kilpailukykytekijä globaalin talouden toimintaympäristöön. Tarvitaan entistä enemmän liiketoimintaa monipuolisesti ymmärtäviä osaajia. Suomalaisessa palvelurakenteessa on käynnissä merkittävä muutos julkisten organisaatioiden ulkoistaessa palvelujaan ja kehittäessä toimintojaan asiakassuuntautuneiksi ja toiminnallisesti tehokkaiksi palveluorganisaatioiksi (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006c).

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä todetaan, että koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kansainvälistyminen on keskeinen kehittämistavoite. Tavoitteena on luoda kaikilta osin korkeatasoinen, Suomen vahvuusalueilla kansainvälisesti huipulla oleva yliopistojärjestelmä. Periaatepäätös suuntaa ammattikorkeakouluja kehittymään alueellisina vaikuttajina ja alueen kilpailukykyyn edistäjinä. Korkeakoululaitoksen varsin jähmeä rakenne hidastaa korkeakoulutuksen kehittämistä. Sisäisen uudistuksen keinot ja mahdollisuudet ovat varsin vähäisiä tilanteessa, jossa jokainen pyrkii puolustamaan omaa saavutettua etuaan. Toisaalta korkeakoululaitoksen ohjaus ei ole riittävästi kannustanut korkeakouluja omia vahvuustekijöitään hyödyntäviin, vahvuustekijöihin keskittyviin ja niitä erilaistaviin koulutus- ja tutkimusohjelmatarkaisuihin. Määrälliset tutkintotavoitteet ovat monesti olleet tärkeämpiä kuin innovatiivisten koulutus- ja tutkimusohjelmien luominen ja toteuttaminen.

Rakenteellisen kehittämisen hanke etsii synergiaetuja paitsi korkeakoulutuksen sisäisen kehittämisen ja toimintojen virtaviivaistamisen avulla, myös yliopistollisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen välillä. Erikoistuminen, vahvuuksien hakeminen ja yhteistyön erilaiset muodot ovat keinoja saavuttaa synergiaetuja niin tutkimuksen kuin koulutuksen kentällä (mm. Davies ym., 2006).

Opetusministeriön työryhmä julkaisi vuonna 2001 raportin liiketoimintaosaamista

tuottavasta koulutuksesta Suomessa (Opetusministeriö 2001:1). Työryhmässä olivat edustettuina yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Kauppätieteellisen alan sekä ammattikorkeakoulujen hallinnon ja kaupan alan kartoitus tehtiin erillisessä väliraportissa (Opetusministeriö 2000:6). Väliraportti antaa kattavan kuvan liiketalouden alan korkeakoulutuksesta Suomessa seitsemän vuotta sitten. *Liiketoimintaosaaminen* ja siihen liittyvä koulutus nousivat tuolloin tärkeäksi yhteiskunta- ja korkeakoulupoliittiseksi teemaksi, osaksi siitä syystä, ettei Suomi korkean teknologian maana laajemmin onnistunut tuomaan uusia kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluja globaaleille markkinoille. Varsin vähän konkreettisia koulutus- ja tutkimusohjelmatarkaisuja on saatu toistaiseksi toteutetuksi. Aikaa raporttien julkaisemisesta on kulunut vasta vähän eikä uusia ratkaisuja synny kovin helposti.

2000-luvun aikana kauppätieteellisen alan koulutusta on laajennettu korkeakouluissa. Tavoitteena on ollut tukea liiketoimintaosaamisen opetusta ja sen alueellista vaikuttavuutta maan eri osissa, mutta laajeneminen on tapahtunut kokonaisuuden kannalta sattumanvaraisesti.

Suomen kauppätieteiden tutkimuksen tasoa arvioineen kansainvälisen arviointiryhmän raportissa todetaan, että alan tutkimuksen kenttä on Suomessa haasteellisessa tilanteessa (SA julkaisuja 2/2005). Kansainväliseen kärkeen nousemista vaikeuttavat tutkijakoulutuksen pirstaleisuus ja järjestelmän erilaiset rakenteelliset heikkoudet. Kauppätieteellisten yksiköiden pienestä yksikkökoosta johtuen tutkimuskapasiteetti on vähäinen.

Suomen korkeakoulujärjestelmä elää vahvassa rakenteellisessa muutospaineessa. Lukuisat selvitys- ja suunnitteluryhmät ovat vuosina 2005–2007 esittäneet merkittäviä rakenteellisia ehdotuksia ja suosituksia. Selvityksiä on tehty muun muassa yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistamisesta (Opetusministeriö työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:2 ja 2007:16). Korkeakoulujen yhteistyömallien eri muodoista on valmistunut selvitys keväällä 2007 (Opetusministeriö 2007:12). Siinä esitellään konsortion, federaation ja yhdistymisen eri muotoja ja kansainvälisiä ratkaisuja. Myös yliopistojen yhteiskunnallista vuorovaikutusta on tutkittu ja luotu uudenlainen arviointimalli koulutuksen- ja tutkimuksen integroitumisesta yhteiskuntaan (Opetusministeriö 2007:22). Suositukset ovat jossain määrin ristiriitaisia keskenään eikä yhteistä linjausta vielä ole.

Korkeakoulutuksen keskeisiä rakenteellisia linjauksia sisältyy myös valtioneuvoston periaatepäätökseen vuodelta 2005 (Vnp 7.4.2005) ja siihen liittyvään Opetusministeriön keskustelumuistioon maaliskuulta 2006. Liiketoimintaosaamisen selvitysryhmä on huomioinut nämä yleiset linjaukset suosituksissaan.

2 Liiketoimintaosaamisen koulutus selvityksen kohteena

2.1 Toimeksianto

Opetusministeriön antamassa toimeksiannossa todetaan, että liiketoimintaosaamisen selvitysryhmän tulee selvitystyön yhteydessä tarkastella seuraavaa viittä asiakohtaa:

- 1 Onko liiketoimintaosaamisen tutkintoon johtava koulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa oikein mitoitettu?

Selvitysryhmän tavoitteena on luoda selkeä kuva korkeakoulujen liiketoimintaosaamista tuottavan koulutuksen kysynnästä. Tätä varten selvitysryhmä on käyttänyt hyväksi tilastoja väestökehityksestä, koonnut arvioita työelämän liiketoimintaosaamisen tarpeesta seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana ja arvioinut niiden muutostarvetta suhteessa nykyisiin aloituspaikkamääriin kummallakin korkeakoulusektorilla.

- 2 Mitä rakenteellisen kehittämisen toimia tarvitaan vahvojen, liiketoimintaosaamisen kehittämistä vastuussa olevien yksiköiden kehittämiseksi? Millä tavoin nykyistä yksikkörakennetta kummallakin korkeakoulusektorilla tulee kehittää?

Selvitysryhmän tehtävänä on tarkastella alan yksiköiden ja oppiaineiden keskeistä osaamista, jossa yritys, yrityksen sisäiset prosessit ja yritysten väliset yhteydet ovat koulutuksen ja tutkimuksen keskiössä. Yleisenä lähtökohtana on laaja-alaisuus: korkeakouluyksikkö, joka haluaa kilpailla liiketoimintaosaamisella, tarjoaa laaja-alaista koulutusta liiketalouden- ja/tai kauppatieteiden perusosaamisalueilla. Myös keskittyminen omien osaamisresurssien rajaamaan osa-alueeseen liiketoimintaosaamiskentässä voi olla perusteltu ratkaisu korkeakouluyksikölle.

Optimaalista yksikkökoko on liiketoimintaosaamisen kehittymisen ja kilpailukyvyyn kannalta vaikea määritellä yksiselitteisesti. Yksikön tulee joka tapauksessa olla riittävän suuri ja monipuolinen pystyäkseen täyttämään liiketoimintaosaamisen kannalta keskeiset korkeakoulutus-, tutkimus- ja vaikuttavuusvaatimukset. Tätä selvitysryhmä on arvioinut korkeakouluyksikön vetovoiman, tutkintojen läpäisyasteen, työllistymisen ja tieteellisen julkaisu toiminnan avulla. Arvioinnissa on käytetty KOTA ja AMKOTA tietokantoja sekä

Elinkeinoelämän keskusliiton, Suomen Ekonomiliiton ja Tradenomiliiton tekemiä selvityksiä. Yksikkörakenteen arvioinnissa on otettu huomioon myös opiskelija/opettaja-suhde, joka on kansainvälisesti laajasti käytetty laadun epäsuora mitta.

- 3 Onko yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjako liiketoimintaosaamisen koulutuksessa selkeä vai onko päällekkäisyyksiä? Miten työnjakoa tulee kehittää?

Selvitysryhmä selvittää, millä paikkakunnilla korkeakoulut tarjoavat koulutusohjelmia ja kuinka toimiva korkeakouluverkko on liiketalouden ja kauppatieteiden alalla. Selvitysryhmä tarkastelee ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen työnjaon ja yhteistyön tarpeita koulutustarjonnassa. Tarkastelu kohdistuu myös mahdolliseen sektoreittaiseen päällekkäisyyteen ja siihen, millaisia mahdollisuuksia ja vahvuuksia yhteistyö voi tarjota korkeakouluverkoston sisällä alueellisesti.

- 4 Millainen on sektorien välinen työnjako liiketoimintaosaamisen tutkimuksen kehittämisessä?

Valtioneuvoston periaatepäätös tutkimusjärjestelmän kehittämisestä linjaa tutkimustehtävän erityisesti yliopistoille kuuluvaksi ja käytännönläheisen tutkimus- ja kehitystoiminnan erityisesti ammattikorkeakoulujen tehtäväksi.

Selvitysryhmä tarkastelee kansallisia mahdollisuuksia tuottaa Suomeen riittävästi tutkimusosaamista ja -volyyymiä kansainvälisen huipputason saavuttamiseksi. Suomalainen kauppatieteellinen ja liiketalouden koulutus on hyvää kansainvälistä tasoa. Suomen Akatemian tieteenalaselvityksen mukaan suomalainen kauppatieteiden tutkimus sen sijaan nousee vain harvoin kansainväliseen kärkeen.

Tieteenala-arvioinnissa heikkoutena pidetään suomalaisten kauppatieteellisten yliopistoyksiköiden pienuutta ja voimavarojen pirstaleisuutta. Se estää yliopistoissa tehtävän kauppatieteiden tutkimuksen kehittymistä kansallisesti tai kansainvälisesti merkittäväksi tieteenalaksi. Tutkimuksen huippuyksiköt puuttuvat kauppatieteistä Suomessa.

Ammattikorkeakoulujen haaste on tutkimus- ja kehitystoiminnan kehittäminen alueellisessa innovaatioverkossa ja yritys yhteistyössä. Monet ammattikorkeakoulut ovat kehittäneet toimivia yhteistyömalleja ja keinoja vahvistaa tutkimus- ja kehitysyhteyksiä yrityksiin ja paikalliseen työelämään.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjako tutkimustoiminnassa vaikuttaa periaatteessa selkeältä, mutta sitä on käytännössä liiketoimintaosaamisen alueella vaikea määrittellä täysin yksiselitteisesti. Perustutkimus on selkeästi yliopistojen tehtävä, mutta erityyppistä soveltavaa tutkimusta ja selvitystyötä tehdään kaikissa korkeakouluyksiköissä. Haasteena on selvittää, miten epätarkoituksenmukaisesta kilpailutilanteesta päästään yhteistyöhön, jossa kummankin sektorin osaamiset täydentävät toisiaan.

- 5 Millainen koulutusohjelmarakente on tarkoituksenmukainen työelämän ja tutkimustoiminnan tarpeiden kannalta? Mikä on yliopistojen maisteriohjelmien ja ylempien AMK-tutkintojen rooli ja tarve?

Työelämä tarvitsee monialaisia liiketoimintaosaajia ja osaajia monelta eri tutkintotasolta. Ammattikorkeakoulut ovat monialaisia eikä tutkinto ole pääaineriippuvainen vaan opiskelijat voivat rakentaa opintokokonaisuuksia yli oppiainerajojen. Yliopistoissa dominoiva

ratkaisu on suhteellisen vahva pääainesidonnaisuus ja tätä kautta erikoistuminen ja kapealaisuus. Koulutustarjontaa on viime vuosina kuitenkin monipuolistettu muun muassa maisteriohjelmilla ja ylemmillä AMK-tutkinnoilla. Molemmat ovat toisen syklin tutkintoja, joiden keskinäinen rooli on vielä kehittymässä. Ensimmäisen syklin tutkintoja ovat bachelor-tason tutkinnot eli tradenomin ja kauppatieteiden kandidaatin tutkinnot. Toisen syklin perustutkintoja ovat ylempät AMK-tutkinnot, maisteritutkinnot.

Selvitysryhmä tarkastelee nykyistä korkeakoulutustarjontaa suhteessa erilaisissa raporteissa ja muistioissa esitettyihin tulevaisuuden haasteisiin. Kyse ei ole yksinomaan 1. ja 2. syklin perustutkinnoista, vaan myös aikuis- ja täydennyskoulutuksen (MBA tai vastaavat) erikoistumisopintojen, avoimen korkeakoulun sekä tohtorikoulutuksen roolista ja tarpeesta. Yhtenä haasteena on tarkastella ennakkoluulottomasti maisteriohjelmien ja ylempien AMK-tutkintojen vuorovaikutteista roolia, kun alueellista koulutusvastuuta jaetaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken.

2.2 Liiketoimintaosaaminen

Vuoden 2003 kauppatieteiden ja liiketalouden korkeakoulutuksen arviointiryhmä tarkasteli liiketoimintaosaamisen käsitettä koulutuksen ja tutkimuksen näkökulmasta käsin ja määritteli liiketoimintaosaamisen seuraavasti (Näsi & Neilimo 2006, 54):

“Liiketoimintaosaaminen on yleinen kyky luoda, tutkia ja kehittää yritystoimintaa siten, että voidaan edistää yritystoiminnan kykyä saada ideat ja tutkimus- sekä kehittämistyön tulokset osaksi innovaatio- ja osaamisketjua täyttämään tuotteiden ja palveluiden avulla asiakkaiden tarpeet. Liiketoimintaosaaminen sisältää myös työelämän valmiudet kuten viestintä- ja neuvottelutaidot sekä yhteistyö- ja tiimitaidot. Liiketoimintaosaaminen näkyy yritysten ja muiden organisaatioiden jatkuvana muutoksena, kehittymisenä ja uudistuskykynä. Liiketoimintaosaamiseen kuuluu samanaikaisesti tuottavuuden parantaminen ja innovatiivisuus. “

Liiketoimintaosaaminen on siten laaja-alainen käsite ja siinä korostuu yrityksen tai muun organisaation toiminnan näkeminen kokonaisuutena ja toimintaympäristöön kytkeytyneenä. Liiketoimintaosaamiseen sisältyy kyky ohjata ja kehittää yrityksen ansaintalogiikkaa sekä kyky johtaa liiketoimintaa toteuttavien ihmisten osaamista (mm. Näsi & Neilimo 2006, 220–223).

Liiketoimintaosaamisen tutkimus- ja koulutusyksikköjen tulee olla laaja-alaisia pystyäkseen tuottamaan osaajia, jotka ymmärtävät yrityksen tai julkisorganisaation toiminnan kokonaisuuden. Laaja-alaisuus tarkoittaa, että opetus- ja tutkimusohjelmiin sisältyy yritysstrategiaa, markkinointia, laskentatointa, tuotannon ja teknologian johtamista, logistiikkaa, organisaation johtamista ja johtajuutta sekä tietojohtamista (Näsi & Neilimo 2006, 64). Koulutuksen ja tutkimuksen tehtävä on tuottaa ymmärrys liiketoiminnasta, ei pelkästään talouden vaan myös ihmisten toimintana. Monitieteinen opetustarjonta, riittävät opettajaresurssit, tutkimustyö, kehitystyö ja jatkokoulutus samoin kuin liikkeenjohdolliset täydennyskoulutusohjelmat (MBA tai vastaavat) ovat merkkejä mahdollisuudesta tuottaa laaja-alaista liiketoimintaosaamisen asiantuntijuutta. Kyse on kyvystä rakentaa monimuotoista yrityslähtöiseen tutkimukseen perustuvaa koulutusta.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen tukemaan ja ennakoimaan käytännön liiketoiminnan kehittämisen tarpeita edellyttää aktiivista yhteistyötä yritysten ja muiden liiketoi-

mintaa kehittävien organisaatioiden kanssa. Samaan aikaan liiketoimintaosaamisen koulutus tulee rakentaa tutkimuksellisesti ja teoreettisesti vankalle perustalle. Nämä kaksi, yrityslähtöisyys ja tutkimuksellisuus, eivät sulje toisiaan pois, vaikka ne painottuvatkin eri tavoin yliopistosektorilla ja ammattikorkeakoulusektorilla. Kauppatieteiden tutkimus yliopistoissa on usein soveltavaa tutkimusta, jonka laatu perustuu osaltaan siihen, että metodologisesti kunnianhimoista tutkimusta tehdään kiinteästi kytkeytyen yritysmaailman ilmiöihin. Liiketoimintaosaamisen tutkimus rakentaa monimuotoista tutkimukseen perustuvaa käsitystä yritystoiminnasta ja taloudesta. Ammattikorkeakouluissa vahvuutena on usein yrityslähtöisen kehitystyön osaaminen, jolloin tutkimukselliset aspektit eivät ole ensisijaisia.

3 Liiketoimintaosaamisen merkitys kansakunnan kilpailukykytekijänä

3.1 Suomi osana osaavaa Eurooppaa globaalissa taloudessa

Euroopan unioni on jatkuvasti jäänyt jälkeen Aasian maista ja Yhdysvalloista. Maailmantalouden kasvukeskukset ovat viime vuosien aikana yhä selvemmin olleet Pan Pacific Ocean - alueella, erityisesti Kiinassa ja Intiassa, mutta myös Yhdysvalloissa. Lähivuosina maailmantalouden kasvukeskus näyttää edelleenkin pysyvän tällä alueella.

Useimmat globaalitalouden ennusteet Euroopan kehityksestä näyttävät nyt paremmilta kuin pitkään aikaan (Työministeriö 2007, 20). Euroopan unionin alueella taloudellinen kehitys on ollut viime vuosina hyvin maltillista. Monet yhteiskunnan ja talouselämän kehitystä hidastavat säädökset ja tuottavuuden hidas kehitys ovat osaltaan olleet hidastamassa Euroopan unionin alueen taloudellista kehitystä. Lähivuosina Euroopan unionin alueen kehityksen odotetaan hieman nopeutuvan, vaikka se jää ennusteiden mukaan selvästi alle maailmantalouden kasvukeskusten kasvuvauhdin.

Suomen taloudellinen kehitys on ollut viimeisen vuosikymmenen aikana selvästi nopeampaa kuin Euroopan unionin jäsenmaiden talouksien keskimääräinen kasvuvauhti. Suomen toimialarakenne kehittyy Työvoima 2025-raportin (Työministeriö, 2007, 83–91) mukaan globaalien talouden myötä tulevaisuudessa niin, että alku- ja teollisuustuotanto sitoo entistä vähemmän työvoimaa samalla kun palvelutuotanto lisää työvoimaosuuttaan. Keskeinen kysymys on, minkä tekijöiden varaan Suomen ja koko Euroopan kasvu voi perustua.

Työvoima 2025 -raportin mukaan kilpailullisia paineita tulee jatkossa kohdistumaan korkeamman osaamisen työpaikkoihin (Työministeriö 2007, 339–341). Kehitys perustuu osaamiseen, laatuun, kokonaistuottavuuteen ja resurssien tehokkaaseen käyttöön. Viime vuosiin saakka tuotannon määrälliseen kasvuun ovat vaikuttaneet Suomessa sekä työvoiman määrän vuosittainen kasvu että tuottavuuden kasvu. Tulevina vuosina työvoiman vuosittainen kasvu pysähtyy ja kääntyy jopa laskuun, jolloin työvoiman tuottavuuden kasvu merkitys korostuu kokonaistuotannon kasvutekijänä. Työvoiman tuottavuuden kasvuun vaikuttavat voimakkaasti ihmisten sekä koulutuksen ja osaamisen kehitys että kyky luoda innovatiivisia ja kilpailukykyisiä toimintamalleja yrityksiin ja muihin organisaatioihin. Keskeisiä kysymyksiä ovat informaatioteknologian hyödyntäminen tuotantoprosessissa – varsinkin

palvelutuotannossa – ja pääoman tuottavuuden parantaminen ja logistiset, organisatoriset sekä johtamiseen liittyvät ratkaisut. Näyttää ilmeiseltä, että liiketoimintaosaamisen merkitys kilpailukyvyyn ja talouden kasvuvauhdin ylläpitäjänä kasvaa merkittävästi seuraavan kahden vuosikymmen aikana.

Palvelusektori on työvoimavaltaista ja työvoimaintensiivisempää kuin teollisuus. Palvelualojen tuottavuuden kehittämässä on kyse toimintamallien innovatiivisesta ja laadullisesta muutoksesta. Liiketoimintaosaamisen kehittämisen ydinkärki kohdistuu juuri näiden uusien ja kilpailuetua luovien liiketoimintamallien kehittämiseen. Palvelujen tuotteistamisen vaatimus ammattimaistaa työtehtäväkenttää. Osa-aikatyö vähenee palvelusektoreilla, sillä ammattimainen ura vaatii kokoaikaisuutta. Osa tehtävistä automatisoituu ja palvelut erikoistuvat.

3.2 Suomen kansantalouden eri osaamisalueiden kasvunäkymät

Liiketoimintaosaamisen kysyntä lisääntyy yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen myötä. Liiketoimintaosaamisen kasvava kysyntä Suomessa tulee palvelusektorin ja kaupan vahvasta kasvuennusteesta vuoteen 2025 sekä tarpeista muuttaa ja kehittää ansaintalogiikkaa (liiketoimintaosaamista).

Toistuvasti on esitetty, että suomalaisessa työelämässä yleensä, ja erityisesti innovaatiojärjestelmässä ja innovaatioketjussa, liiketoimintaosaaminen on keskeinen heikkous. Edellytys kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistamiseen on tuottavuuden parantaminen, varsinkin palvelualoilla.

Työvoima 2025 -raportin mukaan Suomen talouden työllisyyden kasvu perustuu palveluiden kasvuun. Eniten työvoiman tarve kasvaa yhteiskunta- ja kotipalveluissa ja sen jälkeen liike-elämän palveluissa, kiinteistöpalveluissa ja kaupan alalla (katso myös Elinkeinoelämän keskusliitto 2005 ja 2006 a, b). Nämä alat kasvavat raportin mukaan sekä perusskenaarion että tavoiteskenaarion mukaan. Tuotanto- ja liikennetyö lisääntyy tavoiteskenaariossa samoin kuin johto- ja asiantuntijatyö. Kaikilla aloilla tuotannon kasvu perustuu tuottavuuden kasvuun ja tehdyt työtunnit vähenevät käytännössä kaikilla aloilla (Työministeriö 2007, 86–87, 299, 320). Tämänäsuuntainen yhteiskuntakehitys edellyttää innovaatioita talouden ja yritysten toimintatavoissa (johtamisessa, tuotteistamisessa jne.).

Työpaikka-avaukset seuraavat kehitystä EU-maissa. Eniten työpaikkoja avautuu Suomessa palvelutyön, sosiaali- ja terveysalan työn ja teollisuuden työn ammattiryhmissä (Työministeriö 2007, 309). Raportin ennakoiman peruskehityksen mukaan vuodessa avautuu keskimäärin noin 65 000 ja tavoitekehityksen mukaan noin 71 000 työpaikkaa vuosina 2005–2020 (Työministeriö 2007, 310). Suurimmat muutokset tulevat eläköitymisen korvauskysyntänä. Palvelualoilla työvoiman tarpeen kasvusta noin puolet tulee uusien työpaikkojen syntymisen kautta, muilla aloilla uusien työpaikkojen osuus on alle 20 %.

Alueellisesti Uudenmaan, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa työllisten määrä kasvaa hieman vuoteen 2025 mennessä (Työministeriö 2007, 333). Heikoimmin kehittyvät maakunnat ovat Kainuu ja Etelä-Savo. Eniten uusia työpaikkoja syntyy yritystoiminnan kasvukeskusalueilla, joita ovat pääkaupunkiseutu ja aluekasvukeskukset Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä, Kuopio, Joensuu ja Vaasa. Ne ovat myös monipuolisia korkeakouluseutuja ja niillä on mahdollisuus menestyä korkean erityisosaamisen ja alueellisen yhteistyön myötä (Työministeriö 2007, 327, 333.).

3.3 Suomen väestörakenteen muutokset

Suomessa 16–19-vuotiaiden ikäluokan koko on keskimäärin noin 64 000 henkeä ensi vuosikymmenen alkupuolella. Tämä tarkoittaa, että vuosittainen työvoiman tarve on kehityksen perusvaihtoehdossa keskimäärin ikäluokan suuruusluokkaa. Opetusministeriön viimeisen arvion mukaan (Opetusministeriö 2007:27, 25) uuden työvoiman tarve on toisen asteen ammatillista koulutusta edellyttävissä tehtävissä noin 50 % kokonaistarpeesta. Perustuen työvoimatarpeen ennakkointiin vuodelle 2012 sekä samana aikana tapahtuvaan poistumaan Opetusministeriön työryhmämuistiossa esitetään, että seuraavan viiden vuoden kuluessa merkonomikoulutuksen aloituspaikkoja toisella asteella lisätään niin, että ammattikorkeakoulujen tradenomikoulutuksen aloituspaikat säilyisivät suunnilleen ennallaan ja että yliopistojen ekonomikoulutuksen aloituspaikkoja leikataan selvästi. Toisaalta elinkeinoelämän ennakkointien ja analyysien perusteella on perusteltua lisätä ekonomikoulutuksen aloituspaikkoja nykytasosta, sillä KTM-tutkinnon suorittaneista on tällä hetkellä pulaa erityisesti kasvukeskuksissa.

Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n viimeisimmän rekrytointitiedustelun mukaan (selvitysryhmän kuulemistilaisuus 24.4.2007 ja mm. Elinkeinoelämän keskusliitto 2006d) EK:n jäsenyritykset arvioivat vuonna 2005 palkkaavansa lähivuosina noin 4100 tradenomia ja noin 1 700 kauppatieteiden maisteria. EK:n jäsenyrityksistä joka neljäs arvioi tradenomien rekrytointitarpeen kasvavan lähivuosina. Vastaavasti joka kymmenes yritys ennakoii maistereiden rekrytointitarpeen kasvavan. EK:n jäsenyrityksiltä saatujen tietojen mukaan työmarkkinoilla on nyt jonkin verran tradenomien ylitarjontaa. Tradenomiliitto on vastaavasti todennut, että tradenomit eivät sijoitu ensimmäisessä työpaikassaan osaamistaan vastaaviin tehtäviin parhaalla mahdollisella tavalla. Toisaalta tradenomien lievän ylitarjonnan ennakoidaan poistuvan lähivuosina liiketoimintaosaamistarpeen kasvaessa yrityksissä ja muissa organisaatioissa.

3.4 Kehityssuuntien merkitys korkeakoulutukselle

Korkeakoulutuksen kannalta on oleellista pohtia liiketoimintaosaamisen kasvavaa merkitystä liiketalouden koulutusohjelmissa, mutta myös muiden koulutusalojen ohjelmatarjonnassa. Ei riitä, että liiketoimintaosaamisen asiantuntijoiksi koulutetaan ekonomieja ja tradenomeja, vaan liiketoimintaopintoja on lisättävä myös muiden alojen tutkinnoissa.

Tarvittavien muutosten taso riippuu kahdesta tekijästä: 1) valitaanko koulutustarpeen mitoituksen lähtökohdaksi Työvoima 2025-raportin perusvaihtoehto vai korkeampaa taloudellista kasvua edellyttävä tavoitevaihtoehto ja 2) millaiseksi eri koulutusmuotojen ja oppilaitosten läpäisyasteen odotetaan muodostuvan. Jälkimmäiseen liittyen Opetusministeriön työryhmä (Opetusministeriö, 2007:26, liite 10b) esittää läpäisyasteen nopeaa kohoamista (keskeyttämisen vähenemistä jopa 10–15 prosenttiyksikköä), mikä johtaa aloittajamääräen olennaisesti matalampaan tasoon. Koulutustarpeeseen vaikuttaa myös se, kuinka paljon Suomen kansallista kilpailukykyä halutaan vahvistaa liiketoimintaosaamisen alueella. Lienee selvää, että liiketoimintaosaamisen laadullista tasoa pitää laajentaa ja syventää nykytasosta, mikä tarkoittaa koulutuksen laadullista ja määrällistä kasvattamista.

Toisen asteen koulutuksen määrällistä vastaavuutta työelämään voidaan lisätä supistamalla jonkin verran väylän leveyttä toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluihin; toisaalta väylän pitää olla auki, mutta voidaan väittää, että nyt liian moni uusimuotoisen merkonomitutkinnon suorittaneista jatkaa suoraan ammattikorkeakouluihin

työelämään rekrytoitumisen sijasta.

Yleinen koulutustason nostaminen on tarpeen liiketoimintaosaamisen koulutusaloilla. Ikäluokkien pieneneminen, alan työvoiman poistuma ja läpäisyasteen kehitys koulutuksessa hankaloittavat korkeakoulutettujen aloituspaikkojen mitoittamista myös kauppatieteissä ja liiketaloudessa suhteessa nykyiseen aloittajavolyymiin. Työllistyminen on nykyisin hyvää tasoa. Tradenomien työttömyysaste on noin 5 %, mikä vastaa muiden alojen työllisyyttä tai on jopa eräitä muita aloja parempi. Tradenomit ovat lisäksi ainoa suuri ryhmä, jonka palkkataso (ja samalla asema työmarkkinoilla) on selvästi parantunut ammattikorkeakoulututkinnon myötä (Böckerman ym., 2006). Kauppatieteiden maisterin tutkinnon suorittaneiden kysyntä työmarkkinoilla on ollut varsin hyvä ja erityisesti kasvukeskusalueilla on jonkin verran niukkuutta KTM-tutkinnon suorittaneista henkilöistä. Myös ekonomitutkinnon suorittaneiden henkilöiden palkkataso on noussut viime vuosina ripeästi.

4 Liiketoimintaosaamisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen nykytilanne

4.1 Liiketoimintaosaamisen koulutuksen valtakunnallinen rakenne

Kauppatieteellistä koulutusta annetaan ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Kuvan 1 kartassa näkyvät paikkakunnat, joilla liiketoimintaosaamisen koulutusta on tarjolla. Kun otetaan huomioon tapahtuneet ja päätetyt fuusiot AMK-sektorilla, liiketoimintaosaamista voi opiskella 24 ammattikorkeakoulussa ja 12 yliopistossa. Lisäksi kauppatieteitä voi opiskella tutkintoon asti neljässä yliopistokeskuksessa.

Opetusministeriön alaisia *ammattikorkeakouluja* on yhteensä 28. Näistä kunnat ylläpitävät 7, kuntayhtymät 11, osakeyhtiöt 8 ja säätiöt 2 korkeakoulua. Ammattikorkeakouluista vain muutama on keskittynyt tietylle osaamisalueelle. Suurin osa tarjoaa laaja-alaista koulutusta, mihin AMK-reformilla pyrittiinkin. Liiketalouden koulutus kuuluu lähes jokaisen ammattikorkeakoulun tarjoamiin koulutusaloihin. Sivutoimipisteitä on viime vuosina lakkautettu runsaasti. Vuonna 2007 lakkautuu tutkintoon johtava koulutus Lahden ammattikorkeakoulun Heinolan toimipisteessä sekä vuonna 2008 Pirkanmaan AMK:n toimipisteessä Virroilla sekä Jyväskylän AMK:n toimipisteessä Jämsänkoskella.

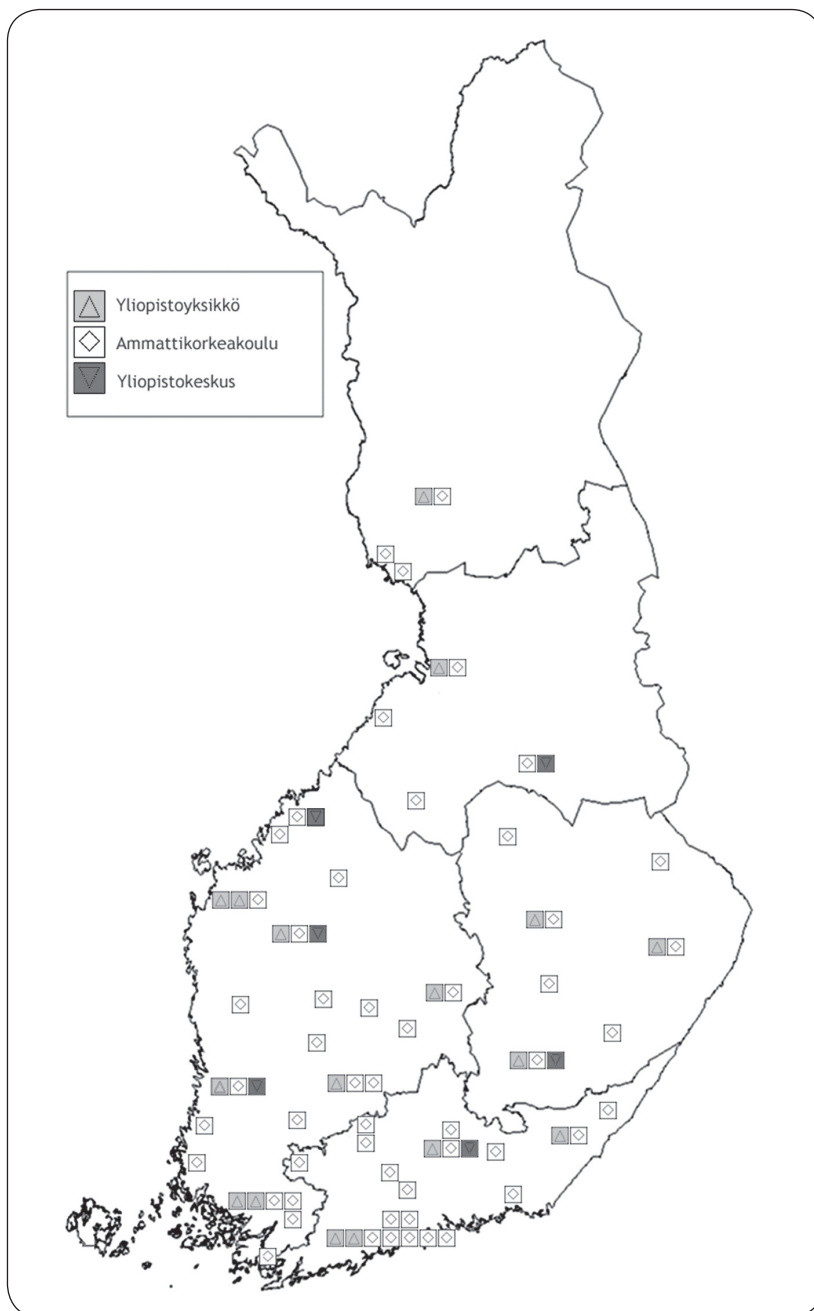
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan tutkintokoulutusta tarjotaan vuodesta 2008 lukien 24 ammattikorkeakoulun 49 toimipisteessä (Taulukko 1). Liiketalouden koulutuksessa kaikki opiskelevat liiketalouden perusteet ja voivat yleensä itse valita erikoistumisalueensa laajasta joukosta valintavaihtoehtoja. Jotkut liiketaloutta opettavat ammattikorkeakouluista ovat ottaneet toimintaansa erikoistumisalan, kuten tiimiakatemia Jyväskylän ja Tampereen ammattikorkeakouluissa ja englanninkieliset ohjelmat eri ammattikorkeakouluissa.

Ruotsinkielinen liiketoimintaosaamisen korkeakoulutus on keskittynyt paikkakunnille, joissa alueen ruotsinkielinen väestöpohja on merkittävä tai ruotsinkielisten opiskelijoiden määrä on huomattava. Lähes puolet maan kaikista ruotsinkielisistä korkeakouluopiskelijoista opiskelee pääkaupunkiseudulla. Ruotsinkielisistä korkeakouluista neljä – ammattikorkeakoulut Arcada ja Sydväst sekä yliopistoyksiköt Svenska Handelshögskolan ja Åbo Akademi – tarjoaa liiketalouden ruotsinkielistä koulutusta Helsingissä, Turussa ja Vaasassa.

Svenska yrkeshögskolanin ja Yrkeshögskolan Sydvästin toiminta jatkuu ammattikorkeakoulu Noviana vuoden 2008 elokuusta lähtien. Yrkeshögskolan Sydväst tarjoaa kahta liiketalouden koulutusohjelmaa, Tammisaaressa ja Turussa. Ruotsinkieliset ammattikorkeakoulut eivät tarjoa nykyisiä ylempää ammattikorkeakoulututkintoja liiketalouden alalla.

Ruotsinkielisten ammattikorkeakoulujen lisäksi kolmella ammattikorkeakoululla on ruotsinkielisiä aloituspaikkoja liiketalouden alalla vuoden 2007 valintaoppaan mukaan. Nämä ovat Haaga-Helia AMK:n Porvoon yksikkö, Keski-Pohjanmaan AMK:n Pietarsaaren yksikkö ja Vaasan AMK.

Eri paikkakunnilla sijaitsevilla ammattikorkeakouluilla on jossain määrin erilaisia rooleja. Toiset ovat korostuneesti maakunnallisia toimijoita, joilla on vahvat siteet alueen elinkeinoelämään ja elinkeinopolitiikkaan. Toisilla ammattikorkeakoululla alueellinen sidos ei ole yhtä vahva. Myös tutkimus- ja kehitystoiminnan rooli ja suhteellinen volyyymi vaihtelee huomattavasti ammattikorkeakoulujen kesken. Monessa yksikössä tarjotaan sekä liiketalouden että matkailun koulutusohjelmia (tradenomi- ja restonomikoulutusta). Näiden kahden koulutusalan välillä on synergiaetuja, jotka voivat vahvistaa korkeakoulun liiketoimintaosaamista. Sama koskee tietojenkäsittelyn koulutusohjelmia. Ne tukevat selvästi muun muassa e-kaupan ja logistiikan osaamisalueita. Myös liiketalouden yhteyksiä tekniikkaan sekä sosiaali- ja terveysalaan on alettu pitää yhä tärkeämpinä.

Kuva 1. Liiketoimintaosaamisen koulutusyksiköt Suomessa.

Taulukko 1. Liiketoimintaosaamisen tutkintokoulutusta tarjoavien ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toimipisteet.

Ammattikorkeakoulut	Toimipisteet
Arcada-Nylands svenska yrkehögskolan	Helsinki
Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu	Lappeenranta ja Imatra
EVTEK-ammattikorkeakoulu	Vantaa
HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu	Helsinki, Porvoo
Hämeen ammattikorkeakoulu	Hämeenlinna, Riihimäki, Valkeakoski
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	Jyväskylä, Jämsänkoski*
Kajaanin ammattikorkeakoulu	Kajaani
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu	Kemi, Tornio
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu	Kokkola, Pietarsaari, Haapajärvi
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu	Kotka, Kouvola
Lahden ammattikorkeakoulu	Lahti
Laurea-ammattikorkeakoulu	Hyvinkää, Kerava, Espoo, Lohja
Mikkelin ammattikorkeakoulu	Mikkeli, Savonlinna
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	Oulu, Raahe
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu	Virrat*, Ikaalinen, Mänttä, Tampere
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu	Joensuu, Lieksa
Rovaniemen ammattikorkeakoulu	Rovaniemi
Satakunnan ammattikorkeakoulu	Kankaanpää, Pori, Rauma, Huittinen
Savonia-ammattikorkeakoulu	Kuopio, Iisalmi, Varkaus
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	Seinäjoki, Kauhava
Tampereen ammattikorkeakoulu	Tampere
Turun ammattikorkeakoulu	Turku, Loimaa, Salo, Uusikaupunki
Vaasan ammattikorkeakoulu	Vaasa
Yrkehögskolan Sydväst	Turku, Tammisaari
Kauppakorkeakoulut ja yliopistot	Toimipisteet
Helsingin kauppakorkeakoulu	Helsinki, Mikkeli
Joensuun yliopisto	Joensuu
Jyväskylän yliopisto	Jyväskylä
Kuopion yliopisto	Kuopio
Lapin yliopisto	Rovaniemi
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	Lappeenranta, Lahti
Oulun yliopisto	Oulu
Svenska Handelshögskolan	Helsinki, Vaasa
Tampereen yliopisto	Tampere
Turun kauppakorkeakoulu	Turku, Pori
Vaasan yliopisto	Vaasa, Seinäjoki
Åbo Akademi	Turku

*Tutkintokoulutus päätetty lakkauttaa vuodesta 2008 lähtien.

Vuonna 2007 ammattikorkeakoulut tarjoavat yhteensä 613 englanninkielistä aloituspaikkaa liiketalouden koulutuslalla, mikä on noin 14 % kaikista alan aloituspaikoista. Koulutusohjelman keskimääräinen aloituspaikkamäärä on 27. Nämä aloituspaikat tarjotaan lähes poikkeuksetta osana laajempaa liiketalouden (suomen- tai ruotsinkielistä) ohjelmaa tai yksikköä. Millään yksiköllä ei ole yksinomaan englanninkielistä ohjelmaa vaan aina on rinnalla vastaava joko suomen- tai ruotsinkielistä ohjelmaa. Ruotsinkielisistä ammattikorkeakouluista ainoastaan Arcadan tarjontaan kuuluu englanninkielinen koulutusohjelma (International Business).

Yliopistosektorilla toimii 12 kauppatieteiden opetusta ja tutkimusta tarjoavaa yksikköä, joista yhdeksällä on tutkinnonanto-oikeus. Lisäksi neljällä kauppatieteiden yksiköllä on toimipiste eri paikkakunnilla toimivissa yliopistokeskuksissa (taulukko 1). Kauppatieteiden yliopisto-opintoja voi harjoittaa 16 eri paikkakunnalla.

Kauppatieteiden yliopistoyksiköt voidaan jakaa kolmen tyyppiin yksiköihin: itsenäisiä kaupparkeakouluja on kolme, monialayliopistoissa toimivia yksiköitä on yhdeksän ja teknisen ja kauppatieteellisen koulutuksen ja tutkimuksen yhteenliittymiä on yksi.

Vanhin kauppatieteiden yliopistoista on Svenska Handelshögskolan eli Hanken, joka perustettiin vuonna 1909. Helsingin kaupparkeakoulu sai alkunsa vuonna 1911, jolloin Suomen Liikemiesten Kauppaopiston vuonna 1904 ylioppilaita varten perustetut rinnakkaisosat otettiin järjestettiin korkeakouluksi ulkomaisen mallin mukaisesti. Turun kaupparkeakoulu perustettiin yritys-elämän aloitteesta vuonna 1950 ja vuonna 1977 se siirtyi valtion omistukseen.

Tampereen yliopiston kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunta on perustettu vuonna 1965. Vuonna 2004 toteutetun tiedekuntaudistuksen myötä kauppatieteellistä opetusta ja tutkimusta toteutetaan neljällä eri laitoksella ja toiminnan yhteistyöelin on vuonna 2004 perustettu Tampereen kaupparkeakoulu. Vaasan yliopiston kaupparkeakoulu perustettiin vuonna 1966. Jyväskylän yliopiston vuonna 1999 virallistetun taloustieteiden tiedekunnan juuret ulottuvat vuoteen 1967, jolloin alettiin antaa kauppatieteellistä koulutusta. Oulun yliopiston vuonna 2000 perustettu taloustieteiden laitos on antanut ekonomikoulutusta osana kansantaloustieteen koulutusohjelmaa. Kansantaloustiedettä on voinut opiskella Oulun yliopistossa pääaineena vuodesta 1965. Oulun yliopisto aloitti kauppatieteellisen koulutuksen yhteistyössä Lapin yliopiston kanssa syksyllä 2001. Kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta perustettiin Lapin yliopistoon vuonna 2004. Åbo Akademiassa on ollut ekonomikoulutusta vuodesta 1980 alkaen osana taloudellis-valtiotieteellistä tiedekuntaa.

Lappeenrannan teknillinen yliopisto perustettiin vuonna 1969 ja kauppatieteiden opetus alkoi vuonna 1991. Lappeenrannan kauppatieteiden yksikkö poikkeaa muista yliopistoyksiköistä siten, että Lappeenrannan yliopisto on vain kahden koulutusalan yliopisto: teknillisten tieteiden ja kauppatieteiden. Lappeenrannan yliopisto kuuluu Itä-Suomen kauppatieteelliseen verkostoon yhdessä Kuopion ja Joensuun yliopistojen kanssa. Lappeenrannan yliopistolla on tutkinnonanto-oikeus näiden yliopistojen kauppatieteellisiin tutkintoihin.

Yhteenveto

- Liiketoimintaosaamisen opetusta on saatavilla laajasti eri puolilla Suomea ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa ja yliopistokeskuksissa
- Suomessa on paljon pieniä toisistaan erillään toimivia yksiköitä. Nykyisessä verkossa on varaa rakenteelliseen rationalisointiin.
- Yliopistokeskukset ovat hajauttaneet kauppatieteiden osaamisverkkoa, mutta toisaalta ne tarjoavat hyvän mahdollisuuden rationalisoitua alueelliseen koulutusyhteistyöhön ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kesken.

4.2 Koulutusohjelmat ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa

Ammattikorkeakoulujen tradenomi -tutkintonimikettä käytetään ensisijaisesti yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, mutta myös luonnontieteiden alalla (tietojenkäsittely) sekä vähäisessä määrin kulttuurialalla. Tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja normin mukainen suoritus aika on 3,5 vuotta. Käytännössä tradenomin tyypillinen valmistusaika on hieman vajaa neljä vuotta. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla liiketalouden AMK-tutkintoon johtavat tradenomin tutkintonimikkeen antavat suomenkieliset koulutusohjelmat ovat: liiketalouden koulutusohjelma (ko) (23 ammattikorkeakoulua), kansainvälisen kaupan/International Business ko (5 AMK), liiketoiminnan logistiikan ko (5 AMK), pienten ja keskisuurten yritystoiminnan ja liikkeenjohdon ko (1 AMK), johdon assistenttien ja kielten ko (1 AMK), sekä turvallisuusalan ko (1 AMK).

Tutkintoihin sisältyy korkeakoulukohtaisesti suuntautumisvaihtoehtoja, joka ei suoraan käy ilmi koulutusohjelmanimikkeistä. Erikoistumisen mahdollistamia koulutusohjelmia on kuitenkin niukasti koko koulutusalue huomioiden. Ammattikorkeakoulujen liiketalouden koulutusohjelmat ovat sisällöltään ja rakenteeltaan varsin samanlaisia. Vaikka liiketalouden koulutusohjelmat ovat osa monialaista ammattikorkeakoulua, ei monialaisen korkeakoulun vahvuuksia ja mahdollisuuksia ole osattu hyödyntää riittävän monipuolisesti.

Tradenomien koulutusohjelmien sisällöistä saa kokonaiskuvan tarkastelemalla ohjelmien suuntautumisvaihtoehtoja ja koulutusohjelmakuvauksia, jotka ammattikorkeakoulut laativat vuosittain julkaistavaan valintaoppaaseen. Sen tarkoitus on palvella ammattikorkeakoulujen yhteishakua. Laajemmat osaamisalueet ja opinnot, joihin voi profiloitua tai erikoistua ovat:

- johtaminen, henkilöstö- ja taloushallinto
- julkishallinto ja juridiikka
- kansainvälinen liiketoiminta
- laskentatoimi ja yritysrahoitus
- markkinointi
- logistiikka
- yrittäjyys ja yrittäminen
- yritysviestintä ja kielet.

Kaikkiin koulutusohjelmiin sisältyy yleensä vähintään markkinointia, laskentatoimintaa, johtamista ja kansainvälisyyteen liittyviä opintoja sekä puolen vuoden laajuinen käytännön harjoittelu yrityksessä tai muualla työelämässä. Kieliopintoja ja viestintää koskevat pakolliset vaatimukset ovat samat kuin yliopistoissa. Useissa koulutusohjelmakuvauksissa painotetaan yrittäjyyttä. Alueelliset painotukset ja sisältörakenteet eroavat jonkin verran ammattikorkeakouluittain, vaikka samat oppiaineet/osaamisalueet ovat kaikissa koulutusohjelmakuvauksissa. Viime vuosina on sivutoimipisteitä lakkauttamalla voitu monipuolistaa koulutustarjontaa alan ja korkeakoulun muissa yksiköissä. Tutkintojen sisällöt eroavat toisistaan joskus huomattavastikin opiskelijoiden tekemien valintojen kautta.

Kulttuurialalla liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnon saa kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelmassa (1 AMK) ja luonnontieteiden alalla tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa (21 AMK). Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmat ovat tavallisesti

samassa koulutusyksikössä. Tietojenkäsittely on usein liiketoimintaosaamista vahvasti tukevaa korkeakoulutusta. Nämä ohjelmat tukevat nimenomaan verkkokauppaa ja verkkoviestintää (e-Business). Muun muassa näistä syystä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alaan kuuluvien liiketalouden koulutusohjelmien aloituspaikat ja tutkinnot eivät suoraan anna oikeaa kuvaa tradenomikoulutuksen laajuudesta ja merkityksestä.

Ruotsinkielisiä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan liiketalouden AMK-tutkintoon johtavia koulutusohjelmia on vain yksi, utbildningsprogrammet i företagsekonomi (5 ammattikorkeakoulua + Ahvenanmaa vuonna 2007). Vastaavasti luonnontieteiden alaan kuuluvia tietojenkäsittelyohjelmia on yksi, utbildningsprogrammet i informationsbehandling (1 AMK).

Monialaisilla ammattikorkeakouluilla on riittävän volyymin tuomat edellytykset erikoistumiselle myös liiketalouden osalta. Ammattikorkeakoulukentässä on joitakin koulutusyksiköjä, joiden resurssit ovat liian niukat kehittämään liiketoimintaosaamiskoulutusta yritysten ja muiden organisaatioiden toimintaympäristön muuttumisen edellyttämälle tasolle. Liiketalouden opintokokonaisuuksien entistä selkeämpi yhdistäminen esimerkiksi hoiva-alan, matkailun tai logistiikan erityiskysymyksiin tarjoaa mahdollisuuden kansallisesti korkeatasoisten koulutusohjelmien suunnitteluun.

Yliopistoissa kauppatieteiden perustutkintona suoritetaan ensin kandidaatin tutkinto ja sen jälkeen maisterin tutkinto. Kauppatieteiden maisterin tutkinto (KTM) on kokonaislaajuudeltaan 300 opintopistettä ja kauppatieteiden kandidaatin tutkinto (KTK) on laajuudeltaan 180 opintopistettä.

Yliopistojen liiketoimintaosaamiskoulutus on sisällöltään ja rakenteiltaan melko samankaltaista. Se perustuu vahvasti oppiainejakoon. Keskeisiä koulutusohjelmia ovat olleet laskentatoimen, markkinoinnin sekä johtamisen ja henkilöstöhallinnon koulutusohjelmat. Lähes kaikissa yliopistoyksiköissä on myös kansantaloustieteen oppiaine. Useimmissa yksiköissä ovat edustettuina myös seuraavat oppiaineet: rahoitus, kansainvälinen liiketoiminta, logistiikka, vero-oikeus, yritys juridiikka, kauppaoikeus, talousoikeus, talousmaantiede, yrittäjyys ja pienten yritysten johtaminen sekä tietojenkäsittelytiede ja tietojärjestelmätiede. Lisäksi yksittäisiä oppiaineita eri yliopistoissa ovat hankintojen johtaminen, ympäristötiede, ympäristöjohtaminen, teknologiajohtaminen ja -politiikka, vakuutustiede, tietojohdaminen, tietotekniikka, taloussosiologia, taloudellinen politologia, taloustieteiden kvantitatiiviset menetelmät, päätöksenteon suunnittelu ja liikkeenjohdon systeemit. Oppiaineita on lukuisia, ja lähes poikkeuksetta kaikissa oppiaineissa on oikeus suorittaa pääaineopinnot maisterin ja kauppatieteiden tohtorin tutkintoihin saakka, vaikka kaikki oppiaineet eivät ole keskeisiä liiketoimintaosaamisen ja kauppatieteiden opetuksen tai tutkimuksen näkökulmasta.

Oppiaineet ovat pieniä sekä valtakunnallisesti että omissa yliopistoissaan. Lisäksi yhteydet oppiaineiden välillä ovat usein varsin vähäisiä. Yliopistojen omia erityisosaamisresursseja tai strategista profiloitumista on hyödynnetty niukasti kauppatieteiden maisterin tutkintokoulutuksessa ja liiketoimintaosaamisen erikoisalueita painottavia koulutusohjelmia on vähän. Yliopistojen liiketoiminta-osaamiskoulutus on eräänlainen ”yleistavaratalo”.

Uusien laaja-alaisen koulutusohjelmien luominen on aloitettu monissa yliopistoissa kehittämällä yhteistyötä yli oppiainerajojen. Tavoitteena on oppiaineiden välisten rajojen hälventäminen tutkinto-opetuksen alkuvaiheissa, esimerkiksi liiketoimintaosaamisen peruskurssien opettaminen oppiaineiden välisenä yhteistyönä. Suurelta osin on pitäydytty vanhoissa tiedeperusteisissa koulutusohjelmissä. Muuttuneen toimintaympäristön muutoksiin ei ole rohjettu vastata. Koulutuksen uudistaminen ohjelmaperusteiseksi on ollut perin hidasta.

Erikoistuminen ja monialaisuus näkyvät parhaiten yliopistojen maisteriohjelmissä.

Esimerkkejä näistä ovat Vaasan yliopiston kansainvälisen yritystoiminnan koulutusohjelma, Lapin yliopiston palvelujen ja logistiikan maisteriohjelma ja Turun kauppakorkeakoulun hyvinvointialan liiketoimintaosaamisen maisteriohjelma sekä kaupan ja palvelujen maisteriohjelma. Useimmilla kauppatieteellisillä yksiköillä on englanninkielisiä maisteriohjelmiä. Yliopistojen verkkosivuilta kerättyjen tietojen perusteella Suomessa on noin 20 englanninkielistä kauppatieteiden alaan sijoittuvaa maisteriohjelmaa ja lisää ollaan rakentamassa. Maisteriohjelmat ovatkin kyenneet yliopistojen peruskoulutusohjelmia paremmin vastaamaan koulutuskysynnän ajankohtaisiin haasteisiin. Merkille pantavaa on, että usein aloite liiketoimintaosaamisen maisteriohjelmien kehittämiseksi on tullut yliopistojen ulkopuolelta, muun muassa yrityselämästä.

Liiketoimintaosaamista opetetaan myös muualla kuin kauppatieteissä. Rajanveto sen välille, mikä on ja mikä ei ole liiketoimintaosaamisen koulutusta, ei ole yksiselitteinen. Tuotantotalous ja hallintotieteet ovat suurimmat kauppatieteitä lähellä olevista oppiaineista (taulukko 2). Teknillisissä yliopistoissa tuotantotalous on sisällöltään lähellä kauppatieteiden opetusta ja monissa tuotantotalouden yksiköissä työskentelee kauppatieteiden professoreita ja tutkijoita. Tämä koulutus tukee liiketoimintaosaamiskoulutusta ja tutkimusta teollisen liiketoiminnan alueilla. Vuonna 2005 valmistui 247 tuotantotalouden diplomi-insinööriä ja 45 hallintotieteiden maisteria.

Muita liiketoimintaosaamisen koulutusaloja lähellä olevia koulutusaloja ovat aluetieteet, joita opetetaan muun muassa Tampereen ja Vaasan yliopistoissa sekä Helsingin yliopiston maa- ja metsätaloustieteellisen tiedekunnan metsäekonomia, kuluttajaekonomia ja elintarvike-ekonomia. Tietojenkäsittely- ja tietojärjestelmätieteet ovat oppiaineita kauppakorkeakouluissa ja omia oppiaineita monialayliopistoissa.

Taulukko 2. Muut kuin kauppatieteiden alan liiketoimintaosaamiseen liittyvät yliopistotutkinnot vuonna 2005 (Kota-tietokanta).

		Alempi	Ylempi	Lisensiaatti	Tohtori
Tuotantotalous	Lappeenrannan teknillinen yliopisto		99	1	5
	Teknillinen korkeakoulu		70	7	11
	Tampereen teknillinen yliopisto		64	1	8
	Vaasan yliopisto		18	2	1
	Oulun yliopisto		14		2
Julkishallinto, hallintotiede	Tampereen yliopisto	11	26	5	2
	Vaasan yliopisto	1	16		1
	Åbo Akademi	2	3		
	Helsingin yliopisto	2			

Tutkinto-opetuksen lisäksi yliopistot tarjoavat täydennyskoulutusta johtotehtävissä työskenteleville. Näitä ovat MBA eli Master of Business Administration-tutkinto, joka on tarkoitettu muutaman vuoden johtotehtävissä työskennelleille ja Executive MBA, joka on tarkoitettu ylemmälle johdolle. Todettakoon, että MBA-ohjelmat eivät ole varsinaisia tutkintoon johtavia koulutusohjelmia (vaikka termi on yleisessä käytössä), eikä niitä voi rinnastaa virallisiin maisterin tutkintoihin. Ne ovat kuitenkin elinkeinoelämässä arvostettuja ja käytökelpoisia ohjelmia. Johtamiskoulutus JOKO® on suunnattu esimiestehtävissä toimiville syventämään johtamisessa tarvittavaa kokonaisnäkemystä.

MBA-ohjelmia tarjoavat yliopistojen lisäksi myös eräät ammattikorkeakoulut (taulukko 3). Sen voi suorittaa kaikkiaan 13 yksikössä (<http://www.uranus.fi/koulutus/artikkelit/open.php?id=40632>).

Taulukko 3. MBA-ohjelmat Suomessa.

Yksikkö	Ohjelman nimike
Helsingin Liiketalouden ammattikorkeakoulu, Helia	The Helia MBA
Helsingin kauppakorkeakoulu	The HSE MBA
Jyväskylän yliopisto	Advance MBA
Oulun yliopisto	Executive MBA Oulu
Svenska handelshögskolan	The Hanken MBA
Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus	General Executive MBA VI
Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus	Executive MBA in Insurance and Financial Services 2008–2011
Teknillinen korkeakoulu	The TKK MBA
Turun kauppakorkeakoulu	eMBA Turku
Vaasan yliopisto, Lévon-instituutti	Entrepreneurial MBA
Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Tiimiakatemia	Tiimiakatemian MBA
Hämeen ammattikorkeakoulu	University of Wales MBA
MJK-instituutti	Yleisliikkeenjohdollinen MBA-ohjelma
Yrittäjyyden osaamiskeskus	Yrittäjän MBA

Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot aloitettiin kokeilulainsäädännön kautta (L 545/2001) vuosina 2002–2004. Kokeilusta tehtiin seuranta ja kansainvälinen laatuarviointi, minkä jälkeen ne hyväksyttiin lainsäädännössä osaksi korkeakoulujen tutkintojärjestelmää. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat luonteensa puolesta osa ammattikorkeakoulujen aikuis-koulutusta ja ne perustuvat saman alan AMK-tutkintoon tai muuhun soveltuvaan korkeakoulututkintoon. Keskeisenä piirteenä on tutkinnon työelämälähtöisyys. Tutkinnossa tämä käy ilmi kolmella tavalla: hakijalla tulee olla vähintään kolmen vuoden työkokemus ennen kuin hänet voi hyväksyä opiskelijaksi, opiskelu tapahtuu työn ohessa ja opinnäytetyö toteutetaan työelämän kehittämistehtävänä.

Seitsemäntoista ammattikorkeakoulua tarjoaa liiketalouden ylempään AMK-tutkintoon johtavaa koulutusohjelmaa (yhteensä 340 aloituspaikkaa/vuosi) (taulukko 4). Seitsemän ammattikorkeakoulua tarjoaa ylemmän AMK-tutkinnon englanninkielisenä (128 aloituspaikkaa/vuosi). Ylemmän AMK-tutkinnon laajuus liiketalouden alalla on 90 opintopisteitä. Tällä hetkellä on ainoastaan yksi ylempään AMK-tutkintoon johtava liiketalouden koulutusohjelmanimike (*Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen ko*) sekä yksi englanninkielinen koulutusohjelmanimike (*Degree Programme in International Business Management*).

Taulukko 4. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot vuonna 2007 (Amkota-tietokanta).

Ammattikorkeakoulu	Koulutusohjelman nimi ja aloituspaikat/AMK	
	Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen ko	Degree Programme in International Business Management
Etelä-Karjalan AMK		20
EVTEK AMK	25	
Haaga-Helia AMK	40	20
Hämeen AMK	30	
Jyväskylän AMK	40	
Kemi-Tornion AMK		20
Keski-Pohjanmaan AMK	15	15
Kymenlaakson AMK		18
Lahden AMK	25	20
Laurea AMK	15	
Mikkelin AMK	25	
Oulu-Seudun AMK	25	
Satakunnan AMK	20	
Savonia AMK	20	
Seinäjoen AMK	15	15
Turun AMK	25	
Vaasan AMK	20	
Aloituspaikat yhteensä	340	128

Yhteenveto

- Koulutusohjelmien sisällöllinen ja rakenteellinen samanlaisuus on tyypillistä suomalaiselle liiketoimintaosaamisen koulutukselle. Vaikka koulutus on monipuolista, se ei tarjoa mahdollisuuksia riittävään erikoistumiseen.
- Liiketoimintaosaamisen koulutus perustuu erityisesti yliopistoissa vahvaan oppiainejakoon. Teknillisissä yliopistoissa sekä maa- ja metsätaloustieteellisessä yliopistojen koulutus- ja tutkimusyksiköissä annetaan liiketoimintaosaamiskoulutusta kapeammille liiketoimintaosaamisen erityisalueille.
- Erikoistuminen yliopistoyksikön omiin koulutuksellisiin ja tutkimuksellisiin vahvuusalueisiin on niukkaa.
- Ammattikorkeakoulut antavat opetusta laaja-alaisesti ja koulutusohjelmien sisällöt ja rakenteet ovat eri kouluissa hyvin samankaltaiset. Vahvaa erikoistumista ei ole, mutta korkeakouluilla on keskenään erilaisia profiileja ja painopisteitä. Jatkamalla sivutoimipisteiden lakkauttamista voidaan päästä nykyistä suurempiin osaamiskeskittyymiin.
- Uusia laaja-alaisia yli oppiaineiden meneviä koulutusohjelmia on vielä vähän. Pienet yksiköt eivät voi edes saavuttaa riittävää osaamisen resurssimäärää uudenlaisten koulutus- ja tutkimustarpeiden täyttämiseksi.
- Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat uudistaneet liiketoiminta-osaamiskoulutustaan hitaasti. Koulutusohjelmien rakenteet ja sisällöt ovat pysyneet samanlaisina huolimatta liiketoiminnan toimintaympäristön koulutukselle ja tutkimukselle kohdistamista uusista haasteista.

- Maisteriohjelmat ja ylemmät AMK-tutkinnot ovat myönteinen esimerkki reagoinnista toimintaympäristöstä nousevan uudenlaisen koulutusosaamistarpeen kattamiseen.

4.3 Tutkintokoulutuksen vetovoima ja sivuaineopintojen kysyntä

Liiketoimintaosaamista kehittävään tutkintokoulutukseen korkeakouluissa suuntautuu voimakas hakijapaine molemmilla korkeakoulusektoreilla.

Ammattikorkeakoulujen vetovoima on säilynyt suhteellisen hyvänä. Jokaista liikelouden aloituspaikkaa kohti on vuosina 2004–2006 ollut keskimäärin yli kolme ensisijaista hakijaa. Suosituimpia ovat olleet Tampereen, Turun, Oulun seudun, Haaga-Helian, Lahden, Rovaniemen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulut vetovoimamittarilla mitattuna (Taulukko 5). Vetovoimalla tarkoitetaan ensisijaisten hakijoiden määrää (opiskelijan ilmoittama ensimmäinen prioriteetti ammattikorkeakoulujen yhteishaussa) suhteessa aloituspaikkoihin. Taulukosta 5 käy myös ilmi, että yhdeksän ammattikorkeakoulun vetovoimaluku on liikelouudessa 1:n ja 2:n välillä. Sivutoimipisteissä vetovoima on yleensä keskimäärää heikompi.

Ammattikorkeakouluissa liikelouden koulutuksen aloituspaikkojen määrä oli 4 865 vuonna 2006. Vuonna 2007 aloituspaikkojen kokonaismäärää vähennettiin hieman koko ammattikorkeakoulusektorilla, tapahtuneet muutokset näkyvät liitetaulukossa 1. Alan aloituspaikat vähenevät vuonna 2008 edelleen 128 paikalla. Myönteistä ikäluokkakehitykseen sopeutumisessa on aloituspaikkojen vähentäminen ammattikorkeakoulujen omilla päätöksillä. Sivutoimipisteiden ja niiden aloituspaikkojen lakkauttaminen tarjoaa jatkossakin luontevan tavan alentaa tradenomikoulutuksen sisäänoton kokonaisvolyymiä.

Taulukko 5. Ammattikorkeakoulujen vetovoima (Amkota-tietokanta).

Ammattikorkeakoulu	Ensisijaiset hakijat/ aloituspaikat (pl. englanninkieliset aloituspaikat)			Keskimäärin 2004–2006
	Vuosi 2004	Vuosi 2005	Vuosi 2006	
Tampereen AMK	11	9	8	9
Turun AMK	7	6	6	6
Oulun seudun AMK	7	7	3	6
HAAGA-HELIA	5	5	5	5
Lahden AMK	3	5	5	4
Rovaniemen AMK	4	5	4	4
Jyväskylän AMK	4	4	4	4
Pohjois-Karjalan AMK	3	3	3	3
Arcada-Nylands Svenska yh	3	3	2	3
EVTEK-AMK	3	3	2	3
Savonia-AMK	3	3	2	3
Etelä-Karjalan AMK	2	3	2	3
Vaasan AMK - Vasa yh	3	2	2	2
Laurea-AMK	3	2	2	2
Hämeen AMK	2	2	2	2
Satakunnan AMK	2	2	1	2
Kymenlaakson AMK	1	2	2	2
Kajaanin AMK	1	1	2	2
Mikkelin AMK	2	1	2	2
Keski-Pohjanmaan AMK - Mellersta Österbottens yh	2	1	1	1
Yh Sydväst	0	2	2	1
Kemi-Tornion AMK	1	2	1	1
Seinäjoen AMK	1	1	1	1
Pirkanmaan AMK	1	1	1	1
AMK:t yhteensä	4	3	3	3

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala on volyymiltään yksi suurimmista ammattikorkeakoulujen koulutusaloista (Taulukko 6). Muita suuria koulutusaloja ovat sosiaali- ja terveysala sekä tekniikan ja liikenteen ala.

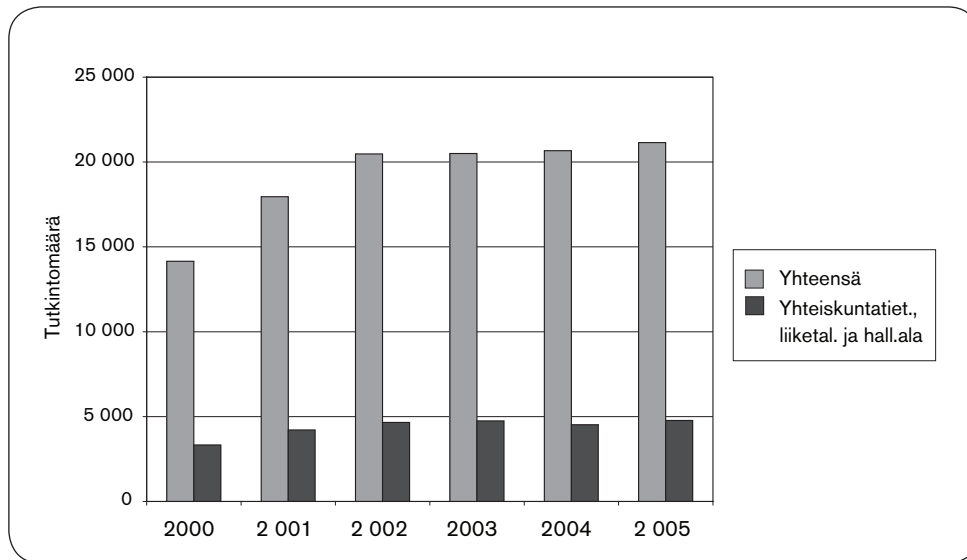
Taulukko 6. Ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutusaloittain 1994–2005 (Amkota-tietokanta).

	Kaikki koulutus- alat	Huma- nistinen ja kasvatus- ala	Kult- tuuri- ala	Yhteis- kuntatiet., liiketal. ja hall.ala	Luon- nontie- teiden ala	Tekniikan ja liikenteen ala	Luon- nonvara- ja ympä- ristö ala	Sosiaali- ja terveys- ja liikunta- ala	Matkailu-, ravitsemis- ja talous- ala
Yht.	144 143	1 210	9 269	34 031	6 126	38 644	4 797	41 729	8 337
Nuoret	113 429	795	7 548	27 144	4 624	31 247	3 571	32 213	6 287
Aikuiset	30 714	415	1 721	6 887	1 502	7 397	1 226	9 516	2 050

Liiketalouden tutkintojen määrä on kasvanut hieman vuosina 2000–2005 (Kuvio 2). Kasvua on ollut sekä nuorten että aikuiskoulutuksessa. Vuosina 2002–2005 tutkintojen määrä on vakiintunut noin 4500 tasoon liiketalouden alalla ja koko AMK-sektorilla noin 20 700. Ammattikorkeakoulujen liiketalouden opiskelijoista lähes 75 % on naisia.

Kuvio 2. Ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot yhteensä sekä liiketalouden tutkinnot 2000–2005 (Amkota-tietokanta).

Yliopistosektorilla kauppatieteellinen koulutus on laajentunut voimakkaasti viimeisten kymmenen vuoden aikana ja erityisesti viime vuosina, minkä vuoksi lisäys ei ole vielä näkynyt täysimääräisesti työmarkkinoilla. Kauppatieteiden tutkintoihin hyväksytyjen määrä oli vuonna 2006 noin puolitoistakertainen verrattuna vuoteen 1996. Aloituspaiikkojen lisäys on pääosin suuntautunut uusiin ja pieniin yksiköihin.

Yliopistoissa kauppatieteet ovat suosittu opiskeluala. Vuonna 2006 ekonomin tutkinnon valintakokeisiin osallistui 15 444 hakijaa, joista hyväksytyjä opiskelijoita 3 249. Tilastojen valossa Tampereen yliopisto, Oulun yliopisto ja Lapin yliopisto ovat yksiköitä, joihin lähetettiin vuonna 2006 eniten hakemuksia suhteessa hyväksytyihin. Vastaavasti ruotsinkielisiin yksiköihin, Svenska Handelshögskolaniin ja Åbo Akademiin hakemusten ja hyväksytyjen välinen suhde on pieni (taulukko 7).

Yliopistojen luvut eivät ole vertailukelpoisia ammattikorkeakoulujen lukuihin, koska ammattikorkeakouluissa on käytössä yhteishakumenettely. Taulukon 7 ensimmäisessä sarakkeessa on uusien opiskelijoiden määrät kussakin yliopistossa. Tässä luvussa ovat mukana ensimmäistä kertaa uusina opiskelijoina läsnä- tai poissaolevaksi vuonna 2006 kyseiseen yliopistoon kirjautuneet opiskelijat. Sarakkeessa hakemuksia on hakukohteeseen jätettyjen hakemusten lukumäärä. Kukin hakija voi jättää useita hakemuksia ja esiintyä luvuissa useammin kuin kerran. Valintakokeisiin osallistuneiden lukumäärässä niinkään kukin hakija voi esiintyä luvuissa useammin kuin kerran, koska kaikkia yliopistoja kattavaa yhteishakumenettelyä ei ole käytössä. Hyväksytyillä tarkoitetaan hyväksymiskirjeen saaneita ja kukin hakija voi esiintyä luvuissa useammin kuin kerran. Luvuissa ovat mukana sekä päävalinnoissa että erillisvalinnoissa hakeneet. Erillisvalinnalla tarkoitetaan muun muassa ulkomaisten opiskelijoiden, siirto-opiskelijoiden, erillisiin maisteriohjelmiin ja avointen yliopisto-opintojen perusteella opiskelupaikkaa hakeneiden valintaa.

Taulukko 7. Yliopistoihin hakeneet ja hyväksytyt vuonna 2006 (Kota-tietokanta).

Yliopisto	Uudet opiskelijat	Hakemuksia	Valintakok. osallistujia	Hyväksytyt	Hakemuksia /Hyväksytyt	Val.kok.os. /Hyväksytyt
HKKK	565	3 958	2 089	630	6	3
TuKKK	401	3 242	2 260	415	8	5
SHH	364	1 305	654	441	3	1
VY	346	2 649	1 418	439	6	3
JY	227	1 396	714	341	4	2
LTY	209	1 271	864	239	5	4
OY	163	3 734	2 367	231	16	10
TaY	128	4 029	3 232	153	26	21
JoY	71	654	481	87	8	6
ÅA	68	722	150	144	5	1
KY	56	656	522	70	9	7
LY	46	832	693	59	14	12
Yhteensä	2 644	24 448	15 444	3 249	8	5

Yliopistoissa kauppatieteiden opiskelijamäärät ja tutkintojen määrät ovat kasvaneet tasaisesti yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Vuonna 1981 valmistui 425 kauppatieteiden maisteria, kun vastaava luku vuonna 2006 oli 1 773. Valmistuneiden määrä suhteessa uusien opiskelijoiden määrään on vuosittain noin 70 %.

Kauppatieteiden kandidaatin tutkintoja suoritettiin vuonna 2006 yhteensä 319. Suurin osa opiskelijoista jatkaa opintojaan suoraan maisterin tutkintoon. Suurimmat yksiköt suoritettujen maisteritutkintojen mukaan mitattuna ovat Helsingin kauppakorkeakoulu (346 maisteria vuonna 2006), Vaasan yliopisto (255), Svenska Handelshögskolan (237), Turun kauppakorkeakoulu (220) ja Jyväskylän yliopisto (210). Keskisuuria yksiköitä ovat Tampereen yliopisto (136), Oulun yliopisto (103) ja Åbo Akademi (66). Pienimmät yksiköt ovat Kuopion yliopisto (23), Joensuun yliopisto (19) ja Lapin yliopisto (16) (nämä luvut perustuvat vuoden 2005 tietoihin).

Maisteritutkintojen kokonaismäärä on kasvanut tasaisesti (Taulukko 8). Osa yksiköistä on kasvanut vahvemmin kuin muut maisteritutkinnoilla mitattuna vuodesta 1998 vuoteen 2006. Taulukko on järjestetty vuoden 2006 ylempien tutkintojen mukaan. Oulun yliopiston kauppatieteiden ylempien tutkintojen määrä on yli kolminkertaistunut. Lappeenrannan teknillisen yliopiston tutkintomäärät ovat lisääntyneet 2,5-kertaisesti ja Jyväskylän yliopiston lähes kaksinkertaisesti. Tampereen yliopiston tutkintomäärät ovat kasvaneet runsaalla kolmanneksella ja Svenska Handelshögskolanin kolmanneksen. Muiden vanhimpien yksiköiden tutkintomäärät ovat pysyneet suurin piirtein entisellään. Noin puolet maisterin ja tohtoritutkinnon suorittaneista on naisia. Naisten osuus tohtoritutkinnon suorittaneista on kasvanut 2000 luvulla 30 %:sta lähes 50 %:iin.

Taulukko 8. Kauppatieteiden maisteri- ja tohtoritutkinnot yliopistoittain (Kota-tietokanta).

Yliopisto	1998		2000		2002		2004		2006	
	Ylemm. tutk.	Tohtori-tutk.	Ylemm. tutk.	Tohtori-tutk.	Ylemm. tutk.	Tohtori-tutk.	Ylemm. tutk.	Tohtori-tutk.	Ylemm. tutk.	Tohtori-tutk.
HKKK	364	12	349	16	360	17	351	18	346	20
VY	208	5	200	7	213	8	195	6	255	12
SHH	175	8	216	4	245	9	226	18	237	9
TuKKK	221	10	177	9	187	6	211	15	220	10
JY	119	9	128	8	159	7	203	11	210	9
LTY	67	0	87	2	137	3	155	6	185	2
TaY	99	1	115	6	128	1	147	1	136	2
OY	33	1	62	3	68	2	109	3	103	4
ÅA	55	1	42	1	57	5	68	4	66	8
Yht.	1 341	47	1 376	56	1 554	58	1 665	82	1 773	79

Vuonna 2004 kauppatieteiden maisterin tutkintoja suoritettiin 1 665 kun samana vuonna diplomi-insinööritutkintoja suoritettiin 2 350 kappaletta. Vastaavasti kauppatieteiden tohtorin tutkintoja suoritettiin 82 kun taas tekniikan tohtorin tutkintoja suoritettiin 256 kappaletta (Opetusministeriö 2005:19). Kauppatieteissä suoritettujen tohtoritutkintojen lukumäärät yksiköittäin ovat hyvin pieniä ja niissä on paljon vuosivaihtelua. Kauppatieteiden tohtorikoulutuksessa on toiminut valtakunnallinen tohtorikoulu KATAJA 1990-luvun alusta. Tohtoritutkintojen määrien vähyys johtunee ennen kaikkea koulutusyksiköiden koon pienuudesta.

Tutkintotilastot eivät kerro koko totuutta kauppatieteiden suosiosta. Kauppatieteellisen opetuksen kysyntä on suurta muiden alojen opiskelijoiden keskuudessa. Etenkin monialayliopistoissa sivuaineopiskelijoita ja kysyntää on paljon sivuaineopiskelijoille suunnatuista opintokokonaisuuksista. Monialayliopistoissa sivuaineopiskelijoita on paljon ja kysyntä sivuaineopiskelijoille suunnatuille koulutusohjelmille on suuri. Selvitysryhmä pyysi monialayliopistojen kauppatieteellisten tiedekuntien tiedekuntasihiteereitä listaamaan sivuaineopiskelijoiden määrät kauppatieteiden oppiaineissa. Tiedot osoittavat, että sivuaineopiskelijat ovat suurimmaksi osaksi muiden kauppatieteiden pääaineiden opiskelijoita, mutta myös muiden tiedekuntien opiskelijoita sekä avoimen yliopiston opiskelijoita. Myös kauppa-keakouluissa on suuri määrä sivuaineopintoja suorittavia opiskelijoita sekä JOO-sopimusten että yliopistokohtaisten sopimusten kautta.

Tampereen yliopiston kauppatieteiden tiedekunnan kokoamat tilastot sivuaineopiskelijoiden määrästä antavat kuvan siitä, kuinka suurina sivuainevolyymit yliopistoissa ovat (Taulukko 9). Kauppatieteiden opintoja suoritti vuonna 2006 Tampereen yliopistossa runsaasti muiden kauppatieteiden pääaineopiskelijoita, mutta myös huomattavan suuri määrä muita sivuaineopiskelijoita. Nämä opiskelijat edustavat yli 30 kauppatieteiden ulkopuolista pääainetta.

Taulukko 9. Tampereen yliopiston sivuaineopiskelijat kauppatieteiden oppiaineissa vuonna 2006.

Suoritettu pääaine	Pääaineop.	Kauppat. sivuaineop.	Muiden alojen sivuaineop.	Yhteensä
Laskentatoimi	202	529	227	958
Kansantaloustiede	183	137	157	477
Markkinointi	145	204	104	453
Yrityksen hallinto	136	145	103	384
Vakuutustiede	107	71	54	232
Vero-oikeus	85	163	126	374
Yritysjuridiikka	81	266	284	631

Monet kauppatieteiden yksiköt ovat luoneet sivuaineopiskelijoille omia liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuksia, jotka ovat hyvin suosittuja. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa suoritettiin vuonna 2006 sivuaineopiskelijoille suunnatussa liiketoimintaosaamisen perusteet -opintokokonaisuudessa yhteensä 5 228 opintopistettä (op). Kuopion yliopistossa liiketaloustieteen perusteet (25 op) kuuluu pakollisena opintojaksona tietojenkäsittelytieteiden ja farmasian opiskelijoille osittain tai kokonaan. Lappeenrannan teknillisen yliopiston kauppatieteet tarjoavat tekniikan alan opiskelijoille liiketoimintaosaamisen (20 op) ja International Marketing (25 op) opintokokonaisuudet. Näille opintojaksoille on vuonna 2006 osallistunut energiatekniikan (54), kemiantekniikan (51), konetekniikan (54), sähkötekniikan (50), tietotekniikan (157) ja tuotantotalouden (418) opiskelijoita.

Vaasan yliopistossa erityisesti johtaminen ja organisointi sekä markkinointi ovat muiden kuin kauppatieteiden opiskelijoiden suosimia sivuaineita. Niissä molemmissa opintoja suoritti vuonna 2006 yli 100 sivuaineopiskelijaa. Myös laskentatoimen ja rahoituksen, kansantaloustieteen ja talousoikeuden sivuaineopiskelijoita oli lähes sata kussakin pääaineessa. Lisäksi Vaasan yliopiston kauppatieteiden tiedekunta on mukana seitsemän monitieteisen sivuainekokonaisuuden tarjoamisessa. Samantyyppisiä kokonaisuuksia on tarjolla myös kauppakorkeakouluissa.

Yhteenveto

- Kauppatieteiden koulutus on opiskelijamäärältään laajentunut viime vuosikymmenen ajan voimakkaasti, mutta epätasaisesti. Samalla alueellinen saavutettavuus on kasvanut. Liiketalouden aloituspaikat ammattikorkeakouluissa ovat vähentyneet hieman viime vuosina.
- Tohtorintutkintojen keskimääräinen vuosittainen määrä on yhä suhteellisen alhainen ja jatkokoulutusta antavat kaikki 12 yliopistoyksikköä.
- Kauppatieteiden/liiketalouden koulutus on keskimäärin vetovoimaista kummallakin korkeakoulusektorilla. Sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen vetovoimaluvuissa on suuri hajonta.
- Sivuaineopiskelijoiden määrät ovat erittäin suuret ja kysyntää liiketoimintaosaamisen koulutukselle on paljon.

4.4 Työllistyminen

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllistyminen on koulutuksen onnistuneisuuden merkittävä indikaattori. Sekä ekonomeille että tradenomeille on kysyntää työmarkkinoilla,

eikä työttömyysaste ole erityinen ongelma. Tradenomien työttömyysaste on matala ja jopa hieman alempi kuin ammattikorkeakouluista eri aloilta valmistuneilla keskimäärin. Työmarkkinoiden muutos ja suhdannetekijät vaikuttavat siihen, että kaikilla tradenomeilla ei ole ensimmäisessä työssään mahdollisuus siihen tehtävään ja tulotason, jota he tavoittelevat. Työkokemuksen myötä tilanne yleensä paranee.

Suurin osa tradenomeista työllistyy ensin opiskelupaikkakunnalleen. Osa heistä siirtyy toiseen tai kolmanteen työpaikkaan Uudellemaalle, jossa on maan laajimmat ja nopeimmin kehittyvät työmarkkinat. Taulukko 10 kuvaa vuosina 2000–2004 valmistuneiden Uudenmaan maakuntaan työllistyneiden tradenomien osuutta. Yleisesti ottaen näyttää siltä, että noin 45 % kaikista työllistyneistä tradenomeista sijoittuu Uudenmaan maakuntaan. Ammattikorkeakoulujen alueellista elinkeinoelämää vireyttävä vaikutus ei siten täysin toteudu koulutettujen henkilöiden työelämään sijoittumisen osalta. Yrityselämän työpaikat ja niiden kasvu ohjaavat uusien tradenomien sijoittumisvalintoja. Etelä-Karjalan, Hämeen, Jyväskylän, Lahden ja Mikkelin ammattikorkeakoulusta vuonna 2000 valmistuneista tradenomeista noin kolmannes on työllistynyt Uudenmaan maakuntaan vuonna 2005, joskin osuus on useimpien ammattikorkeakoulujen osalta selvästi pienempi jo seuraavana vuonna valmistuneiden joukossa. Vuonna 2004 Uudenmaan

Taulukko 10. Vuosina 2000–2004 valmistuneiden tradenomien työllistymisprosentti Uudenmaan maakuntaan vuonna 2005 (Amkota-tietokanta).

		2000	2001	2002	2003	2004
Arcada-Nylands sv.yrkeshögsk.	Uusimaa	88,9	92,5	81,8	95,2	97,9
Espoo-Vantaan tekn.amm.kork.	Uusimaa	96,3	95,9	95,4	96,5	96,4
Haaga Instituutin amm.korkeak.	Uusimaa	81,3	96,4	95,3	94,9	95,3
Helsingin liiket.amm.korkeak.	Uusimaa	89,6	91,7	89,2	92,0	88,7
Laurea-ammattikorkeakoulu	Uusimaa	92,7	93,3	92,1	91,4	92,6
Yrkeshögskolan Sydväst	Uusimaa	50,0	77,8	100,0	91,7	87,5
Etelä-Karjalan ammattikorkeak.		37,1	22,2	22,9	13,3	9,6
Hämeen ammattikorkeakoulu		33,3	40,5	26,0	20,5	31,9
Jyväskylän ammattikorkeakoulu		32,8	24,3	21,0	19,4	13,8
Kajaanin ammattikorkeakoulu		13,7	11,8	12,1	14,3	5,3
Kemi-Tornion ammattikorkeak.		25,3	21,8	13,3	15,6	9,5
Keski-Pohjanmaan amm.korkeak.		13,9	20,8	14,8	7,9	4,7
Kymenlaakson ammattikorkeak.		21,9	25,9	31,5	18,1	16,5
Lahden ammattikorkeakoulu		37,8	34,5	37,9	24,4	23,0
Mikkelin ammattikorkeakoulu		33,0	35,8	28,3	19,8	16,9
Oulun seudun ammattikorkeak.		13,7	14,0	7,4	4,5	4,6
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu		13,5	16,5	16,7	11,3	12,1
Pohj. Karjalan ammattikorkeak.		18,3	21,3	14,4	12,6	9,0
Rovaniemen ammattikorkeakoulu		18,5	20,7	9,4	22,2	9,1
Satakunnan ammattikorkeakoulu		16,1	13,6	13,2	11,9	9,0
Savonia-ammattikorkeakoulu		22,7	22,9	12,2	19,2	15,4
Seinäjoen ammattikorkeakoulu		27,7	21,0	24,6	11,7	9,6
Tampereen ammattikorkeakoulu		21,8	20,4	17,3	15,6	8,6
Turun amm.kork. - Åbo yrkeshögsk		17,5	20,4	10,4	10,7	6,0
Vaasan amm.kork. - Vasa yrkesh.		25,9	23,5	29,3	14,3	8,7
Koko maa yhteensä		42,7	49,5	43,8	44,5	44,7

maakunnan ulkopuolella valmistuneista harvemmat olivat työssä Uudenmaan maakunnassa. Kuten tradenomit myös kauppatieteiden maisterit työllistyvät Helsingin seudulle ja omalle opiskelupaikkakunnalleen. Taulukko 11 osoittaa, että neljä vuotta valmistumisen jälkeen yli puolet kauppatieteiden maistereista työskentelee pääkaupunkiseudulla. Ensimmäinen työpaikka löytyy useammin opiskelupaikkakunnalta tai muulta paikkakunnalta kuin Uudelta maalta eli pääkaupunkiseudulta. Työllisyystilanne on Suomen Ekonomiliiton – SEFE ry:n keräämien tilastojen mukaan erittäin hyvä (ks. SEFEn raportteja 3/2004, 4/2004, 1/2005, 5/2006). Helsingissä sijaitsevista kauppatieteellisistä yksiköistä valmistuneet sijoittuvat pääsääntöisesti Uudellemaalle. Lisäksi ruotsinkielisistä yksiköistä valmistuneet sijoittuvat pääkaupunkiseudun lisäksi ruotsinkielisille alueille Suomen rannikkoseuduille.

Taulukko 11. Vuosina 2000–2004 valmistuneiden kauppatieteiden maistereiden työllistyminen Uudellemaalle vuonna 2004 (Kota-tietokanta).

Valmistuneet vuonna	2000		2001		2002		2003		2004	
	työllis- tyneet	% valmis- tuneista	työllis- tyneet	% valmist.	työllis- tyneet	% valmist.	työllis- tyneet	% valmist.	työllis- tyneet	% valmist.
Koko maa yht.	766	67,5	749	64,1	809	62,0	777	58,9	671	53,3
HKKK	282	94,0	248	94,7	290	95,1	304	94,1	263	93,9
JY	47	46,5	45	44,1	48	36,6	44	33,3	31	22,0
LTY	35	44,3	44	55,0	60	46,2	51	47,2	39	30,2
OY	15	31,3	11	26,8	13	23,6	21	30,4	20	27,0
SHH	128	76,6	140	77,3	143	79,0	126	79,7	132	81,0
TAY	49	50,5	56	50,5	54	48,2	51	50,5	47	40,9
TKKK	79	50,6	87	50,6	80	50,6	82	40,4	60	37,0
VY	113	62,4	107	56,9	100	53,2	82	45,1	65	44,8
ÅA	18	48,6	11	34,4	21	47,7	16	36,4	14	27,5

Kauppatieteiden tohtoreiden työllistyminen yrityksiin on vähäistä. Tohtorin tutkinnon suorittaneet jäävät enimmäkseen omaan yliopistoon töihin (Suomen Akatemian julkaisuja 2/05).

Yhteenveto

- Työmarkkinoilla on kysyntää ekonomieille eikä työttömyyttä ole juurikaan.
- Tradenomien työllistyminen on myös yleisesti kohtuullisella tasolla, joskaan pienellä osalla heistä ensimmäinen työtehtävä ei aina vastaa tavoitteita.
- Ammattikorkeakouluilla on maakunnallisen tehtävänsä lisäksi kansallinen koulutustehtävä.
- Yliopistoilla on kansainvälinen ja kansallinen tehtävä, johon kolmas tehtävä tuo mukaan alueellisen ulottuvuuden.
- Yliopistoista valmistuneet maisterit sijoittuvat pääkaupunkiseudulle ja opiskelupaikkakunnalleen.
- Tohtorin tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen elinkeinoelämään ja julkisiin organisaatioihin on ollut vähäistä. Tohtorintutkinnon suorittaneiden henkilöiden pääasiallinen urakehitys on opettajan ja tutkijan ura yliopistoissa tai ammattikorkeakouluissa.

4.5 Voimavarat ja niiden kehitys

Kauppätieteiden yksiköissä oli keskimäärin 30 ja ammattikorkeakouluissa 27 opiskelijaa opettajaa kohden vuonna 2005 (Kota- ja amkota-tietokanta). Vuonna 1992 vastaava luku yliopistosektorilla oli 20 opiskelijaa. Opiskelija/opettajasuhde oli vuonna 2005 Suomen yliopistoissa kaikki alat mukaan lukien keskimäärin 18,9 ja OECD-maissa 15,5 (Holmström ym., 2007). Kauppätieteiden oppiaineiden mahdollisuudet antaa henkilökohtaista ohjausta, välittää tutkimustietoa ja opettaa käyttämään hyväksi ja analysoimaan kriittisesti tieteellistä tietoa jäävät heikoiksi.

Ammattikorkeakouluissa liiketalouden opetuksen voimavarat vaihtelevat huomattavastikin. Selvitysryhmällä ei ole ollut mahdollisuuksia selvittää, miten voimavarojen käyttö eroaa yksiköstä toiseen ja miten ryhmäkoot ja pedagogiset ratkaisut vaihtelevat. Opettaja-/opiskelijasuhteen erot eivät kuitenkaan näy lineaarisesti läpäisyluvussa (taulukko 12), joten voidaan olettaa, että joissakin ammattikorkeakouluissa on esimerkiksi virtuaaliopetuksen avulla voitu päästä suhteellisesti tuloksellisempiin opiskelutapoihin kuin toisissa. Suhdelukuja tarkasteltaessa on syytä huomata, että tilastointipohja on kuitenkin jossain määrin epävarma johtuen siitä, miten laajuudeltaan vaihteleva tutkintoon johtava aikuiskoulutus lasketaan mukaan vertailulukuihin.

Taulukko 12. Ammattikorkeakoulujen läpäisyaste ja opettaja-opiskelija suhde vuonna 2005 (Amkota-tietokanta).

Ammattikorkeakoulu	AMK-tutkinnon suorittaneet/ aloituspaikka %	Tutkinto-opiskelijat/ päätoimiset opettajat
EVTEK-AMK	138,9	37
Tampereen AMK	128,4	22
Kajaanin AMK	122,0	21
Lahden AMK	119,0	27
Haaga Instituutin AMK	118,5	34
Etelä-Karjalan AMK	116,2	21
Pirkanmaan AMK	111,8	27
Turun AMK	111,0	20
Jyväskylän AMK	106,7	36
Helsingin liiketalouden AMK	105,2	26
Savonia-AMK	105,0	25
Oulun seudun AMK	104,3	19
Hämeen AMK	102,1	30
Vaasan AMK - Vasa yh	97,5	34
Kemi-Tornion AMK	95,5	28
Mikkelin AMK	91,7	31
Kymenlaakson AMK	86,7	24
Pohjois-Karjalan AMK	84,2	23
Seinäjoen AMK	79,9	25
Laurea-AMK	79,6	40
Satakunnan AMK	71,5	22
Arcada-Nylands Svenska yh	68,0	22
Keski-Pohjanmaan AMK - Mellersta Österbottens yh	65,4	23
Rovaniemen AMK	58,3	25
Yh Sydväst	24,0	20
Yhteensä	97,8	27

Kauppätieteiden professoreita oli *yliopistoissa* vuonna 2005 yhteensä 215, joista noin sadalla oli vakituinen virka. Määräaikaisia professoreita on siten huomattavan paljon. Tämä on merkki sekä alan kasvusta että tohtorintutkinto- ja post doc -koulutuksen niukkuudesta. Tilanne haittaa liiketoimintaosaamisen koulutusta ja -tutkimusta. Yliassistentteja oli 95, assistentteja 117, lehtoreita 182, tuntiopettajia 74 ja opetushenkilökuntaa ulkopuolisin varoin 54 henkilöä. Eritasoista ja eri tavoin tehtäviin ja työhön sitoutunutta opetushenkilökuntaa yliopistoissa oli yhteensä 683 henkilöä, mikä on hyvin pieni määrä jaettuna 12 yliopistoyksikön kesken. Selkeästi suurimmat yksiköt ovat Helsingin kauppakorkeakoulu, Turun kauppakorkeakoulu ja Svenska Handelshögskolan, joiden opetus- ja tutkimushenkilökunta on yli sata henkilöä.

Taulukko 13 osoittaa, että suomalaiset kauppätieteiden yksiköt ovat pieniä ja resursseja suhteessa opiskelijamäärään on selkeästi liian vähän. Yliopistoyksiköiden välillä on suuria eroja budjettivaroin palkatussa opetushenkilökunnassa ja opiskelija/opettaja-suhdeluvussa. Huonoiten budjetoitujen opetusvirkojen ja opiskelijoiden suhdeluvussa ovat pärjänneet monialayliopistojen laitokset tai tiedekunnat (LTY, TaY, VY, JY). Parhaiten suhdelukuvailussa sijoittuvat vahvat kauppätieteelliset yliopistot (SHH, TuKKK) ja pienet vastaperustetut yksiköt (JoY, KY, LaY). Sivuaeineopiskelijat ja jatko-opiskelijat eivät ole mukana näissä luvuissa (ks. luku 3.3). Yli puolessa yksiköitä työskentelee alle 20 professoria. Kansainvälisessä vertailussa ne ovat hyvin pieniä yksiköitä. Yksikköjen sisällä eri laitokset ja oppiaineet koostuvat varsin pienestä joukosta professoreita, jotka kaikki vastaavat oppiaineista ja koulutuksesta perustutkinnosta aina jatko-opinnäytteisiin saakka. Tilanne on epätydyttävä eikä ole omiaan tuottamaan tutkimuksellista huipputaustaa tai opetuksellista mittakaavaa, jotka molemmat vaatisivat riittävää strategista keskittymistä ja erikoistumista.

Taulukko 13. Yliopistojen kauppätieteiden ylempään korkeakoulututkinnon opiskelijat ja opetushenkilökunta yliopistoittain vuonna 2005 (Kota-tietokanta).

Yliopisto	Opiskelijat	Opetushenkilökuntaa budjettivaroin						Opiskelijat/ Opetushenk. k. budjetti- varoin
		Opetus- henk.k. budjetti- varoin	Prof. ja apulais- prof.	Yli- assist.	As- sist.	Leh- torit	Tuntiop.	
LTY	992	20	8	3	3	4	2	49,6
TaY	1 231	39	16	5	5	10	3	31,6
VY	2 300	73	25	12	14	17	5	31,5
ÅA	626	24	9	3	4	5	3	26,1
JY	1 559	67	20	15	12	15	5	23,3
OY	784	36	10	8	9	7	2	21,8
HKKK	3 157	157	51	15	26	38	27	20,1
SHH	1 912	100	32	13	6	33	16	19,1
TuKKK	1 681	113	27	18	22	37	9	14,9
JoY	211	17	6	2	2	7		12,4
KY	203	17	6	1	4	6		11,9
LaY	175	20	5		10	3	2	8,8

Viime vuosina kauppatieteiden yliopistoyksiköiden rahoituksen kasvu on toteutunut ulkopuolisen rahoituksen kasvuna. Ulkopuolisen rahoituksen määrä on kaksinkertaistunut vuodesta 1992 vuoteen 2005. Myös budjettirahoitus on kasvanut, mutta sen kasvu on kohdistunut eniten tilakustannuksiin. Tilakustannukset ovat seitsenkertaistuneet viidentoista vuoden aikana kun palkkauksen rahoitus budjettivaroin on kasvanut vain noin viidenneksen. Muun toiminnan rahoitus budjettivaroista on kasvanut kolmanneksen. Ulkopuolisen rahoituksen suuri osuus johtaa siihen, että tutkijoita rekrytoidaan projekteihin, mutta läpimenoaika rekrytoinnista tutkintoon tulee pitkäksi (Suomen Akatemian julkaisuja 2/05).

Yhteenveto

- Kauppatieteiden opiskelija/opettaja-suhde on kansainvälisten vertailujen mukaan epäedullinen ja pitkällä tähtäyksellä kestävä. Vakinaisesti täyttämättä olevien professuurien määrä on melko suuri, joka vaikeuttaa liiketoimintaosaamiskoulutuksen ja tutkimuksen järkevää kehittämistä.
- Ammattikorkeakouluissa resurssien määrä näyttää vaikuttavan eri tavoin yksiköiden tuloksellisuuteen.
- Liiketoimintaosaamista kouluttavien yliopistoyksiköiden resurssit ovat pienet eivätkä yksiköt pysty tuottamaan riittävän suurta kriittistä massaa, joka olisi laadullisesti huipputasoa opetuksessa, tutkimuksessa ja kehitystoiminnassa.
- Perustutkinto-opetusta rahoitetaan perustuloilla ja tutkimusta ulkopuolisella rahoituksella.

4.6 Tutkimuksen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan volyymi ja rahoitus

Koulutuksen lisäksi tutkimus on kauppatieteellisten korkeakouluyksiköiden perustehtävä. Lisäksi yliopiston niin sanottu kolmas tehtävä, joka on kirjoitettu lainsäädäntöön melko äskettäin, korostaa vaikutuksia toimintaympäristöön ja laajemmin yhteiskuntaan. Kolmas tehtävä koskee koulutusta ja tutkimustoimintaa sekä yhteiskunnallista ja taloudellista vaikuttavuutta.

Vuonna 2005 suomalaiset *yliopistojen* liiketaloustieteiden tutkijat tuottivat 556 kotimaista julkaisua ja 1 042 ulkomaista julkaisua. Selkeästi eniten julkaisuja syntyy Turun kauppar korkeakoulussa ja Åbo Akademiassa (Taulukko 14). Suhteutettuna tutkimushenkilökuntaan julkaisutoiminnan kärjessä ovat Åbo Akademi, Turun kauppar korkeakoulu ja Vaasan yliopisto. Luku on lähinnä suuntaa antava, koska luotettavaa tilastotietoa julkaisutoimintaan osallistuvien henkilöstömäärästä ei ole saatavilla. Taulukon kohdassa tutkimushenkilökunta on mukana tutkimushenkilökunta, tutkijakoulujen opiskelijat, professorit ja apulaisprofessorit sekä yliassistentit. Nämä ovat selkeimmin yliopistojen tutkimusvirkoja. Assistentit, lehtorit ja tuntiopettajat on jätetty taulukon ulkopuolelle. Todellisuudessa näissäkin viroissa työskentelevät saattavat osallistua julkaisutoimintaan.

Tilastokeskuksen tutkimusvuositilaston perusteella kehitetty tutkimuksen tuottavuusindikaattori mittaa julkaisujen määrää työvuotta kohti liukuvana keskiarvona. Tutkimuksen tuottavuus (=julkaisut jaettuna työvuosien määrällä) on kohonnut 2000-luvulla eniten Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa, Helsingin kauppar korkeakoulussa ja Turun kauppar korkeakoulussa. Eniten tutkimuksen tuottavuus on laskenut Svenska Handelshögskolanissa, Åbo Akademiassa ja Oulun yliopistossa. Keskimäärin kauppatieteiden tieteenalalla tutki-

muksen tuottavuus on laskenut hieman vuosien 1996-1998 jälkeen. (Opetusministeriö 2007:2, 77–79). NCR-tietokannan puutteellisuuden vuoksi ei tutkimuksen näkyvyydestä (=viittauserroin) ole mahdollista vetää johtopäätöksiä.

Taulukko 14. Tieteellinen julkaisutoiminta vuonna 2005 (Kota-tietokanta).

Henkilökunta yhteensä	Julkaisut Suomessa	Julkaisut Ulkomailla	Julkaisut yht.	Julkaisu/henkilökunta
157	102	196	298	2
125	151	220	371	3
72	41	130	171	2
70	54	104	158	2
69	90	107	197	3
65	16	109	125	2
43	63	24	87	2
30	12	49	61	2
24	27	103	130	5
655	556	1 042	1 598	2

Keväällä 2007 julkaistut kannanotot suomalaisten liiketaloustieteiden professoreiden tieteellisen toiminnan vaikuttavuudesta osoittavat, että suomalainen tutkimus on kansainvälisesti tunnettua, mutta yliopistojen ja professoreiden välillä on suuria eroja (Puttonen 2007, Björkman & Björk 2007). Eniten vaikuttavuutta keränneestä 20 liiketaloustieteiden professorista lähes kaikki työskentelivät joko Helsingin kauppakorkeakoulussa tai Svenska Handelshögskolanissa (Puttonen 2007, 113). Molemmissa kannanotoissa on käytetty toisistaan poikkeavia vaikuttavuusmittareita ja ne antavat jokseenkin erilaisia tuloksia. Mittareiden vertailupohja on siten hyvin ongelmallinen.

Opetusministeriön bibliometria-työryhmä (Opetusministeriö 2007:2) toteaa, että suomalaisen tieteellisen tutkimuksen kansainvälinen vertailu on mahdollista suorittaa vain NCR- ja muiden Thomson Scientificin monitieteisten julkaisu- ja viitetietokantojen pohjalta. Siitä huolimatta, erityisesti kauppatieteissä kyseiset tietokannat edustavat vain osaa tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja erityisesti tutkimuksen vaikuttavuuden tai näkyvyyden suhteen tietokannat eivät ole riittävän perusteellisia mielekkäiden tai järkevien johtopäätösten tekemiseksi.

Kansainvälisen julkaisutoiminnan lisäksi professoreiden tehtäviin voi kuulua opetuksen kehittäminen, pedagogisen materiaalin luominen, jatko-opiskelijoiden ohjaaminen, yritysjohtajien kouluttaminen, julkaisutoiminta käytännönläheisissä julkaisuissa, osallistuminen yritysten kehittämiseen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (Björkman & Björk 2007, 82). Mikään näistä tehtävistä ei välttämättä näy yleisesti käytettävissä olevissa ja vertailukelpoisista tietoa tuottavissa vaikuttavuusmittareissa. Yksikön tutkimuksellinen orientaatio riippuu usein paljon professoreiden henkilökohtaisista intresseistä, tavoitteista ja professorin tehtäviin liittyvien muiden työtehtävien määrästä.

Kauppatieteellisen tutkimustiedon tuottaminen Suomessa on levittäytynyt laajalle ja kolmea kauppakorkeakoulua lukuunottamatta pienistä yksiköistä koostuvalle kentälle. Tämä näkyy tieteellisen tutkimuksen, julkaisutoiminnan ja tohtorikoulutuksen hajanaisuutena. Pienissä yksiköissä ei ole riittävästi kriittistä massaa kansainvälisen tunnettuuden saamiseksi valitulla tutkimusalueella (Suomen Akatemian julkaisu 2/05).

Pyrkimykset alan organisoituun jatkokoulutusyhteistoimintaan on aloitettu 1980-luvulla, jolloin perustettiin kauppatieteellisen alan jatkokoulutus-yhteistyötoimikunta ja myöhemmin jatkokoulutusohjelma KATAJA. Sen jäseninä ovat kaikki kauppatieteelliset yliopistoyksiköt ja sitä rahoittaa Suomen Akatemia ja Opetusministeriö. KATAJAssa on 32 tutkijakoulupaikkaa ja sen tutkijakouluissa on 250 opiskelijaa. (Lehtinen 2007). KATAJAn rooli ja merkitys näyttää kuitenkin olevan pienenemässä kauppatieteellisen jatkokoulutuksen kehittäjänä ellei sen toimintaa, toimintatapoja ja myös toiminnan laatua pystytä kehittämään nykytarpeita ja tulevaisuuden haasteita vastaaviksi. Suomen Akatemian kansainvälinen arviointiryhmä toteaa, että kurssuja ja seminaareja ei järjestetä kovin säännöllisesti, kurseille osallistuminen on pikemminkin satunnaista kuin selkeän suunnitelmallista, jatko-opiskelijoiden ohjaajat eivät riittävässä määrin opeta kurseilla osoittaakseen aihealueen hyvää hallintaa eikä KATAJAn toiminta tue jatko-opiskelijoiden kansainvälistymistä parhaalla mahdollisella tavalla (Suomen Akatemian julkaisuja 2/05, 25–26). KATAJA on kuitenkin luonut käytännön kansalliselle tutkimuksen ja jatko-koulutuksen kehittämiseksi, mikä tarjoaa pohjan jatkokehittämiseksi. Kansallisen tohtorikoulun tehtävänä tulisi olla eri yliopistoissa tapahtuvan tohtorikoulutuksen laadun varmistaminen ja kehittäminen.

Jo vuoden 1995 laissa mainittiin *ammattikorkeakoulujen* tehtävänä soveltavan tutkimus- ja kehitystyön harjoittaminen, mutta vasta vuoden 2003 ammattikorkeakoululaissa se on kirjoitettu selkeäksi osaksi ammattikorkeakoulujen missiota. Lain mukaan ammattikorkeakoulujen tulee harjoittaa sellaista soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä, joka tukee sen opetustehtävää sekä työelämää ja aluekehitystä, ottaen huomioon alueen elinkeinorakenteen. Tästä seuraa, että ammattikorkeakoulujen T&K-toiminta liittyy yksittäisen ammattikorkeakoulun strategiaan valintoihin, sen toiminta-ympäristön työelämän tarpeisiin ja alueen elinkeinorakenteeseen. Yleisesti ottaen tämä on tarkoittanut työelämää kehittävää ja pk-sektoria sekä yrittäjyyttä tukevaa tutkimus- ja kehitystyötä. Toimintaa on usein rahoitettu EU-rakennerahastosta. EU-rahoituksen osuus vuonna 2005 oli 28 %, Opetusministeriön (so. usein läänin kehittämisrahoituksen) osuus 16 % ja oman rahoituksen osuus 25 % T&K-menoista. Luvut koskevat koko ammattikorkeakoulusektoria, ei pelkästään liiketalouden yksikköjä.

Ammattikorkeakoulujen rooli innovaatiojärjestelmässä ja alueellisen yritystoiminnan kehittämisessä on selvästi vahvistunut viime vuosina. Ammattikorkeakoulujen T&K-menot ovat vuodesta 2002 kasvaneet 43,5 miljoonasta eurosta 98,5 miljoonaan euroon vuonna 2005. Vastaava luku yliopistosektorilla oli noin 872 miljoonaa euroa. Ylemmän ammattikorkeakoulututkimuksen myötä työelämää kehittävien hankkeiden sisällössä on tapahtumassa huomattavaa kasvua ja muutosta.

Ammattikorkeakoulujen perusongelmana on perusrahoituksen vähäisyys lainsäädännöllä määrättyyn tutkimus- ja kehitystyöhön. Opetusministeriö myöntää pientä tukirahoitusta kullekin ammattikorkeakoululle hankerahoituksena. Projektien omarahoitusosuuksia joudutaan useimmissa tapauksissa ottamaan koulutukseen tarkoitettua yksikköhintarahoituksesta, mikä ei voi ajan mittaan olla kestävä ratkaisu. Selvitysmies Jorma Rantasen (Opetusministeriö 2004:36) selvityksessä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimuksen rakenteesta todettiin muun muassa, että ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta tulee lisätä huomattavasti, että tutkimustoiminta tulee koota suuremmiksi ja ohjelmallisemmiksi kokonaisuuksiksi ja että yhteistyö yliopistojen kanssa on suositeltavaa. Hieman aikaisemmin korkeakoulujen tutkimusedellytyksiä selvittänyt työryhmä (Opetusministeriö 2004:36) esitti, että ammattikorkeakoulujen alueellisen tutkimus- ja kehitystoiminnan perusrahoitukseen tulisi myöntää 10 miljoonaa euroa vuodessa.

Tehtävien mukaista erillistä T&K- rahoitusta ei toistaiseksi ole myönnetty, vaikka ammattikorkeakoulut ovat laajentaneet tutkimus- ja kehitystyötään ja monet ammattikorkeakoulut ovat tämän tehtävän keskeisiä toteuttajia omilla alueillaan.

Yhteenveto

- Tutkimustoiminnassa ei ole riittävästi kriittistä massaa jäljen jättämiseksi kauppatieteiden tutkimusalojen kehitykseen tai pyrkimykseen kansainvälisen huipun tasolle.
- Laaja-alaiset yhteistyöprojektit yritysten kanssa ovat koulutus- ja tutkimusalueilla vähäisiä. Niiden edistäminen ja lisääminen on välttämätöntä liiketoimintaosaamisen kehittämistarpeet huomioiden.
- KATAJAn toiminnan kehittämässä on mahdollisuus kansallisen tohtorikoulutuksen systemaattiseen kehittämiseen.
- Ammattikorkeakouluilta puuttuu edelleen perusrahoitus yrityksistä tukevaan käytännön läheiseen tutkimus- ja kehitystyöhön.
- Yhteistyö ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä on erittäin vähäistä tutkimus- ja kehitystoiminnassa.

4.7 Kansainvälistyminen

Suomalainen korkeakoulutus on viime vuosina kansainvälistynyt erityisesti opiskelijaliikkuvuuden luvuilla mitattuna. Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden eikä opettajien määrä ole kehittynyt yhtä suotuisasti. Vuonna 2005 Suomesta lähti ulkomaille opiskelemaan tai harjoittelemaan, yhteensä 8487 korkeakouluopiskelijaa ja tänne saapui 7697 kansainvälistä opiskelijaa (CIMO, 2006, 6). Ulkomaalaisten osuus tutkintoon johtavassa koulutuksessa on vähäinen sekä suhteessa korkeakoulujen opiskelijamääriin että hakijoihin. Koska Suomeen on syntymässä työvoimavaje lähivuosina, tähän asiaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Vieraskielisiä koulutusohjelmia on *ammattikorkeakouluissa* eri aloilla yhteensä lähes 70. Jo 1990-luvun puolivälissä perustettiin yli 40 kansainvälistä ohjelmaa. Liiketalous on ollut joukossa hyvin edustettuna. Ammattikorkeakouluissa opiskeli vuonna 2005 yhteensä runsaat 3900 ulkomaalaista tutkintoon johtavassa koulutuksessa (taulukko 15). Liiketalouden koulutusalaalla heitä oli yhteensä 1255 opiskelijaa ja tekniikan ja liikenteen koulutuksessa noin 1350 opiskelijaa. Suurin osa tulee Euroopan ja Aasian maista. Volyymi on edelleen pieni suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Ulkomaalaisia hakijoita koulutusohjelmiin on runsaasti ja hakijamäärät ovat kasvussa. Tilanteen kehitys riippuu olennaisesti siitä, säädetäänkö EU:n ulkopuolisille opiskelijoille lukukausimaksut vai ei.

Taulukko 15. Ulkomaalaiset opiskelijat ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa 2005 (Tilastokeskus).

Koulutusala	Kaikki maanosat yht.	Eurooppa	Afrikka	Aasia
Yhteensä	3 937	1 701	821	1 237
Yhteiskuntatiet., liiketal. ja hallinnon ala	1 255	595	179	416
Tekniikan ja liikenteen ala	1 359	410	314	599
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	630	298	221	74

Ammattikorkeakoulujen asiantuntijavaihto on kasvanut viime vuosina. Pullonkaulana on ollut ulkomaalaisten opettajien saaminen Suomeen lyhyitä vierailuja pidemmäksi ajaksi. Myös tutkimus- ja kehitystoiminnassa haasteena on kansainvälistyminen ja sopivien kumppaneiden löytäminen ammattikorkeakoulujen hanketoimintaan.

Sekä kauppatieteet yliopistosektorilla että liiketalous AMK-sektorilla ovat muita aloja aktiivisempia opiskelijaliikkuvuudessa. Suhteellisissa opiskelijavaihtoluvuissa kauppa-keakoulut ovat kärjessä (CIMO 2006, 8). Ammattikorkeakouluissa erityisesti International Business-koulutusohjelman ansiosta liiketaloudessa on muita runsaammin kansainvälistä opiskelijavaihtoa.

Yliopistoilla on kansainvälistä toimintaa niin opetuksessa kuin tutkimuksessakin. Jokaisella kauppatieteiden yliopistoyksiköllä on vieraskielistä opetusta (taulukko 16). Taulukossa näkyvillä yksiköillä on kaikilla vaihtoon tulleita ja vaihtoon lähteneitä opiskelijoita. Lisäksi Kuopion yliopistosta vaihtoon tulleiden määrä oli 21 ja lähteneiden 28 opiskelijaa ja Lapin yliopistossa vastaavat luvut vuonna 2006 olivat 16 ja 9. Ainoastaan Joensuun yliopistoon ei vuonna 2006 tullut yhtään kansainvälistä opiskelijaa, mutta sieltä oli vaihdossa 12 opiskelijaa.

Taulukko 16. Kansainvälinen toiminta yliopistojen kauppatieteiden koulutuksessa vuonna 2006 (Kota-tietokanta).

	Vieraskielinen koulutus			
	Tarjotut opintopisteet	Suoritetut opintopisteet	Vaihtoon tulleet opiskelijat	Vaihtoon lähteneet opiskelijat
HKKK	1 375	48 228	194	302
SHH	702	14 694	111	109
TuKKK	426	7 952	119	131
VY	263	7 621	81	117
ÅA	223	2 454	46	18
JY	149	11 846	97	71
OY	149	6 180	41	38
LTY	144	3 311	90	57
TaY	115	2 497	117	54

Henkilökunnan kansainvälinen liikkuvuus on myös yliopistoissa pitkien vaihtojen osalta vähäistä (taulukko 17). Vain muutamat ovat työskennelleet tai suorittaneet jatko-opintoja ulkomailla. Vastaavasti ulkomaalaisten vierailuja opetus- ja tutkimustehtävissä Suomessa tapahtuu niukasti.

Taulukko 17. Kauppatieteiden yliopistoyksiköiden opettaja- ja tutkijavierailut vuonna 2006 (Kota-tietokanta).

Yliopisto	Henkilökunnan pitkät vierailut ulkomaille		Ulkomaalaisten pitkät vierailut Suomeen	
	Henkilöä	Kuukautta	Henkilöä	Kuukautta
HKKK	17	74	15	34
TuKKK	12	59	8	28
VY	7	13	4	5
JY	5	46	1	12
SHH	4	26	7	10
TaY	3	4	1	4
ÅA	3	8	3	10
LTY	2	15	0	0
OY	1	3	1	1

Yhteenveto

- Kauppätieteiden (yliopistot) ja liiketalouden (AMK) opiskelijoiden ja opettajien/tutkijoiden kansainvälinen liikkuvuus on vähäistä.
- Pidempiä suomalaisten opettajien ja tutkijoiden vierailuja ulkomaisiin korkeakouluihin tapahtuu vähän ja ulkomaalaisten vierailut Suomeen ovat satunnaisia.
- Liiketoimintaosaamisen korkeakouluyksiköt ovat muita aktiivisempia kansainvälisessä opiskelijaliikkuvuudessa.
- Osaamisvalmiudet tasokkaan englanninkielisen liiketoimintaosaamisen koulutuksen tarjoamiseen ovat hyvät.

4.8 Korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö

Korkeakoulujen työ- ja elinkeinoelämäyhteistyön merkitys kasvaa koulutuksen ja tutkimuksen laadunvarmistajana globaalissa kilpailussa. Haasteena on, ettei toistaiseksi ole saatavissa kovin kattavaa ja systemaattisesti tietoa Suomen korkeakoulujen yhteiskunnallisesta vaikutavuudesta ja vuorovaikutuksesta ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Kauppätieteellisten yliopistoyksiköiden ja ammattikorkeakoulujen yritys yhteistyö poikkeaa jonkin verran toisistaan. Yliopistoyksiköiden yritys yhteistyöstä on tehty erilaisia selvityksiä muun muassa Tekesin Liiketoimintaosaamisen-ohjelman valmistelutyön yhteydessä vuosina 2002–2003. Myös SEFE kartoittaa esimiesten ja työnantajien näkemyksiä ekonomikoulutusyksiköistä (ks. esim. SEFEn raportteja 4/2003, 4/2006). Kaikissa selvityksissä todetaan yleisesti, että yritys yhteistyötä on, mutta selkeästi vähemmän kuin teknisissä tiedeissä, jossa on pitkät perinteet yritys yhteistyössä.

Esimerkiksi Teknologiateollisuus ry:n vuonna 2003 teettämä selvitys metalli- ja elektroniikkateollisuusyritysten ja kauppätieteellisten yliopistoyksiköiden välisestä yhteistyöstä osoittaa, että alan yritysjohtajilla on vähän kokemuksia yhteistyöstä, mutta kokemukset ovat olleet myönteisiä (Keso ym., 2003). Tutkimusta varten haastateltiin 26 johtajaa ja 31 tutkijaa/professoria ja haastattelut analysoitiin laadullisen tutkimuksen menetelmin. Haastatelluilla yliopistoedustajilla puolestaan kaikilla oli yritys kontakteja, joita he käyttivät niin tutkimus- kuin opetus yhteistyössäkin.

Selvityksen mukaan tyypillisimmin kauppätieteiden yliopistoyksiköiden yritys yhteistyö toteutuu yritysjohtajien vierailuluentoina ja maisterin tutkintoon sisältyvien opinnäytetöiden tekemisessä yrityksissä. Tutkimus yhteistyötä tehdään väitöskirjatutkimuksiin liittyen ja yhteistyö laajenee usein myös muuksi jatko-tutkimus yhteistyöksi. Kauppätieteellisten yliopistoyksiköiden kontaktit yrityksiin perustuvat tyypillisesti professoreiden ja tutkijoiden henkilökohtaisiin luottamuksellisiin suhteisiin. Ulkopuolinen tutkimusrahoitus Tekesistä ja Suomen Akatemiasta suuntaa tutkimusta laajempiin yritys yhteistyössä toteutettaviin hankkeisiin.

Yliopistojen kauppätieteellisen alan tutkimustoimintaa on myös arvioitu Suomen Akatemian toimesta vuonna 2005 (Suomen Akatemian julkaisuja 2/05). Arvioijat käyttivät kolme ulottuvuutta arvioidessaan yliopistoyksiköiden profiloitumista tutkimustoiminnassa. Ulottuvuudet olivat akateeminen huippututkimus, paikallinen ainutlaatuisuus sekä sosiaalinen ja institutionaalinen legitimitetti. Suurin osa yksiköistä haluaa olla tutkimuksen huippuyksiköitä ja vain muutama haluaa toimia paikallisen elinkeinoelämän tukena. Ryhmä (Suomen Akatemian julkaisuja 2/05, 46) suosittaa, että kauppätieteelliset yksiköt (a) panostaisivat enemmän käsitteellisen ja teoreettisen kontribuution kuin pelkästään empiirisen

kontribuution aikaansaamiseen, (b) kehittäisivät ”käyttöteorioita”, jotka ovat käyttökelpoisia ja relevantteja päättäjille ja (c) hyödyntäisivät yksikön sijoittumiseen liittyviä etuja.

Yliopistot eivät ole riittävästi kehittäneet yritys yhteistyötä ja laajoja suomalaisen yritystoimintaan syventyviä tutkimusprojekteja on toistaiseksi vähän. Pyrkimykset täyttää huippututkimuksen kriteerit korostavat tutkimuksen teoreettista ja käsitteellistä kontribuution aikaansaamiseen ja suuntaavat helposti pois käytännön liiketoiminnan ongelmanasetteluista. Yliopistotutkimuksen haasteeksi muodostuu kyky samanaikaisesti täyttää kansainvälisen vaikuttavuuden kriteerit ja soveltavalle tutkimukselle asetetut käytännön relevanssin odotukset.

Ammattikorkeakoulut tuottavat työelämälähtöisiä tutkintoja, joihin on sisällytetty pakollinen työharjoittelu. Opinnäytetyöt tuotetaan työelämässä tai yhteistyössä työelämän kanssa. Ylemmän AMK-tutkinnon lähtökohtana on, että opinnäytetyö toteutetaan kehittämistehtävänä tietylle yritykselle tai organisaatiolle. Ammattikorkeakoulujen työelämäyhteisiä arvioidaan alueellisen vaikuttavuuden kautta.

Aluevaikutuksen huippuyksikköarviointeja on tehty korkeakoulujen arviointineuvoston toimesta vuosina 2001, 2003 ja 2006. Arvioinnit koskevat koko ammattikorkeakoulua ei yksinomaan liiketalouden koulutusala. Viimeisessä raportissa (Korkeakoulujen arviointineuvosto 13:2006) arviointiryhmä toteaa, että suomalaiset ammattikorkeakoulut ovat aluekehitystyössään määrätietoisia ja ettei onnistumisen näytteistä ole puutetta. Samanaikaisesti ryhmä kuitenkin toteaa, että ammattikorkeakoulujen on syytä edelleen vahvistaa omaa profiiliaan alueellisessa innovaatioverkostossa ja terävöittää osaamistaan tarkemmin alueensa painopisteelle. Arviointiryhmä toteaa (Korkeakoulujen arviointineuvosto 13:2006, 24), että ammattikorkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön kehittämisen tarve näkyy toistuvasti. Sidosryhmien – yrittäjien ja työnantajien – tiivis osallistuminen ammattikorkeakoulujen strategiaan ja muuhun toimintaan lisää selvästi luottamusta korkeakoulun osaamiseen.

On selvää, että yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen arviointi on erittäin haastava kokonaisuus. Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ja siihen liittyvien prosessien ja mittauksen problematiikan syvä ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeä asia. Äskettäin julkaistussa selvityksessä (Opetusministeriö 2007:22) on tarkasteltu mahdollisia yliopistojen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen indikaattoreita ja kartoitettu yliopistojen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen muotoja. Raportti ehdottaa vuorovaikutuksen arviointiin viittä arviointikategoriaa: (1) integroituminen innovaatio toimintaan (kaupallis-teknologiset innovaatiot ja systeemi-innovaatiot), (2) integroitumien työmarkkinoihin, (3) integroituminen sosio-ekologiseen kehitykseen, (4) integroituminen alueelliseen toimintaympäristöön, ja (5) integroituminen yhteiskunnalliseen keskusteluun (mukaan lukien yhteiskunnallinen suunnittelu ja päätöksenteko). Raportin esittämiä tilastollisia ja laadullisia mittareita hyödyntämällä kauppatieteiden yliopistoyksiköiden yritys yhteistyöstä saataisiin nykyistä täsmällisempi kuva.

Kilpailu huippukoulutetusta työvoimasta kiristyy jatkuvasti. Yritysten ja korkeakoulujen tiivis yhteistyö hyödyttää molempia osapuolia. Hyvänä lähtökohtana on ulkopuolisten jäsenten rekrytoiminen korkeakoulujen hallitukseen, neuvottelukuntiin ja hankkeiden ohjausryhmiin. Ammattikorkeakoulusektorilla on jo toteutettu hallintomalli, jonka mukaan korkeakoulutuksen hallituksessa on oltava tietty määrä ulkopuolisia hallituksen jäseniä. Nämä toimenpiteet ovat kuitenkin riittämättömiä. Tarvitaan laajempaa sitoutumista työ- ja elinkeinoelämän yhteistyöhön.

Keskustelu korkeakoulu-yritys yhteistyöstä ei aina ole kovin symmetristä. Usein kysytään, mitä korkeakoulut voivat tarjota yrityksille ja muille sidosryhmille. Harvemmin kysytään, mitä yritykset voivat tarjota korkeakouluille. Tätä on syytä korostaa entistä vahvemmin kehitystoiminnassa. Onnistuessaan korkeakoulu-yritys yhteistyö on pitkäjänteistä toimintaa.

Yhteenveto

- Korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö tulee korostumaan globaalissa kilpailutilanteessa.
- Korkeakoulujen ja työ- ja elinkeinoelämän yhteistyön vaikuttavuudesta tiedetään Suomessa liian vähän.
- Yhteistyömuotoja, jotka nojautuvat paikallisiin/alueellisiin kilpailuetuihin tulisi kehittää tukemaan sekä korkeakoulujen että yritysten tavoitteita ja pyrkimyksiä.
- Yritysten kanssa yhteistyössä tehtäviä laaja-alaisia tutkimusprojekteja on niukanlaisesti. Tätä yhteistyötä on lisättävä selvästi.

5 Kilpailukykyinen liiketoimintaosaamisen tutkimus- ja koulutusyksikkö

Selvitysryhmä katsoo liiketoimintaosaamisen tarpeen ja kysynnän kasvavan tulevaisuuden työelämässä ja taloudessa. Johtopäätös perustuu edellä luvussa 3 kuvattuun työvoimaennusteiden, työmarkkinoiden ja yritysten koulutetun työvoiman tarpeeseen, sekä luvussa 4 kuvattuun suomalaisen liiketoimintaosaamisen koulutukseen ja tutkimukseen. Tässä luvussa työryhmä kokoaa yhteen keskeiset johtopäätökset, joihin luvun kuusi suositukset perustuvat.

Tärkein yleinen johtopäätös on seuraava: *Korkeakoulut tuottavat koulutus- ja tutkimustehtävänsä kautta liiketoimintaosaamista yhteiskuntaan. Korkeakoulujen toiminnan perusedellytyksiä ja toimintatapoja on parannettava, jotta kauppatieteellisen koulutuksen ja tutkimuksen (yliopistot) sekä liiketalouden koulutuksen ja käytännönläheisen tutkimus- ja kehitystyön (ammattikorkeakoulut) tuloksellisuus ja vaikuttavuus kohenevat merkittävästi.* Kehittämistoimenpiteiden tulee kattaa myös aikuiskoulutuksen eri muodot (erilainen täydennyskoulutus mukaan lukien tutkintoon johtava aikuiskoulutus, MBA-koulutus, avoin korkeakouluopetus jne.). Lisäksi liiketoimintaosaamisen asemaa ja roolia muiden alojen korkeakouluopinnoissa ja -tutkinnoissa tulee vahvistaa.

Tarvitaan myös korkeakouluverkkoa muokkaavia *rakenteellisia toimenpiteitä, joiden avulla luodaan vahvoja, nykyistä toiminta- ja kilpailukykyisempiä korkeakouluyksiköitä.* Hyvin toimivien yksiköiden tulee olla tieto- ja osaamispohjaltaan riittävän suuria ja monipuolisia kokonaisuuksia, joilla on tarvittavat, tasapainoisesti kehittyneet voimavarat käytössään. Voimavarojen optimointi voi edellyttää maan eri alueilla ratkaisuja, joissa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen työnjako ja yhteistyön eri muodot vaihtelevat. Nämä ratkaisut vaihtelevat alueellisesti ja paikallisesti ja paras muoto niille on voitava löytää alueellisesti ja jopa paikallisesti.

Koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta tulee lisätä ja monipuolistaa. Tässä suhteessa ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla on erilaiset perinteet ja käytännöt. Hyviä käytäntöjä kannattaa soveltaa korkeakoulusektorilta toiselle. Myös yritysten ja muun työelämän aktivoituminen yhteistyössä on keino nostaa koulutuksen laatutasoa. Toimenpiteitä tarvitaan myös tutkimuksen kentässä. Sekä tutkijakoulutuksessa että akateemisessa tutkimuksessa yliopistoilla ja yrityksillä on liiketoimintaosaamisen alueella selvästi vähemmän vuorovaikutusta kuin esimerkiksi tekniikan tutkimuksen alueella.

5.1 Tavoitteena vahvat ja kilpailukykyiset tutkimus- ja koulutusyksiköt

Kehittämistoiminnan tavoitteena tulee olla alueellinen vaikuttavuus (erityisesti AMK-sektori) sekä kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävä koulutus ja tutkimus (erityisesti yliopistosektori). Tämä duaalimalliin perustuva määrittely ei sulje pois sitä, että ammattikorkeakoulujen tulee pyrkiä omassa kategoriassaan kansainväliselle huipputasolle, eikä toisaalta sitä, että yliopistosektorin kauppatieteellisillä yksiköillä voi ja tulee olla niille ominainen rooli kansallisessa ja alueellisessa innovaatiojärjestelmässä.

Kehitystoimenpiteiden taustaksi on tarpeen kysyä, millainen on ideaalinen liiketoimintaosaamisen tutkimus- ja koulutusyksikkö. Minkä asioiden ja tekijöiden on oltava kunnossa, jotta voidaan puhua hyvin toimivasta yksiköstä, joka tuottaa entistä parempaa liiketoimintaosaamista työelämän ja yhteiskunnan käyttöön? Miten parannetaan yksiköiden kilpailukykyä kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla, kilpailussa tutkijoista ja tutkimusresursseista ja miten parannetaan suomalaisen tutkimuksen asemaa kansainvälisessä vertailussa? Miten koulutuksen ja tutkimuksen vaikuttavuutta työelämään sekä yritysten kilpailukykyyn ja kansalliseen menestys- ja selviytymisstrategian toteuttamiseen lisätään?

Yksikkökoko ja resurssit. Monipuolinen ja korkeatasoinen liiketoimintaosaamisen koulutus ja tutkimus vaativat riittäviä opetus- ja tutkimusresursseja. Viime vuosien kehitys on ollut selkeästi negatiivinen. Tällä hetkellä niin yliopisto- kuin ammattikorkeakouluyksiköiltä puuttuvat riittävät voimavarat perustehtävistään suoriutumiseksi. Tilanne ei voi jatkua samankaltaisena pitkään. Sektoreiden tilanne on kuitenkin keskenään erilainen.

Yliopistojen kauppatieteellisessä koulutuksessa opiskelijamäärä on kasvanut viimeisen vuosikymmenen ajan selvästi nopeammin kuin opetukseen käyttöön saadut henkilöstövoimavarat. Muu toiminta on niellyt suurimman osan voimavaralisäyksistä. Voimakkaasti kasvanut ulkopuolinen hankerahoitus on tukenut vain vähän opetustehtävää ja tuottanut lyhytaikaista, rahoituskauden kestävästä tutkimuksellista lisäarvoa. Opiskelijamäärän ja tutkintojen kasvu on ohjautunut keskisuuriin ja pieniin yksiköihin (pääasiassa Ouluun, Jyväskylään ja Itä-Suomeen), jolloin voimavarojen kokonaiskehitys on jäänyt jälkeen ja voimavarat ovat pirstaloituneet. Koulutuksen alueellinen saavutettavuus on parantunut, mutta samalla on syntynyt lisää osaamispuutteita, osin keskeneräisiä ja opiskelijamäärältään pieniä yksiköitä.

Keskimäärin kauppatieteiden yksiköissä on 30 opiskelijaa yhtä opettajaa kohden, mutta suhdeluku vaihtelee huomattavasti. Parhaimmat henkilöstöresurssit näyttävät tilastotietojen perusteella olevan pienimmissä yksiköissä: vähiten opiskelijoita opettajaa kohden löytyy Lapin, Kuopion ja Joensuun yksiköistä. Näissä yksiköissä valmistuu keskimäärin vain yksi maisteri yhtä opettajaa kohden vuodessa. Suurin opiskelija/opettaja-suhdeluku on Lappeenrannan, Tampereen ja Vaasan yliopistoissa. Tuloksellisuuserot näyttävät tilastojen valossa erittäin suurilta, sillä Lappeenrannassa valmistuu keskimäärin kuusi maisteria yhtä opettajaa kohden, Tampereella ja Vaasassa keskimäärin kolme maisteria yhtä opettajaa kohden. Nämä yksiköt ovat budjettivaroin palkatun henkilökunnan ja opiskelijamäärien sekä valmistuvien tutkintojen perusteella tehokkaimpia kauppatieteellisiä yksiköitä. Myös tutkimuksen tuloksellisuudessa näyttää olevan yksiköiden välillä huomattavia eroja, joskin erilaiset indikaattorit ja niiden yhdistelmät antavat keskenään ristiriitaisen kuvan asiasta, eikä yli oppiaine- ja tiederajojen menevää vertailukelpoista tietoa ole helppoa saada.

Ammattikorkeakoulujen liiketalouden yksiköissä opiskelija/opettajasuhdeluku oli vuonna 2005 keskimäärin 26.6 opiskelijaa opettajaa kohden. Se on kaikista ammattikorkeakoulun koulutusaloista heikoin. Vaihteluväli ulottuu 19 opiskelijasta 40 opiskelijaan, joten

parhaiten resursoidussa liiketalouden yksikössä on opetuskäytössä yli kaksinkertaiset voimavarat vähiten resursseja käyttävään verrattuna. Tuloksellisuus ei noudata johdonmukaisesti opetuksen käytössä olevien voimavarojen jakautumista. Suuret yksiköt näyttävät suhteellisesti tehokkaammilta kuin pienet. Asiaan vaikuttavat oletettavasti opetuksessa käytettyjen ryhmäkokojen lisäksi pedagogiset ratkaisut ja esimerkiksi virtuaaliopetuksen käyttö.

Opetusta ammattikorkeakouluissa annetaan huomattavasti enemmän kuin yliopistoissa, sillä AMK-opettajien opetusvolyymi työaikasuunnitelmissa on karkeasti arvioiden kaksinkertainen yliopistosektorin opettajiin verrattuna. Ongelmana ammattikorkeakouluissa on tutkimus- ja kehitystoiminnan perusvoimavarojen lähes täydellinen puuttuminen, minkä vuoksi perusrahoituksesta joudutaan lohkaisemaan yritys- ja muihin hankkeisiin omarahoitussuutena jopa kymmeniä prosentteja hankkeiden kustannuksista. Tämä syö opetuksen voimavaroja ja heikentää sen laatua.

Vetovoima, läpäisyaste ja työllistyminen. Nämä tekijät heijastavat yksikön koulutuksen laatua, jota se pyrkii parantamaan jatkuvasti. Hyvin toimivalla yksiköllä on hyvä vetovoima, opiskelijat valmistuvat kohtuullisessa ajassa ja läpäisyaste paranee nykyisestä tasosta. Tutkinnon suorittavien työllistymisaste on hyvä, ja suurin osa valmistuvista työllistyy yksikön välittömälle vaikutusalueelle (erityisesti ammattikorkeakouluista).

Hakijamäärästä suhteessa aloituspaikkoihin on muodostettu indeksilukuja, jotka ilmaisevat yksiköiden vetovoimaa. Ammattikorkeakoulujen osalta näitä seurataan tarkasti vuosittain (tilastot ensisijaisten hakijoiden määrästä yhtä aloituspaikkaa kohden). Nämä vetovoimaindeksit ovat mukana myös Opetusministeriön vuosittain jakamien tulospalkkioiden perusteissa. Liiketalouden yksiköiden vetovoimaluku ammattikorkeakouluissa on keskimäärin hyvä (3.3 hakijaa yhtä aloituspaikkaa kohden vuosina 2004–2006), mutta vaihtelee huomattavasti yksiköiden kesken. Suosituimpien yksiköiden vetovoima on nelin-viisinkertainen verrattuna vähiten vetovoimaisiin. Työryhmän käsityksen mukaan näitä lukuja tulee käyttää aikaisempaa vahvemmin aloituspaikkojen muutosten ja rakenteellisen kehityksen toimenpiteiden pohjana. Erityisesti sivutoimipisteen tarpeellisuus tulee kyseenalaistaa, jos sen vetovoima jää huomattavasti keskiarvoa alemmaksi.

Yliopistosektorilla ei valintajärjestelmästä johtuen erotella ensisijaisia hakijoita, mutta vastaavia vetovoimalukuja voidaan laskea kokonaishakijamäärästä. Niistä havaitaan, että osa kauppatieteiden yksiköistä on erittäin suosittuja opiskelupaikkoja. Luvut vaihtelevat suuresti yksiköiden kesken.

Selvitysryhmä yhtyy monissa selvityksissä ja työryhmämuistioissa esitettyihin tavoitteisiin, jonka mukaan keskeyttämistä tulisi korkeakouluissa olennaisesti vähentää ja näin parantaa koulutuksen läpäisyastetta. Samalla olisi mahdollista lyhentää tutkintojen suoritusajoja, joskaan ei kovinkaan nopeasti. Tämä tavoite koskee kumpaakin korkeakoulusektoria. Selvitysryhmällä ei ole ollut mahdollisuuksia analysoida tätä ongelmakenttää tarkemmin kauppatieteiden ja liiketalouden koulutuksen osalta. Edellä esitetty selvitysryhmän esitys opettaja-opiskelijasuhteen parantamiseksi ja muiden voimavaroja koskevien puutteiden korjaamiseksi vaikuttaa toteutuessaan myönteisesti myös läpäisyasteeseen.

Hyvin toimivan korkeakouluyksikön kriteereihin kuuluu myös *hyvä työllistyminen*. Tässä on kaksi puolta, työllistyminen yleensä ja työllistyminen korkeakoulun vaikutusalueelle. Korkeakoulun ja sen kauppatieteellisen/liiketalouden yksikön tulee itse aktiivisesti seurata valmistuneiden työllistyvyyttä ja analysoida havaittuja muutoksia. Työllistyminen riippuu monesta tekijästä, joista osaan yksikkö voi vaikuttaa aktiivisella toiminnallaan. Korkeakoulun omalle vaikutusalueelle työllistymistä on korostettu erityisesti ammattikorkeakoulujen osalta, mutta sillä on oma merkityksensä myös kauppatieteellisten yksiköiden muodostaman valtakunnallisen verkon rakenteellisessa tarkastelussa.

Ammattikorkeakouluista valmistuvat tradenomit työllistyvät suhteellisen hyvin välittömään ympäristöön lukuun ottamatta erityisesti Hämeen mutta myös Lahden ammattikorkeakouluja, joista valmistuvista välittömästi sijoittuu suuri osa (23–32 %) Helsingin seudulle. Tilastotiedot viittaavat siihen, että myös muualla maassa valmistuvien toinen tai kolmas työpaikka sijaitsee usein Uudellamaalla. Se, onko ilmiö pysyvä vai ei, riippuu paljolti työmarkkinoiden tulevasta kehityksestä palvelualueilla. Työryhmän käsityksen mukaan työllistyvyys on tärkeä tekijä rakenteellisen kehittämisen toimenpiteitä harkittaessa. Liiketalouden yksikkö, josta työllistytään huonosti yleensä tai heikosti omaan toimintaympäristöön, ei ole pitkällä tähtäyksellä elinkelpoinen.

Kauppätieteellisistä yliopistoyksiköistä valmistuvien työllistyminen omalle opiskelupaikkakunnalle ja Helsingin seudulle kuvastaa sitä, että ekonomien merkittävimmät työnantajat sijaitsevat pääkaupunkiseudulla.

Monipuolinen osaamis pohja ja koulutustarjonta. Perusopetuksen tasolla hyvin toimivan kauppätieteiden ja liiketalouden yksikön tulee tarjota opiskelijalle riittävän laaja perustietämys liiketoimintaosaamisen kannalta keskeisissä liiketaloustieteellisissä oppiaineissa. Tämän lisäksi on tärkeää tarjota opetusta niin kansantaloustieteen, yrityksen rahoituksen kuin logistisissa kysymyksissäkin. Tämän lisäksi useissa yliopistoyksiköissä on tarjolla muitakin oppiaineita, joiden merkitys on tutkintojen sisällön kannalta vähäisempi. On kuitenkin vaikea määritellä tyhjentävästi välttämättömät perusoppiaineet hyvin toimivassa yksikössä, sillä yksiköiden fokusoituminen vaikuttaa siihen. Kaikkien oppiaineiden asemaa pääaineopintotasoisina opintoina on kuitenkin yliopistokohtaisesti pystyttävä harkitsemaan resurssien tehokkaan käytön näkökulmasta. Yleensä ei ole järkevää tarjota pääaine- ja jatko-opintomahdollisuuksia jokaisessa kauppätieteellisen yksikön oppiaineessa, vaan yksikön on pystyttävä keskittymään liiketoimintaosaamisen kannalta riittävien perus- ja jatko-opintovalmiuksien luomiseen.

Ammattikorkeakouluissa on yleensä yksi laaja liiketalouden koulutusohjelma, minkä lisäksi monet yksiköt antavat omana koulutusohjelmanaan englanninkielistä International Business-tyyppistä koulutusta. Näillä voi olla omia sisäisiä painotuksia, mutta perussisällöt ja oppiaineet ovat jokseenkin samoja. Opiskelijoiden henkilökohtaiset opintosuunnitelmat ovat usein käytössä, joten tutkintojen erilaistumista tapahtuu opiskelijoiden yksilöllisten valintojen kautta. Lisäksi on kymmenkunta yrittäjyyteen keskittyviä ja yleensä samalla myös pedagogisesti poikkeavia ohjelmia kuten Jyväskylän Tiimiakatemia ja vastaavat erikoisyksiköt. Joillakin ammattikorkeakouluilla on valtakunnallisesti pieniä erityistehtäviä (turvallisuusala, oikeustradenomikoulutus jne.). Näitä ohjelmia toteutetaan vain muutamassa yksikössä.

Yliopistosektorilla suoritetaan edelleen pääasiassa maisterin tutkintoja (alempi tutkinto 180 op + 120 op) eikä alempaa tutkintoa ole muutettu työelämälähtöiseksi. Kansainvälisessä vertailussa (BA-tasoa vastaava) tradenomitutkinto (laajuus 210 op) ammattikorkeakouluissa valmistaa työelämään. Yliopistoihin on perustettu erillisiä maisteriohjelmia, jotka ovat työelämäsuuntautuneita opintokokonaisuuksia. Ammattikorkeakoulujen tarjontaan kuuluvat nykyisin työn ohella suoritettavat ylempät AMK-tutkinnot, jotka kansainvälisessä vertailussa rinnastetaan master-tasoon. Ne on tarkoitettu liiketalouden alalla tradenomitutkinnon tai vastaavan suorittaneille, joilla on vähintään kolmen vuoden relevantti työkokemus. Niiden suuntautuminen liittyy läheisesti asianomaisen ammattikorkeakoulun toimintaympäristöön, sen yritysten ja muun työelämän tarpeisiin. Maisteriohjelmien ja ylempien AMK-tutkintojen tarve ja keskinäinen koordinointi eri alueilla ovat yksi rakenteellisen kehittämisen tärkeistä ulottuvuuksista.

Kummallakin korkeakoulusektorilla on keskeisiä tehtäviä *jatko- ja täydennyskoulutuksessa*.

Yliopistoissa jatkokoulutustehtävä liittyy tasokkaan tieteellisen jatkokoulutuksen tarjoamiseen ja MBA-tyyppisen ja/tai muun laajan täydennyskoulutuksen tarjoamiseen työelämän asiantuntijoille. Hyvin toimivassa yliopistoyksikössä on riittävän suuri vuotuinen jatko-opiskelijavolyymi ja väitöskirjatuotanto. Tämä edellyttää yksiköiltä myös riittävän suurta ja monipuolista professorikuntaa, joka liittyy kriittisen massan synnyttämiseen. MBA-ohjelma tai jokin muu yksikön vaikutusalueen elinkeinorakenteeseen kiinnittyvä laaja ja korkeatasoinen täydennyskoulutusohjelma kuuluu hyvin toimivan kauppatieteiden yksikön perustarjontaan. Niitä voidaan järjestää myös yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen tai vastaavan yksikön kanssa yhdessä. Opetusministeriön linjauksen mukaan täydennyskoulutuskeskuksesta muodostetaan liiketoimintayksikköjä, mikä tarjoaa hyvän mahdollisuuden kehittyvään yhteistoimintaan täydennyskoulutuksessa alueen ammattikorkeakoulun kanssa.

Ammattikorkeakoulujen muuntokoulutus, jossa aikaisempi opistotutkinto nostetaan liiketalouden AMK-tutkinnoksi, on jo nyt hyvin yleistä. Yli viidennes kaikista vuosittain suoritettavista tradenomin tutkinnoista syntyy tätä tietä aikuiskoulutuksen piirissä. Muuntokoulutus nostaa merkittäväällä tavalla työelämän osaamistasoa. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat työn ohessa suoritettavia aikuiskoulutustutkintoja. Niiden tarve nousee vaikutusalueen elinkeinoelämästä, ja ne tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden tavoitteelliseen täydennyskoulutukseen. Yritys- ja muu työelämäyhteistyö tarjoaa ammattikorkeakouluille myös mahdollisuuksia räätälöidyn täydennyskoulutuksen lisäämiseen. Monesti koulutus on osa laajempaa yritysten kehittämiseen tähtäävää hankekokonaisuutta.

Selvitysryhmän käsityksen mukaan liiketoimintaosaamisen merkittävä lisääminen työelämässä edellyttää, että *korkeakoulujen kaikkia aikuiskoulutusmuotoja kehitetään voimakkaasti alan korkeakouluyksiköissä*. Työelämän edellyttämä oman osaamisen parantaminen korkeakoulujen tukemana on elinikäisen oppimisen kulmakivi. Sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen tulee ottaa liiketoimintaosaamisen aikuiskoulutustehtävä aikaisempaa vakavammin. Täydennyskoulutuksen vahvuutena on, että se on nopeavaikutteista ja perustuu yleensä työelämän ajankohtaisiin tarpeisiin. Sitä kautta on myös mahdollista siirtää tuoretta tutkimus- ja asiantuntijatietoa nopeasti käytäntöön. Koulutuksen osuvuuden takaaminen edellyttää läheisiä ja pitkäjänteisiä yhteistyösuhteita korkeakouluyksiköiden ja työelämän edustajien, erityisesti keskeisten yritysten ja työelämää edustavien järjestöjen kesken.

Avoimen korkeakouluopetuksen merkitys omaehtoisen opiskelun väylänä kasvaa erityisesti virtuaalisten opiskelumahdollisuuksien paranemisen myötä. Erityisesti avoin yliopisto voi tarjota liiketoimintaosaamisen osa-alueilla joustavia mahdollisuuksia työelämässä toimiville hankkia tietoja ja osaamista, joka täydentää heidän kompetenssiaan. Koska pohjakoulutusvaatimuksia ei ole, avoin korkeakouluopetus voi tyydyttää väestön opiskelutarpeita laajalti.

Idealisessa korkeakouluyksikössä täytyvät myös *tutkimustehtävän* tasolla tietyt perusedellytykset. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut eroavat toisistaan tutkimustehtävän osalta lain määrittämällä tavalla. Idealisella yliopistoyksiköllä on budjettirahoitteen tutkimustoiminnan lisäksi jatkuvasti ulkoisella rahoituksella (SA, TEKES, EU, ministeriöt) tapahtuvaa tutkimustoimintaa, joka liittyy sen keskeiseen strategiseen osaamisalueeseen. Kiinteästi tutkimustoimintaan liittyy volyymiltaan riittävän suuri liiketaloustieteisiin keskittyvä jatkokoulutusohjelma, joka yliopistoissa tarkoittaa jatkokoulutuksen liittymistä osaksi tutkimusta, ja tutkimuksen pyrkimystä kohti kansainvälistä huippua. Idealisella ammattikorkeakouluyksiköllä on merkittävä asema alueellisena vaikuttajana sekä vakiintunut asema alueellisessa T&K –toiminnassa, jossa käytetään aktiivisesti hyväksi ulkopuolista rahoitusta (TEKES, EU, ministeriöt). Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja aluetoimijoiden sekä alueen keskeisten yritysten tulisi muodostaa yhteistoiminnassa alueellinen innovaatioverkosto, jossa

toimijoiden erilainen osaaminen tulisi hyödynnettyä optimaalisesti.

Erityisenä haasteena on yritysten ja kauppatieteellisten yksiköiden vuorovaikutuksen lisääminen tieteellisessä jatkokoulutuksessa ja tutkimustoiminnassa. Riittävän suurta kriittistä massaa ei ole toistaiseksi syntynyt, yksi syy on tutkimus- ja T&K-toiminnan perusrahoituksen vaatimaton taso.

5.2 Toimintakykyä rakenteellisilla uudistuksilla

Suuria muutoksia kauppatieteellisen koulutuksen (yliopistot) ja liiketalouden koulutuksen (ammattikorkeakoulut) aloituspaikkojen kokonaisvolyyymiin ei tarvita. Kasvaneet aloituspaikkamäärät tuovat lähivuosina työmarkkinoille lisää kauppatieteiden maisterin/ekonomian tutkinnon suorittaneita. Samaan suuntaan vaikuttaa yliopistoissa vanhaan tutkintojärjestelmään perustuvan opinto-oikeuden päättymisen, vaikka näistä tutkinnon suorittajista lähes kaikki ovat jo työmarkkinoilla. Kauppatieteellisen koulutuksen volyyymi vuoteen 2020 tulee arvioida 2010-luvun alussa uudelleen, kun nykyisellä volyyymillä lähivuosina syntyvästä koulutusvarannosta ja -tarpeesta on riittävän hyvä kuva.

Elinkeinoelämän näkökulmasta katsottuna KTM-tutkinnon suorittaneita henkilöitä tarvitaan tulevina vuosina nykyistä enemmän kansallisiin ja kansainvälisiin tehtäviin. Mäenpään työryhmän (Opetusministeriö 2007:26) laskelmien mukaan KTM-tutkintojen tarve kuitenkin laskee vuoteen 2012. Selvitysryhmä ei yhdy tähän arvioon, vaan uskoo että KTM-tutkintojen aloituspaikkamääriä on syytä jossain määrin vielä lisätä, jotta liiketoimintaosaamisen taso todella nousee Suomessa.

Tradenomikoulutuksen kokonaisvolyyymia ammattikorkeakouluissa voidaan edelleen supistaa jonkin verran vuoteen 2012 mennessä. Tämä tapahtuu luontevasti sivutoimipisteiden lakkauttamisen myötä ottaen huomioon työpaikkojen painopisteen muutokset maan sisällä. Supistamisen tulee tapahtua valikoidusti, yhteistyössä asianomaisten ammattikorkeakoulujen kanssa ja soveltaen jaksossa 5.1. käsitellyjä kriteerejä. Selvitysryhmän käsityksen mukaan edellä käsitelty työelämän kehitys vaatii, että tradenomikoulutuksesta leikattavat aloituspaikat ja vastaavat voimavarat tulee ohjata täysimääräisesti liiketalouden ylemmän AMK-tutkinnon käyttöön kasvukeskuksissa ja maakuntien keskusseuduilla. Ylemmän AMK-tutkintokoulutuksen laajentamisen tulee aina perustua todettuun työvoimatarpeeseen ja selkeään työnjakoon (erityisesti ammattikorkeakoulu/ mahdollinen yliopistoyksikkö) alueen korkeakoulujen kesken.

Liiketoimintaosaamista tuottavaa korkeakouluverkkoa maassa ei tule laajentaa, vaan tavoitteena on päinvastoin entistä vahvempien kauppatieteellisten ja liiketalouden koulutus- ja tutkimusyksiköiden luominen. Uudet yliopistokonsortiot tai muut yhteenliittymät luovat uusia mahdollisuuksia lisätä niiden sisällä (ja välilläkin) työnjakoa, jonka yhtenä tavoitteena ovat harvemmat, mutta nykyistä vahvemmat koulutus- ja tutkimusyksiköt.

Esimerkki hyvästä verkottuneesta toimintamallista on Oulun yliopiston, Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun kehityshanke, jossa kauppatieteiden tutkintojen tutkinnon-anto-oikeus siirtyy kokonaisuudessaan Oulun yliopistoon. Lapin yliopisto ja Rovaniemen ammattikorkeakoulu perustavat erityisesti matkailun ja elämysteollisuuden kehittymistä tukevan koulutus- ja tutkimuskeskuksen, jossa merkittävänä osana on liiketoimintaosaaminen. Ratkaisu tukee alueen elinkeinon kehittämistä ja luo erityisen selkeästi profiloituneen koulutus-, tutkimus-, ja osaamiskeskittymän alueelle.

Paikallinen verkostoituminen ja erikoistuminen alueen yliopistojen erityisosaamisten mukaan soveltuvat malliksi myös Itä-Suomen kauppatieteelliselle koulutukselle. Kauppa-

tieteellinen koulutus voidaan toteuttaa liittoyliopistomallilla Lappeenrannan, Kuopion ja Joensuun kesken. Itä-Suomen alueella voidaan pyrkiä vahvistamaan ammattikorkeakoulujen tradenomikoulutusta alueen elinkeinoelämän tarpeiden mukaiseksi.

Liiketoimintayksiköiden strategiset valinnat ja fokuoituminen rakenteellisen kehittämisen välineinä. Koulutusohjelmien sisällöissä ja rakenteessa ei ole kovin oleellisia eroja korkeakoulujen välillä eikä korkeakoulujen koulutustarjonnassakaan ole suuria eroja. Monen korkeakoulun toiminnassa on tutkintokoulutusta, aikuis-/täydennyskoulutusta ja avointa korkeakoulutusta. Jatkossa korkeakoulujen tulee lisätä fokustaan huomattavasti ja kehittää toimintansa huomattavasti selkeämmän ja itsenäisemmän mission pohjalta. Kaikista liiketalouden korkeakouluyksiköistä Suomessa ei ole tarkoituksenmukaista lähteä kehittämään kansainvälisiä tutkimuksen huippuyksiköitä.

Voidakseen toteuttaa tehtävänsä korkeakoulut tarvitsevat jatkossakin laajan autonomian sekä erityisesti yliopistojen osalta nykyistä itsenäisemmän taloudellisen aseman. Korkeakoulujen johtamisessa tulee korostaa vahvaa strategista otetta ja tulosvastuuta. Tällä hetkellä tämä on toteutunut ammattikorkeakouluissa paremmin kuin yliopistoissa. Toimintaympäristön, erityisesti elinkeinoelämän edustajien osuutta yliopiston ylimmässä päätöksentekelimessä (yleensä hallituksessa) on tarpeen lisätä selvästi.

Korkeakoulujen tulee kiihdyttää kansainvälistymistään. Tavoitteeksi on asetettava, että suomalaisissa korkeakouluissa 2010-luvulla kauppatieteiden /liiketalouden tutkinto-opiskelijoista on huomattavasti nykyistä enemmän kansainvälisiä opiskelijoita Euroopasta ja muualta maailmasta. Tämä koskee myös tieteellistä jatkokoulutusta. Englanninkielisiä maisteriohjelmia ja ylempiä AMK-tutkintoja lisätään suunnitelmallisesti ottaen huomioon yksiköiden fokuoitumisen. Opiskelija- ja opettajaliikkuvuuden tulee kasvaa liiketoimintaosaamisen aloilla nopeammin kuin korkeakouluissa keskimäärin.

6 Selvitysryhmän ehdotukset ja suositukset

Selvitysryhmä tekee seuraavassa ehdotuksensa ja suosituksensa toimenpiteiksi käyttäen jäsentelyä selvitysryhmän toimeksiannon tehtäviä.

6.1 Liiketoimintaosaamisen tutkintoon johtavan koulutuksen mitoitus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa

- Korkeakoulutuksen saaneiden kysyntä kasvaa liiketoimintaosaamisen osalta vähintään BKT:n kasvuvauhtia eli ainakin 2-3 % vuodessa. Samanaikaisesti tapahtuu suuressa osassa tehtäviä palvelujen laatuvaatimusten ja kompetenssivaatimusten kohoamista, minkä vuoksi liiketoimintaosaamisen ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden merkitys ja tarve korostuu.
- Osaamisen merkitys korostuu kilpailutekijänä globaalissa taloudessa ja sen vuoksi koulutuksen laatutasoa pitää nostaa. Tämä tapahtuu tiivistämällä yhteistyötä elinkenoelämän kanssa, lisäämällä kansainvälistä korkeakouluyhteistyötä ja kannustamalla kilpailuun koulutustarjoajien kesken.
- Sekä akateemisen tutkimuksen että käytännönläheisen tutkimus- ja kehitystoiminnan asema innovaatioiden lähteenä sekä yritysten, alueiden ja kansantalouden kilpailukyyn kehittäjänä kasvaa edelleen. Liiketoimintaosaaminen on innovaatioprosesseissa merkittävää parannusta vaativa osaamisalue. Liiketoimintosaamisen ja sen vaikuttavuuden lisäämiseksi on kiireellistä luoda uudenlaisia tehokkaita yhteistyömuotoja tutkimuksen ja yrityskentän välillä.
- Liiketoimintaosaamisen parantamiseksi on sen opiskelua ja siihen perehtymistä lisättävä muussakin kuin yliopistojen kauppatieteellisessä ja ammattikorkeakoulujen liiketalouden koulutuksessa. Tämän vuoksi korkeakouluissa lisätään liiketoimintaosaamista kehittävien opintokokonaisuuksien tarjoamista muiden koulutusalojen tutkinto-opiskelijoille, mikäli tällaista tarvetta yksittäisessä korkeakoulussa on ja helpotetaan niiden yhdistämistä eri alojen tutkintoihin. Korkeakouluja kannustetaan tulohajauksen kautta tarjoamaan maisteri- ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon koulutusohjelmia muiden soveltuvien alojen kandidaatin-/AMK-tutkinnon suorittaneille. Selvitysryhmä esittää, että tällaisesta

liiketoimintaosaamista tuottavan koulutuksen lisäämisestä sekä em. monialaisesta tutkintokoulutuksesta laaditaan korkeakoululaitoksen molemmat sektorit kattava kansallinen toimenpideohjelma, jonka perusteella Opetusministeriö sopii tavoite- ja tulossopimuksissa asianomaisten korkeakoulujen kanssa tarvittavista toimenpiteistä.

- Viime vuosien lisäykset ovat nostaneet yliopistoissa kauppatieteiden aloituspaikkojen perusvolyymin riittävän korkeaksi lähivuosina. Elinkeinoelämän edustajat esittävät KTM-koulutuksen aloituspaikkojen lisäämistä huomioiden liiketoiminta-osaamistarpeiden kehityksen ja rakenteelliset muutokset, kuten palveluliiketoimintojen kasvun. Lisäksi suomalaisen yritystoiminnan kansainvälistyminen lisää liiketoimintaosaamistarvetta. Selvitysryhmän arvion mukaan erityisesti yritystoiminnan uusille kasvualueille suunnattujen maisteriohjelmien volyymin pieni kasvu on perusteltua.
- Valmistuneiden maistereiden määrä mitä ilmeisimmin kasvaa lähivuosina, varsinkin kun kauppatieteellisten yksiköiden toimintaedellytyksiä parannetaan. Nykyisiä aloituspaikkoja tulee kuitenkin rakenteellisen kehittämisen myötä keskittää nykyistä harvempiin ja vahvempiin yksiköihin. Vuonna 2011 seuraavan koulutuksen kehittämissuunnitelman valmistelun yhteydessä kokonaismitoitus tulee arvioida uudelleen. Läpäisyastetta tulisi nostaa perusvoimavaroja lisäämällä ja opinto-ohjausta kehittämällä.
- Ammattikorkeakoulujen tradenomikoulutuksen kokonaisvolyyymiä selvitysryhmä ehdottaa supistettavaksi 3–4 % (140–180 aloituspaikkaa) vuoteen 2012 mennessä. Tämä tulee tapahtua osana suunnitelmallista rakenteellista kehittämistä niin, että pieniä yksiköitä, erityisesti liiketalouden koulutusta antavia sivutoimipisteitä lakkautetaan ja samalla kun aloituspaikkojen jakautumista ammattikorkeakoulujen kesken tarkistetaan. Aloituspaikat ja vastaavat voimavarat tulee ohjata alan ylemmän AMK-tutkintokoulutuksen lisäämiseen, jolla parannetaan työelämän ja yritysten liiketoimintaosaamista. Selvitysryhmä esittää, että nämä lisäykset ohjataan kasvukeskuksiin ja maakuntien keskusseuduille, kuitenkin aina alueen työelämän tarpeeseen perustuen. Päätöksissä otetaan huomioon suunnitelmallinen työnjako alueen yliopistoyksikön ja ammattikorkeakoulun kesken. Esitetty volyymin lisäys liiketoimintaosaamisen ylempiin AMK-tutkintoihin on vuoteen 2012 mennessä 180–220 aloituspaikkaa.
- Opetus- ja tutkimusresurssien määrää ja fokusointia tulee parantaa suhteessa opiskelijamäärään. Opettaja-opiskelijasuhte korkeakouluissa tarvitsee merkittävän korjauksen ja se tulee saattaa tasolle, joka on 16 opiskelijaa/opettaja. Nykyiset voimavarat yliopistojen kauppatieteiden yksiköissä ja ammattikorkeakoulujen liiketalouden yksiköissä eivät vastaa niiden koulutusvolyymiä, eikä tasoa, jota laadukkaana koulutus- ja tutkimustehtävän toteuttaminen vaatii. Voimavaraongelmat painottuvat jossain määrin eri tavoin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.
- Selvitysryhmä esittää, että perusvoimavarojen kuntoon saattamiseksi laaditaan Opetusministeriössä viiden vuoden toimenpideohjelma, joka yhdistetään rakenteellisen kehittämisen toimenpiteisiin. Tavoitteeksi tulee asettaa opettaja-/opiskelijasuhteen palauttaminen kansainvälisesti vertailukelpoiselle tasolle sekä tutkimuksen/tutkimus- ja kehittämistoiminnan riittävien perusvoimavarojen turvaaminen 2010-luvulla.

6.2 Rakenteellisen kehittämisen toimet vahvojen, liiketoimintaosaamisen kehittämisestä vastuussa olevien yksiköiden kehittämiseksi

- Lähtökohtana on, että *yksiköiden* määrää tulisi vähentää kummallakin sektorilla päämääränä vahvistuvat ja monipuolistuvat, kansainvälisesti kilpailukykyiset yksiköt. Duaalijärjestelmän lähtökohtien mukaisesti yliopistot vastaavat jatkossakin tieteellisestä jatkokoulutuksesta, perustutkimuksesta ja pitkäjänteisimmästä soveltavasta tutkimuksesta sekä näihin tukeutuvasta maisteri- ja tohtorikoulutuksesta. Ammattikorkeakoululle kuuluu koulutustehtävän (ml. ylemmät AMK-tutkinnot) lisäksi käytännönläheinen ja työelämälähtöinen tutkimus- ja kehitystyö.
- Niin kutsuttu huippuyliopistohanke, samoin kuin Turun konsernimalli, ovat kannatettavia hankkeita ja mahdollistavat onnistuessaan monipuolisen kriittisen opetus- ja tutkimushenkilöstöresurssijoukon hyödyntämisen liiketoimintaosaamiskoulutuksessa ja -tutkimuksessa.
- Yliopistosektoria tulee kehittää nykyistä rakennetta ja olemassa olevia yksiköitä vahvistaen. Suomeen ei tarvitse perustaa uusia kauppatieteellisiä tiedekuntia tai muita yksiköitä, vaan päinvastoin voimavaroiltaan heikoimpia on pyrittävä yhdistämään suurempiin.
- Itä-Suomen osalta selvitysryhmä toteaa, että ensin on luotava Kuopioon ja Joensuuhun riittävät liiketoimintaosaamisresurssit koulutukseen ja tutkimukseen ja vasta sen jälkeen on mahdollista uudelleen arvioida, Tällä hetkellä riittäviä edellytyksiä tutkinnonanto-oikeuden myöntämiselle ei ole. Kyseisten yliopistojen omat kehittämispäätökset tulevat siten olennaisesti vaikuttamaan siihen, miten Kuopion ja Joensuun kauppatieteellinen koulutus ja tutkimus kehittyvät pitkällä tähtäyksellä.
- Lapin yliopiston liiketaloustieteellistä koulutusta on edelleenkin hyvä kehittää huomioimalla Lapin elinkeinoelämän erityistarpeet ja yliopiston omat erityisosaamisresurssit. Tällöin muun muassa matkailupainotteinen liiketaloustieteellinen koulutus ja tutkimus ja niiden kehittäminen on Lapin yliopistossa perusteltua. Lapin yliopisto ja Rovaniemen ammattikorkeakoulu esitys perustaa erityisesti matkailun ja elämysteollisuuden kehittymistä tukeva koulutus- ja tutkimuskeskus on kannatettava. Sen merkittävänä osana voi toimia ja kehittyä liiketoimintaosaamisen tutkimus- ja kehitystyö, jota tukee muun kuin tutkintokoulutusyhteistyön jatkuminen Oulun yliopiston kanssa.
- Helsingin kauppakorkeakoulun Mikkeliissä sijaitseva kauppatieteellinen koulutus ei vastaa edellä määritellyn hyvin toimivan kauppatieteellisen yksikön perusedellytyksiä. Mikäli sen BBA-koulutusta aiotaan jatkaa, on huomattavasti nykyistä tiiviimpi yhteistyö Mikkelin ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutuksen kanssa välttämätöntä. Yhdessä ne voivat muodostaa osaamiskeskittymän, joka erikoistuu alueen elinkeinorakenteen mukaiseen tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoimintaan, erityisesti pienyrittysten liiketoimintaosaamisen kehittämiseen.
- Yliopistokeskuksissa olevien irrallisten koulutusohjelmien ja pienten toimipisteiden elinkelpoisuutta nykykonseptin mukaisina yksikköinä on tarkasteltava kriittisesti. Ne eivät yleensä täytä edellä määriteltyä hyvin toimivan korkeakouluyksikön perusedellytyksiä. Tutkintokoulutusta ei tule niissä laajentaa. Korkeakouluilla on tässä suhteessa vielä paljon annettavaa alueen elinkeinoelämälle sekä mahdollisuuksia kehittää yliopistoyksiköiden ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä paikallisesti.

- Ruotsinkieliset korkeakoulut keskittävät liiketoimintaosaamisensa kahteen kampuskaupunkiin, Helsinkiin ja Vaasaan, ja muilta osin toteuttavat työnjakonsa sovitun strategian (Samordningsdelegationens för den svenskspråkiga högskoleutbildningen strategi 2005) mukaisesti.
- Ammattikorkeakouluissa yksikkökoon suurentamista ja alueellista uudelleen kohdentamista tulee jatkaa. Kriteereinä tulee käyttää yksiköiden vetovoimaa, läpäisyastetta ja työllistymisvaikutuksia. Ammattikorkeakoulun vetovoimaa ja välittömälle vaikutusalueelle työllistymistä tulee käyttää aikaisempaa vahvempaa kriteerinä yksiköiden lakkautuspäätöksissä sekä aloituspaikkojen yksikkö-kohtaisessa mitoituksessa.
- Korkeakoulujen hallinnon autonomian lisääminen tarvitsee tuekseen myös talousohjauksen väljentämisen ja siirtymisen pois nykyisestä tilivirastomallista. Opetusministeriön ohjaus on tällöin mahdollista keskittää strategisena puite- ja tavoiteohjauksena koulutus- ja tutkimusalueen keskeisiä tavoitteita ja hankkeita koskeviksi keskittyen valtakunnalliseen koordinaatioon. Korkeakoulujen omaehtoista strategista suunnittelu- ja toteuttamisvaltaa ja -vastuuta on perusteltua samalla kasvattaa.
- Yliopistoyksiköiden yhteisten palvelukeskusten muodostaminen mahdollistaa resurssien siirtämisen opetukseen. Vaasan yliopiston ja Åbo Akademin yhteinen yksikkö on hyvä esimerkki tästä.
- Yliopistojen hallinnon kehittäminen tukee liiketoimintaosaamisen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä. Ulkopuolisten hallitusjäsenten määrän kasvattaminen parantaa strategista suunnittelua ja antaa rehtoreille selkeän tukiorganisaation.

6.3 Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä

- Yliopistokoulutuksen ja ammattikorkeakoulun antaman kauppatieteiden/ liiketalouden koulutuksen keskinäinen volyyymi ja niiden muodostama kokonaisuus voi vaihdella alueittain. Tähän vaikuttavat sekä erilaistuneet alueelliset työmarkkinat että tarve suunnitelmallisesti sovittavaan työnjakoon silloin, kun kummankin sektorin yksiköt uhkaavat jäädä toiminnallisesti liian pieniksi. Jos volyymit ovat pieniä, on alueen ja sen elinkeinoelämän etu, että toinen voi luopua jostakin koulutustehtävästä toisen hyväksi ja päinvastoin, jolloin molemmat yksiköt voivat vahvistua omilla vahvuusalueillaan. Opetusministeriöllä tulee asiassa olla aktiivinen rooli tavoite- ja tulossopimuskäytännön kautta.
- Yhteistyötä kauppatieteiden yliopistoyksiköiden ja liiketaloutta opettavien ammattikorkeakoulujen välillä on kehitettävä aktiivisesti ja se on otettava yhdeksi strategiseksi tavoitealueeksi korkeakoulujen toimintasuunnitelmissa. Tavoitteena tulee olla yhteisten aikuiskoulutushankkeiden aikaansaaminen, yhteistyön rakentaminen tutkimus- ja kehitystoiminnassa ja opettajavaihdon lisääminen.
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuutta olla joustavampia koulutusohjelmien perustamisessa ja lakkauttamisessa tulee tukea. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välisen yhteistyön mahdollisuudet ovat paikkakuntakohtaisia ja riippuvat siitä, kuinka tasokas ja monipuolinen liiketoimintaosaamisen koulutusta tarjoava ammattikorkeakoulu tai yliopistoyksikkö alueella on. Kaikissa tapauksissa yhteistyötä ei ole riittävästi kehitetty.
- Yliopistokeskusten toimintaa tulee kehittää yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisen innovaatiotoiminnan kehittäjinä. Pitää pidättäytyä yksittäisten perustutkintoon

johtavien koulutusohjelmien perustamisesta yliopistokeskuksiin. Määrällisesti pienet ja heikosti toimivat koulutusohjelmat varsinaisten yliopistopaikkakuntien ulkopuolella tulee asteittain lakkauttaa ja korvata alueen elinkeinoelämää palvelevilla vaativilla täydennyskoulutusohjelmilla, joihin on myös järkevää suunnata sijantikuntien tukirahoitus. Yliopistokeskusten keskittymistä erityisesti peruskoulutustehtävään ja alueelliseen vaikuttavuuteen tulee tukea. Yliopistokeskusten ei tulisi hajauttaa jatkokoulutusta ja tutkimustehtävää yliopistosektorin osalta.

- Korkeakouluysteistyön tärkeä toiminta-alue on läheisimmin työelämään liittyvät täydennyskoulutus- ja innovaatioaktiviteetit. Ne ovat keino vahvistaa aluekehitystä, tukea alueen ja yritysten innovaatiotoimintaa ja edistää tutkimustulosten hyödyntämistä käytäntöön. Näitä voi toteuttaa verkostorakenteena, jolloin mukana ovat myös muut alueen merkittävät aluekehitystoimijat (teknologiakeskus, maakuntaliitto, TE-keskus jne.). Erityisesti yliopistotasoisten kauppatieteellisten yksiköiden kytkeytyminen tukemaan yritysten ja muiden organisaatioiden liiketoimintaosaamisen kehittämistä on niukkaa. Yhteisiä merkittäviä kehittämisaktiviteetteja ja yhteistyötä on lisättävä.

6.4 Työnjako tutkimustoiminnassa

- Toiminnan painopiste voi korkeakouluittain vaihdella siten, että muutamat yksiköt keskittyvät vahvemmin perustutkimukseen, toiset soveltavaan tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan yritysten kanssa ja kolmannet kehittävät itseään ensisijaisesti opetuksen ja oppimisen laatu-yksikköinä. Tämä ei tarkoita sitä, että mistään yksiköstä suljetaan pois jokin näistä tehtävistä. Opetusministeriön tulee kehittää tulosmittareita (tulosohjaus), jotka tukevat tätä erikoistumista.
- Tutkimuksellinen profiloituminen vaatii erityisiä panostuksia. Suomalainen liiketoimintaosaamisen tutkimus sijoittuu Suomen Akatemian tieteenala-arvion mukaan hyvään keskitasoon kansainvälisesti katsoen.
- Selvitysryhmä ehdottaa, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut perustavat yhteisiä innovaatio-/tutkimuskeskuksia, yhteensä 5–6 kappaletta paikkakunnille, joilla jo on kriittistä osaamismassaa. Niiden tarkoitus tulee olla kansallisen ja alueellisen innovaatiojärjestelmän kehittäminen (esim. Lapin yliopiston, Oulun yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun tapaisia ratkaisuja) ja yhteistoimintaa kummankin korkeakoulusektorin yksiköiden ja työelämän toimijoiden vahvuuksista lähtien.
- Tutkijakoulutusjärjestelmän (esim. Kataja) kehittäminen kansallisena yhteistyöverkostona ja osaamisen kehittämisen foorumina on tärkeää yliopistojen tohtorikoulutuksen tukemiseksi. Kansallisen tutkijakoulutusjärjestelmän systemaattisella kehittämisellä on mahdollisuus luoda kriittistä osaamismassaa liiketoimintaosaamisen tutkimukseen. Tutkijakoulutusta tulee edelleen vahvistaa lisäämällä tutkijankoulutuksen ja tukijatohtoripaikkojen koulutuksen määrää jäsenyliopistoissa sekä luomalla riittäviä edellytyksiä rekrytoida kansainvälisiä huippututkijoita yliopistojen yhteiseen tutkijakoulutusjärjestelmään.
- Yliopistot ja ammattikorkeakoulut kehittävät tiiviitä suhteita tasokkasiin ulkomaalasiin korkeakouluihin, jotta liikkuvuudelle luodaan pitkäjänteiset puitteet ja toimintatavat.
- Kansainvälistä yhteistyötä on edelleenkin syytä vahvistaa sekä koulutuksen, opettaja- ja opiskelijavaihdon ja tutkimuksen alueilla. Erityisesti laajamittaiset kansainväliset tutkimusprojektit ja koulutusohjelmat ovat sellaisia, joihin suomalaisten kauppatieteellisten ja liiketaloudellista koulutusta antavien korkeakouluyksiköiden on tarpeen vahvemmin mennä mukaan.

6.5 Työelämän ja tutkimustoiminnan tarpeiden kannalta tarkoituksenmukainen koulutusohjelmarakenne

- Selvitysryhmä suosittaa, että kandidaatin-/AMK-tutkintosisältöjen koordinoimiseksi lisätään ammattikorkeakoulu-yliopistoyhteistyötä. Se mahdollistaa resurssien allokoimisen erikoistuvien ja laadukkaiden maisteriohjelmien ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen rakentamiseen.
- Korkeakoulujen yhteistyötä yrityselämän ja julkisten organisaatioiden kanssa on lisättävä selvästi nykytasostaan. Liiketoimintaosaamisen kehittäminen vaatii sekä korkeakoulujen teoreettisen osaamisen että yritystoiminnan liiketoimintaosaamistarpeiden tunnistamista kummallakin puolella.
- Oppiainekohtaisista ohjelmista tulee yliopistoissa siirtyä monipuolisiin liiketoimintaosaamisen ohjelmiin. Tasokas korkeakouluyksikkö integroi eri tavoin osaamista rakentavat liiketaloudelliset oppiaineet yhteen liiketoimintaosaamisen opetuksiksi niin, että oppiaineiden väliset synergiaedut resurssien käytössä on mahdollista saada ja että opiskelijat kehittyvät liiketoimintaosaamisen kokonaisuuden ymmärtäjinä.
- Tohtoritutkinnon suorittajiksi hakeutuvat tutkijauralle aikovien ohella työelämässä toimivia henkilöitä, jotka hakevat täydennyskoulutusta, itsensä kehittämistä tai täyttävät urapoluilla syntyviä taukoja. Yhtäältä yliopistojen pyrkimys huippututkimuksen tuottajiksi ja toisaalta tutkijanura-ajattelu eivät suosi tämänkaltaista jatkotutkinnon suorittamista. On myös kysyttävä, onko tohtoritutkinto järkevä pyrkimys ja yliopistojen kannalta mielekästä ohjausresurssien allokoointia.

6.6 Yliopistojen maisteriohjelmien ja ylempien AMK-tutkintojen rooli ja tarve

- Työelämän kehitys edellyttää henkilöstön osaamistason laadullista parantamista. Tämä koskee erityisesti kauppaa, muita palvelualoja ja liiketoimintaosaamista yleensä. Työelämässä tarvitaan monipuolista koulutusta ja erilaisia osaajia. Koulutusjärjestelmän joustavuus suhteessa työelämän ja yritysten tarpeisiin ovat tämän kehityksen avainasioita. Sen vuoksi sekä yliopistojen erilliset maisteriohjelmat että ammattikorkeakoulujen ylempät AMK-tutkinnot ovat tarpeellisia ja edustavat erilaista keskenään koulutusmallia ja -kulttuuria. Edellinen on toimintaympäristön tarpeisiin suunnattu koulutusohjelma, joka tuottaa tavallista kohdennetumpaa akateemispohjaista osaamista työelämän erilaisiin tehtäviin. Jälkimmäinen on luonteeltaan uudenlainen työelämälähtöinen aikuiskoulutustutkinto, jossa pieni osa työelämässä jo kokemusta hankkineista tradenomeista nostaa kompetensitasoan siirtäkseen vaativampiin tehtäviin.
- Edellä on jo viitattu tarpeeseen alueellisesti ja paikallisesti kehittää työnjakoa yliopistoyksikköjen ja ammattikorkeakoulujen kesken. Toimiva koordinaatio ja työnjako maisteriohjelmien ja ylempien AMK-tutkintojen kesken on välttämätöntä. Sovittaessa nykyistä pidemmälle menevästä työnjaosta on tarpeen sopia myös parhaiden opettajavoimien käyttämisestä yli korkeakoulu- ja yksikkörajojen. Liiketoimintaosaamisen vahvistamista palvelee, että alueellisesti räätälöityihin kauppatieteellisiin maisteriohjelmiin ja liiketalouden ylempiin AMK-tutkintoihin voidaan hyväksyä toisen sektorin tutkinnon perusteella ja myös harkitusti pohjakoulutukseltaan muiden alojen osaajia.

- Maisteriohjelmien ja ylempien AMK-tutkintojen rinnalla eri alojen ammattilaisille tarjotaan liiketoimintaosaamista kehittäviä MBA-tyyppisiä täydennyskoulutusohjelmia. Kauppakorkeakouluissa ja muissakin kauppätieteellisissä yksiköissä tarjotaan nykyisin monella tavalla suuntautuneita ja erikoistuneita MBA-ohjelmia, jotka rahoitetaan pääasiassa osallistumismaksuilla. Vaativimmat ovat myös kansainvälisiä ohjelmia, jotka eivät kuitenkaan johda varsinaiseen korkeakoulututkintoon. Myös jotkut ammattikorkeakoulut tarjoavat MBA-ohjelmia, jotka suuntautuvat liiketoimintaosaamisen eri alueille. Nämä ohjelmat tulisi ottaa huomioon silloin, kun sovitaan edellä todetusta alueellisesta työnjaosta. Yksi vaihtoehto voi olla, että yliopisto tarjoaa jollakin osaamisalueella MBA-ohjelman ja ammattikorkeakoulu ylempään AMK-tutkintoon, jotka molemmat edistävät liiketoimintaosaamisen paranemista alueella.

Lähteet

- Björkman, Ingmar & Björk, Bo-Christer (2007). Estimating the Research Impact of Finnish Business Studies Professors. *Liiketaloudellinen aikakauskirja* 1/2007, 77–83.
- Böckerman, Petri & Hämäläinen, Ulla & Uusitalo, Roope (2006): Vastasiko ammattikorkeakoulu-uudistus työelämän tarpeita? *Palkansaajien tutkimuslaitos, Tutkimuksia* 99
- Davies, John & Weko, Thomas & Kim, Lillemor & Thulstrup, Erik (2006). Thematic Review of Tertiary Education. Finland, Country Note. OECD, Directorate for Education, Education and Training Policy Division.
- Elinkeinoelämän keskusliitto (2005). Työelämän murros heijastuu osaamistarpeisiin. Osaavaa henkilöstöä yrityksiin.
- Elinkeinoelämän keskusliitto (2006a). Liiketoimintaosaaminen – mikä muuttuu? Raportti johdolle sekä liiketoimintaosaamisen koulutuksen ja tutkimuksen uudistajille.
- Elinkeinoelämän keskusliitto (2006b). Osaava henkilöstö – menestyvät yritykset. EK:n koulutus- ja työvoimapolitiittiset linjaukset 2006-2010.
- Elinkeinoelämän keskusliitto (2006c). Palvelut 2020 – osaaminen kansainvälisessä palveluyhteiskunnassa.
- Elinkeinoelämän keskusliitto (2006d). Työtä tarjolla – mistä tekijät? Työvoimatiedustelu 2006.
- Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO (2006). Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2005. CIMO Publications 1:2006.
- Holmström, Bengt & Honkapohja, Seppo & Kallioniemi, Olli & Mäenpää, Martti & Palotie, Leena & Raivio, Kari (2007). Kannanotto Suomen yliopistolaitoksen uudistamiseen. Luettu 16.3.2007. osoitteessa <http://www.helsinki.fi/lehdisto/raivio.shtml>.
- Keso, Heidi & Pietiläinen, Tarja & Lehtimäki, Hanna (2003). Liiketaloustieteellisen tutkimuksen ja metalli- ja elektroniikkayritysten yhteistyön tila ja kehitystarpeet. Metalliteollisuuden keskusliitto (nykyinen Teknologiateollisuus ry).
- Korkeakoulujen arviointineuvoston (2003): Suomalaista kilpailukykyä liiketoimintaosaamisella. Kauppatieteiden ja liiketalouden koulutuksen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 3:2003.
- Korkeakoulujen arviointineuvosto (2006). Uudenlaista sankaruutta: Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuyksiköt 2006–2007. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13:2006.
- Lehtinen, Uolevi (2007). Kauppatieteellinen jatkokoulutusyhteistyö ja sen kehittäminen. *Liiketaloudellinen aikakauskirja*, 1/2007, 97–103.
- Näsi, Juha & Neilimo, Kari (2006). Mitä on liiketoimintaosaaminen. WSOYpro, Helsinki.
- Opetusministeriö (2000). Liiketoimintaosaamisen kehittäminen korkeakoululaitoksessa: yliopistojen kauppatieteellinen ala: ammattikorkeakoulujen hallinnon ja kaupan ala väliraportti.

- Opetusministeriön työryhmien muistioita 2000:6.
- Opetusministeriö (2001). Liiketoimintaosaamisen kehittäminen korkeakoululaitoksessa: yliopistojen kauppatieteellinen ala sekä ammattikorkeakoulujen hallinnon ja kaupan ala. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2001:1.
- Opetusministeriö (2004) Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimuksen rakenneselvitys. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:36
- Opetusministeriö (2005). Tekniikan alan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:19.
- Opetusministeriö (2006). Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet. Keskustelumuuisto 8.3.2006. Opetusministeriön monisteita 2006:2.
- Opetusministeriö (2007). Poropudas ym.: Bibliometrinen aineistojen käytettävyys yliopistojen julkaisujen laadun ja tuottavuuden arvioinnissa. Opetusministeriön julkaisuja 2007:2.
- Opetusministeriö (2007). Konsortio, federaatio ja yhdistyminen – kansainvälinen taustaselvitys korkeakoulujen yhteistyömuodoista. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:12
- Opetusministeriö (2007). Itä-Suomen yliopisto – tulevaisuuden yliopisto ajassa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:15.
- Opetusministeriö (2007). Yliopistojen yhteiskunnallinen vuorovaikutus. Arviointimalli ja näkemyksiä yliopistojen rooleihin. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:22.
- Opetusministeriö (2007). Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Alustavia laskelmia koulutuksen tavoitteesta vuodelle 2012. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:26.
- Opetusministeriö (2007). Koulutuksen arviointijärjestelmän kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2007:27.
- Puttonen, Vesa (2007). Suomalaisten liiketaloustieteiden professoreiden vaikuttavuus. Liiketaloudellinen aikakauskirja, 1/2007, 104–115.
- Samordningsdelegationen för den svenskspråkiga högskoleutbildningen (2005). Strategi för den svenska högskoleutbildningen.
- SEFE (2003). Esimies- ja työnantajanäkemyksiä ekonomien osaamisesta ja kilpailukyvyistä. Juha Oksanen. SEFEn raportteja 4/2003.
- SEFE (2004). Kylteristä ekonomiksi. Vastavalmistuneiden palaute vuosilta 2002–2003. Johanna Tirri. SEFEn raportteja 4/2004.
- SEFE (2004). Ekonomit liiketoimintaosaamisen huipulla: katsaus koulutukseen ja työmarkkinoihin. Maria Saarikoski. SEFEn raportteja 3/2004.
- SEFE (2005). Osaaminen puntarissa ekonomiuralla- vuosina 2001–2002 valmistuneiden kysely koulutuksesta. Elina Hölli. SEFEn raportteja 1/2005.
- SEFE (2006). Ekonomien kilpailukyyn tukipilarit työnantajien ja esimiesten mielikuvissa. Juha Oksanen & Sanna Markkanen. SEFEn raportteja 4/2006.
- SEFE (2006). Kauppatieteilijän kertomaa. Vastavalmistuneiden palaute vuosilta 2004-2005. Elina Järkäs. SEFEn raportteja 5/2006.
- Suomen Akatemia (2005). Research in Business Disciplines in Finland. Evaluation Report. Suomen Akatemian julkaisuja 2/05.
- Työministeriö (2007). Työvoima 2025. Täystyöllisyys, korkea tuottavuus ja hyvät työpaikat hyvinvoinnin perustana työikäisten väestön vähentyessä. Työvoimapolitiittinen tutkimus 325.
- Valtioneuvosto (2005). Valtioneuvoston periaatepäätös julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä 7.4.2005.

Liitetaulukko A. Ammattikorkeakoulujen aloituspaikat 2005-2008 koulutusaloittain

	Aloituspaikat, AMKOTA			Aloituspaikat, sopimus			
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2008
Ammattikorkeakoulu / koulutusala							
Ammattikorkeakoulut yhteensä	24 775	24 795	24 915	24 775	24 795	24 915	24 915
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	259	264	264	259	264	264	307
Kulttuuriala	2 140	2 170	2 200	2 141	2 166	2 165	2 209
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	4 879	4 865	4 886	4 862	4 845	4 936	4 808
Luonnontieteiden ala	1 375	1 334	1 274	1 400	1 367	1 299	1 200
Tekniikan ja liikenteen ala	7 901	7 866	7 926	7 911	7 911	7 991	7 666
Luonnonvara- ja ympäristöala	771	776	780	776	776	780	773
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	5 898	5 948	6 023	5 873	5 913	5 938	6 396
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	1 552	1 572	1 562	1 553	1 553	1 542	1 556
Arcada	450	450	450	450	450	450	478
Kulttuuriala	35	35	35	35	35	35	35
Samhällsvetenskapliga, företagsekonomiska och administrativa områden	100	100	100	100	100	100	100
Teknik och kommunikation	120	120	120	120	120	120	120
Social-, hälso- och idrottsområdet	165	165	165	165	165	165	193
Turism-, kosthålls- och ekonomibranschen	30	30	30	30	30	30	30
Diakonia	535	535	535	535	535	535	547
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	20	20	20	20	20	20	32
Kulttuuriala	30	30	30	30	30	30	30
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	485	485	485	485	485	485	485
Etelä-karjalan	570	570	570	570	570	570	538
Kulttuuriala	35	35	35	35	35	35	40
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	105	105	105	125	105	105	105
Tekniikan ja liikenteen ala	265	265	265	245	265	265	208
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	110	110	110	110	110	110	130
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	55	55	55	55	55	55	55
EVTEK	780	780	820	780	780	820	884
Kulttuuriala	60	60	80	60	60	80	80
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	180	180	180	180	180	180	224
Tekniikan ja liikenteen ala	540	540	560	540	540	560	580
Haaga-Helia	1 530	1 530	1 530	1 530	1 530	1 530	1 606
Kulttuuriala	35	35	35	35	35	35	35
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	858	856	850	852	850	850	868
Luonnontieteiden ala	262	264	270	268	270	270	270

	Aloituspaiikat, AMKOTA			Aloituspaiikat, sopimus			
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2008
Ammattikorkeakoulu / koulutusala							
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	50	50	50	50	50	50	90
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	325	325	325	325	325	325	343
Helsingin	1 760	1 760	1 800	1 760	1 760	1 800	1 940
Kulttuuriala	200	200	200	200	200	200	240
Tekniikan ja liikenteen ala	750	750	790	750	750	790	810
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	780	780	780	780	780	780	890
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	30	30	30	30	30	30	
Humanistinen	260	260	260	260	260	260	276
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	184	184	184	184	184	184	200
Kulttuuriala	76	76	76	76	76	76	76
Hämeen	1 015	1 015	1 055	1 015	1 015	1 055	1 039
Kulttuuriala	90	90	90	90	90	90	89
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	140	140	140	140	140	140	130
Luonnontieteiden ala	35	35	35	35	35	35	40
Tekniikan ja liikenteen ala	420	420	460	420	420	460	440
Luonnonvara- ja ympäristöala	135	135	135	135	135	135	170
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	170	170	170	170	170	170	170
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	25	25	25	25	25	25	25

	Aloituspaikat, AMKOTA			Aloituspaikat, sopimus			
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2008
Ammattikorkeakoulu / koulutusala							
Jyväskylän	1 160	1 160	1 160	1 160	1 160	1 160	1 180
Kulttuuriala	99	99	99	100	100	99	99
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	208	208	208	200	200	208	208
Luonnontieteiden ala	49	49	49	50	50	49	49
Tekniikan ja liikenteen ala	390	390	390	390	390	390	390
Luonnonvara- ja ympäristöala	35	35	35	40	40	35	35
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	250	250	250	250	250	250	270
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	129	129	129	130	130	129	129
Kajaanin	420	420	420	420	420	420	400
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	100	80	80	100	100	100	80
Luonnontieteiden ala	40	40	40	40	40	40	40
Tekniikan ja liikenteen ala	130	120	130	130	130	130	110
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	90	100	90	90	90	90	110
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	60	80	80	60	60	60	60
Kemi-Tornion	545	545	545	545	545	545	513
Kulttuuriala	60	60	60	60	60	60	60
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	110	110	110	110	110	110	101
Luonnontieteiden ala	60	60	60	60	60	60	55
Tekniikan ja liikenteen ala	160	140	140	160	160	140	137
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	155	175	175	155	155	175	160
Keski-Pohjanmaan	650	650	650	650	650	650	622
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	20	20	20	20	20	20	20
Kulttuuriala	50	50	50	50	50	50	48
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	130	130	150	130	130	130	131
Luonnontieteiden ala	20	20		20	20	20	
Tekniikan ja liikenteen ala	270	290	300	300	300	300	293
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	120	100	90	90	90	90	90
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	40	40	40	40	40	40	40
Kymenlaakson	830	830	830	830	830	830	790
Kulttuuriala	115	115	115	115	115	115	115
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	195	195	215	195	195	215	200
Luonnontieteiden ala	20	20		20	20		
Tekniikan ja liikenteen ala	315	315	295	315	315	315	275
Luonnonvara- ja ympäristöala	50	50	50	50	50	50	45
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	135	135	155	135	135	135	155

	Aloituspaikat, AMKOTA			Aloituspaikat, sopimus			
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2008
Ammattikorkeakoulu / koulutusala							
Mikkeli	790	790	790	790	790	790	766
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	20	25	25	20	25	25	40
Kulttuuriala	45	50	75	45	45	45	75
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	120	120	120	120	120	120	105
Luonnontieteiden ala	50	25	30	50	30	30	30
Tekniikan ja liikenteen ala	260	260	235	260	260	260	220
Luonnonvara- ja ympäristöala	40	40	40	40	40	40	40
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	180	195	190	180	195	195	181
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	75	75	75	75	75	75	75
Oulun	1 470	1 470	1 470	1 470	1 470	1 470	1 490
Kulttuuriala	115	120	125	115	120	120	120
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	210	205	200	210	205	205	200
Luonnontieteiden ala	120	115	110	120	115	115	110
Tekniikan ja liikenteen ala	645	645	625	645	645	645	620
Luonnonvara- ja ympäristöala	60	60	60	60	60	60	65
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	320	325	350	320	325	325	375
Pirkanmaan	755	755	755	755	755	755	755
Kulttuuriala	80	80	80	80	80	80	80
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	170	170	140	165	165	170	115
Luonnontieteiden ala	30	30	30	30	30	30	30
Tekniikan ja liikenteen ala	20	20	20	20	20	20	20
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	365	365	395	370	370	365	400
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	90	90	90	90	90	90	110
Pohjois-Karjalan	760	760	760	760	760	760	736
Kulttuuriala	85	85	85	85	85	85	101
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	120	120	130	120	120	130	120
Luonnontieteiden ala	25	25	25	25	25	25	20
Tekniikan ja liikenteen ala	235	235	240	235	235	240	210
Luonnonvara- ja ympäristöala	70	70	65	70	70	65	60
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	155	155	155	155	155	155	175
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	70	70	60	70	70	60	50
Rovaniemen	590	590	590	590	590	590	558
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	60	60	60	60	60	60	60
Luonnontieteiden ala	30	30	30	30	30	30	30
Tekniikan ja liikenteen ala	205	200	195	205	205	195	183

	Aloituspaiikat, AMKOTA			Aloituspaiikat, sopimus			
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2008
Ammattikorkeakoulu / koulutusala							
Luonnonvara- ja ympäristöala	50	55	60	50	50	60	55
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	135	135	135	135	135	135	130
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	110	110	110	110	110	110	100
Satakunnan	1 170	1 170	1 170	1 170	1 170	1 170	1 070
Kulttuuriala	47	47	47	47	47	47	47
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	309	309	331	309	309	331	286
Luonnonmateriaalien ala	57	57	35	57	57	35	35
Tekniikan ja liikenteen ala	461	461	461	461	461	461	415
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	256	256	256	256	256	256	247
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	40	40	40	40	40	40	40
Savonia	1 350	1 370	1 350	1 350	1 370	1 350	1 278
Kulttuuriala	165	185	165	165	185	165	170
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	218	234	234	218	218	234	190
Luonnonmateriaalien ala	52	36	36	52	52	36	30
Tekniikan ja liikenteen ala	505	505	505	505	505	505	444
Luonnonvara- ja ympäristöala	45	45	45	45	45	45	45
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	275	275	275	275	275	275	319
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	90	90	90	90	90	90	80

	Aloituspaikat, AMKOTA			Aloituspaikat, sopimus			
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2008
Ammattikorkeakoulu / koulutusala							
Seinäjoen	870	870	870	870	870	870	870
Kulttuuriala	105	105	105	105	105	105	105
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	204	204	185	204	204	200	170
Luonnontieteiden ala	55	55	55	55	55	55	45
Tekniikan ja liikenteen ala	210	210	210	210	210	210	205
Luonnonvara- ja ympäristöala	96	96	100	96	96	100	100
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	150	150	165	150	150	150	205
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	50	50	50	50	50	50	40
Svenska	400	400	400	400	400	400	400
Kultur	60	60	60	60	60	60	60
Teknik och kommunikation	210	210	210	210	210	210	210
Social-, hälso- och idrottsområdet	130	130	130	130	130	130	130
Tampereen	920	920	920	920	920	920	920
Kulttuuriala	100	100	100	100	100	100	100
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	155	155	155	155	155	155	155
Luonnontieteiden ala	80	80	80	80	80	80	80
Tekniikan ja liikenteen ala	565	565	565	565	565	565	565
Luonnonvara- ja ympäristöala	20	20	20	20	20	20	20
Turun	1 820	1 820	1 820	1 820	1 820	1 820	1 832
Kulttuuriala	208	208	208	208	208	208	191
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	227	227	231	227	227	231	290
Luonnontieteiden ala	150	150	146	150	150	146	91
Tekniikan ja liikenteen ala	605	605	605	605	605	605	633
Luonnonvara- ja ympäristöala	50	50	50	50	50	50	50
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	520	520	520	520	520	520	517
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	60	60	60	60	60	60	60
Vaasan	675	675	675	675	675	675	639
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	160	160	160	160	160	160	165
Luonnontieteiden ala	70	70	60	70	70	60	50
Tekniikan ja liikenteen ala	300	280	280	300	280	280	243
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	100	120	130	100	120	130	130
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	45	45	45	45	45	45	51
Yh Sydväst	385	385	405	385	385	405	381
Humanistiska och pedagogiska området	15	15	15	15	15	15	15
Kultur	45	45	45	45	45	45	43

	Aloituspaiikat, AMKOTA			Aloituspaiikat, sopimus			
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2008
Ammattikorkeakoulu / koulutusala							
Samhallsvetenskapliga, foretagsekonomiska och administrativa omradet	50	50	50	50	50	50	45
Naturvetenskapliga omradet			15			15	15
Teknik och kommunikation	85	85	90	85	85	90	90
Naturbruk och miljoomradet	80	80	80	80	80	80	88
Social-, halso- och idrottsomradet	92	92	92	92	92	92	67
Turism-, kosthalls- och ekonomibranschen	18	18	18	18	18	18	18

ISBN 978-952-485-408-5
ISSN 1458-8102